

27 (14)

สถาบัน
วิจัยสภาวะแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอสงวน
สถาบัน
จุฬาลง

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Research
100019
จ.3

ห้องสมุด
 สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 15042149

Research
 100019
 ๑๒๓

ลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่ในเขตการชลประทานป่าสักใต้

ภาควิชา
 ศึกษาศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์สุนันทา สุวรรณโณคม
 อาจารย์ภัสสร ลิมานนท์

อาจารย์อรพินท์ บุณนาค
 อาจารย์มาลินี ชุ่มพฤษ

เมษายน ๒๕๒๑

วันที่..... 19/12/๒๑

เลขที่..... ๐3466

สารบัญ

หน้า

คำนำ	
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ระเบียบวิธีวิจัย	๔
ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๙
ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๓
ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี	๒๓
ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี	๓๐
ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	๓๕
ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี	๔๒
ลักษณะทางประชากรและการคาดประมาณจำนวนประชากร	๔๘
การคาดประมาณจำนวนประชากร	๕๔
ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม	๕๘
บทสรุป	๗๐
หนังสือและเอกสารที่อ้างอิง	

คำนำ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความประสงค์จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการน้ำในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง โดยให้หัวข้อของการวิจัยครอบคลุมไปถึงลักษณะทางประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และอื่น ๆ ควบ

ในระยะเริ่มแรกของโครงการ ได้ตกลงเลือกพื้นที่ซึ่งจะเป็นตัวอย่างของการศึกษาขึ้นเฉพาะเขตพื้นที่โครงการชลประทานป่าสักใต้ ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๒๔๐,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตติดต่อระหว่างจังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี และได้เลือกจุดที่จะทำการสำรวจรวมกันรวม ๔ แห่ง คือในบริเวณเขตอำเภอลองหลวง อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี และอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในการศึกษาวิจัยลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่นั้น ได้รับความร่วมมือจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการสนับสนุนให้อาจารย์ประจำของสถาบันมาช่วยดำเนินการวิจัยในส่วนนี้ โดยประสานงานกับนักวิจัยของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม

รายงานนี้เป็นผลงานการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร การคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ทำการวิจัย ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ที่ดินในบริเวณนี้โดยสังเขป ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานฉบับนี้นอกจากอาจารย์ที่รับผิดชอบโดยตรงแล้ว ผู้ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การทำรายงานฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ขึ้น คือ ศาสตราจารย์วิจิตร ประจวบเหมาะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ เทพวัลย์ ผู้อำนวยการสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านทั้งสองนี้เป็นผู้ที่ให้ความสนับสนุนทั้งในด้านการจัดการและแนวความคิดอันเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ แห่งสถาบันประชากรศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการในส่วนของการคาดประมาณจำนวนประชากรที่ปรากฏอยู่ในรายงานฉบับนี้ เจ้าหน้าที่วิจัยของสถาบันประชากรศาสตร์และผู้ที่มีได้เอื้อนามอีกหลายท่าน ก็ได้มีส่วนช่วยเหลือในคานต่าง ๆ ซึ่งทำให้รายงานฉบับนี้เป็นผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาถึงลักษณะทางประชากร และการใช้พื้นที่ในเขตการชลประทาน ป่าสักไคนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการคนหารูปแบบ และอัตราการของการกระจายตัวของ ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนั้น รวมทั้งทำการศึกษาถึงแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ในรายงานฉบับนี้ได้บันทึกผลการคาดประมาณ จำนวนประชากรในบริเวณ ที่ทำการวิจัยและในพื้นที่ใกล้เคียง โดยใช้ตัวเลขจากสถิติทะเบียนราษฎร ของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นขอมูลในการคำนวณ การคาดประมาณจำนวนประชากรได้ทำเป็น ๓ ช่วง ๆ ละ ๕ ปี ต่อเนื่องกันและได้มีคำอธิบาย ประกอบไว้อย่างพอเพียง เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

นอกจากเรื่องการคาดประมาณจำนวนประชากรดังกล่าวแล้ว ในรายงาน ฉบับนี้ ได้วิเคราะห์ถึงหัวข้ออื่น ๆ ที่สำคัญอีกหลายหัวข้อ คือ วิเคราะห์ถึงลักษณะทางประชากร โดยทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะและระดับของชุมชนในบริเวณนี้ ตลอดจน การใช้พื้นที่ในรูปลักษณะต่าง ๆ ประกอบพอเป็นสังเขป

งานวิจัยในส่วนนี้ จะช่วยเสริมโครงการวิจัยแม่บท เรื่องการจัดการน้ำใน บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ให้ได้ภาพพจน์ที่แจ่มชัดขึ้น ขอมูลที่ได้มาเกี่ยวกับเรื่อง ของประชากร และเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องจะสามารถนำไปวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ ในการจัดการเรื่องน้ำเพื่อความกินคืออยู่ดีของราษฎรที่บ้านเมืองได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นต้นมา

เป็นที่คาดว่าผลการศึกษาลักษณะทางประชากร และการใช้พื้นที่ในครั้งนี้นี้จะมี ประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาสภาพความเป็นไป และสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร ลักษณะ การตั้งถิ่นฐาน และอื่น ๆ ของชุมชนในบริเวณนี้ และอาจจะเป็นประโยชน์ในการใช้ประกอบการ พิจารณาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการ พัฒนาท้องถิ่น และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของประเทศอันหนึ่ง

นอกจากนี้ผลของการวิเคราะห์ หรือข้อมูลที่ไดจากการศึกษาครั้งนี้ อาจจะใช้เป็นแนวทางสำหรับ ผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาลึกซึ้งลงไปกว่านี้ไม่ว่าจะเป็นทั้งหมดหรือเฉพาะแ่บางส่วนก็ตาม

งานวิจัยในประเทศไทยนั้น ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย แต่ปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ประเทศกำลัง เติบโตอยู่นั้น นับวันมีแต่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น หากไม่มีการ วางแผนล่วงหน้าให้รัดกุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนของประเทศในระดับต่าง ๆ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

การวางแผนที่มีประสิทธิภาพนั้นย่อมต้องอาศัยข้อมูลที่ผู้นำนักเชอถือได้เป็นพื้นฐาน และเป็นข้ออ้างอิงและสนับสนุนที่สำคัญ สำหรับการวางแผนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ หรือที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อไปข้างหน้า การจักระบบการใ้ช้นำเพื่อช่วยในเรื่องเศรษฐกิจของประชากร และเพื่อช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชากรในถิ่นที่นั้น ๆ ดีขึ้นนั้น โดยทั่วไปยอมเป็นเจตนาที่ดีและ เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ แต่เจตนาและความตั้งใจที่ดีนั้นจะให้ผลอันดีต่อเมื่อการวางแผน ในเรื่องนั้นได้กระทำอย่างรัดกุม ละเอียดยรอบคอบ และใช้วิธีการที่มีเสถียรที่สุด และเมื่อ ตระหนักถึงข้อสำคัญต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ในบางครั้งก็ต้องนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามารช่วย เสริมสร้างความสำเร็จที่ต้องการ รวมทั้งต้องมีการดูแลติดตามความก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด เพื่อประเมินค่าที่ได้รับกับสิ่งที่ต้องลงทุนไป ฉะนั้นความคิดริเริ่มที่จะให้มีการประเมินคุณค่าของ การจักระบบการใ้ช้นำเพื่อการชลประทานในบริเวณท้องทุ่งป่าสักไคนี้ จึงจะเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะ ช่วยหาคำตอบในคำถามหลาย ๆ ข้อ ทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคำถามที่ยังมิได้เคยมีคำตอบมาเลยในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ล่วงมา

รายงานเกี่ยวกับพื้นที่ในเขตการชลประทานป่าสักไคฉบับนี้ จะทำให้แลเห็นปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ค้นพบได้จากการทำการศึกษาในระยะสั้น แม้จะเป็นการศึกษาที่ค่อนข้าง กว้าง และยังไม่ลึกซึ้งมากนัก แต่ก็เชื่อว่าจะมีประโยชน์อยู่บ้างไม่มากนัก ประกอบกับงาน วิจัยในลักษณะนี้ เป็นที่ต้องการของพื้นที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นในวงการศึกษาหรืออื่น ๆ จึงเป็น ที่คาดหมายว่าผลการวิจัยในเรื่องนี้จะได้นำไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่ในเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๒๐ โดยมีขั้นตอนของการดำเนินงานดังนี้

๑. บริเวณที่ทำการสำรวจ เนื่องจากโครงการศึกษา เรื่องลักษณะทางประชากรและใช้พื้นที่ในเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยแม่บท เรื่องการจัดการน้ำเพื่อการชลประทานในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง พื้นที่ทำการวิจัยได้กำหนดไว้ร่วมกับผู้ทำวิจัยในสาขาอื่น ๆ คือกำหนดเอาบริเวณเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้ ตอนบนและตอนล่างเป็นแนวทางในการสำรวจหาข้อมูล แต่สำหรับโครงการวิจัย เรื่องลักษณะประชากรและใช้พื้นที่นี้ ได้ขยายขอบเขตออกไปครอบคลุมบริเวณใกล้เคียงกับเขตโครงการชลประทานนี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้

บริเวณที่ทำการสำรวจ จึงครอบคลุมเนื้อที่ทั้งหมดของอำเภอชัยบุรี อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อำเภอภาชี อำเภอรังษายมัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

๒. การออกแบบสอบถาม

ข้อมูลที่ได้นำมาใช้วิเคราะห์ทั้งหมดนี้ได้มา โดยการออกแบบสอบถามใน

๒ ระดับ คือ

ก. ระดับอำเภอ

ข. ระดับหมู่บ้าน

ก. ระดับอำเภอ ได้ออกแบบสอบถามข้อมูลโดยขอให้เจ้าหน้าที่ของอำเภอ คือ หัวหน้าอำเภอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ตอบคำถามดังกล่าว โดยมีคำถามรวมทั้งสิ้น ๑๘ คำถาม ส่วนใหญ่เป็นเรื่องประชากร เศรษฐกิจและสังคมและการใช้พื้นที่โดยสังเขปของอำเภอต่างๆ โดยถือเอาสถิติรวมทั้งอำเภอ ซึ่งก็ได้ได้รับความร่วมมือจากอำเภอที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

ข. ระดับหมู่บ้าน ได้ทำการออกแบบสอบถามเพื่อหาข้อมูลในระดับหมู่บ้านมาทำการวิเคราะห์ โดยถือเอาคำตอบจากบุคคลโดยจำกัด คือ จะต้องเป็นกำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตอบคำถามที่สร้างขึ้น โดยมีหัวข้อเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑. ทิ้งของหมุ่บ้านและการคมนาคม
๒. ลักษณะทางประชากร
๓. ลักษณะทางเศรษฐกิจ
๔. สถาบันทางสังคมและวัฒนธรรม
๕. การตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน
๖. เรื่องอื่น ๆ

คำถามทั้งหมดรวมกันมีจำนวน ๕๓ คำถามด้วยกัน

๓. การเก็บตัวอย่าง

คำถามที่สร้างขึ้นนี้ได้ออกส่งไปยังหมุ่บ้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอทั้ง ๖ โดยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่อำเภอ โดยได้ออกให้ถึงมือผู้ใหญ่บ้านทุกหมุ่ในเขตอำเภอ ยกเว้นอำเภอหนองแค ซึ่งมีหมุ่บ้านเป็นจำนวนมากถึง ๑๗๔ หมุ่บ้าน ได้เลือกเอาตัวอย่างจากอำเภอนี้เพียงครึ่งหนึ่งของหมุ่บ้านทั้งหมดคือ ๘๘ หมุ่บ้าน โดยใช้วิธีการเลือกทางสถิติอย่างง่าย คือเลือกหมุ่บ้านเวนหมุ่บ้านโดยลำดับ คำถามได้ออกส่งไปยังหมุ่บ้านทั้งหมดรวม ๔๒๑ หมุ่บ้าน แต่ติดตามได้กลับคืนมาจำนวน ๓๑๕ หมุ่บ้าน หรือจำนวนประมาณ ๗๕% เมื่อคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ข้อมูลที่ได้ออกกลับคืนมานั้น จะปรากฏดังนี้

อำเภอชัยบุรี ส่งคำถามไปจำนวน ๒๔ ฉบับ ได้รับคำตอบกลับคืนมาจำนวน ๑๐ ฉบับ หรือเท่ากับ ๓๕.๓๓%

อำเภอหนองเสือส่งคำถามไปจำนวน ๕๕ ฉบับ ได้รับคำตอบกลับคืนมาจำนวน ๕๖ ฉบับ หรือเท่ากับ ๘๕.๘๒%

อำเภอคลองหลวงส่งคำถามไปจำนวน ๑๐๖ ฉบับ ได้รับคำตอบกลับคืนมาจำนวน ๕๖ ฉบับ หรือเท่ากับ ๕๐.๙๔%

อำเภอรังนกน้อยส่งคำถามไปจำนวน ๖๗ ฉบับ ได้รับคำตอบกลับคืนมาจำนวน ๖๑ ฉบับ หรือเท่ากับ ๙๑.๐๕%

อำเภอหนองแคส่งคำถามไปจำนวน ๘๘ ฉบับ ได้รับคำตอบกลับคืนมาจำนวน ๘๕ ฉบับ หรือเท่ากับ ๙๕.๐๖%

อำเภอภาษี ส่งคำถามไปจำนวน ๗๒ ฉบับ ได้รับคำตอบกลับคืนมาจำนวน ๔๓ ฉบับ หรือเท่ากับ ๔๘.๓๒%

อนึ่งสำหรับตัวเลขข้อมูลที่ได้นำมาทำการคาดประมาณจำนวนประชากรนั้นได้อ้อเอาตัวเลขจากสถิติทะเบียนราษฎร กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตอำเภอทั้ง ๖ นี้ โดยใช้วิธีคำนวณการคาดประมาณประชากร ตามสูตรอัตราการเพิ่มเรขาคณิต (Geometric rate of growth)

๔. งานชี้แจงแบบสอบถาม

ทวญเหตุที่งานวิจัยครั้งนี้ได้กระทำอยู่ในวงเงินงบประมาณอันจำกัดไม่สามารถจะเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลได้ จึงได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปให้ตอบผ่านทางอำเภอทองที่ ซึ่งผู้ตอบตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่นั้น แต่เพื่อให้ผู้ตอบคำถามสามารถทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการทราบ ก่อนที่จะตอบคำถามเหล่านั้น ผู้ทำวิจัยได้ทำการอธิบายข้อมูลเหล่านี้ให้เจ้าหน้าที่ของทางอำเภอได้เข้าใจคำถาม เพื่อความถูกต้องในการตีความไว้ชั้นหนึ่งและได้ขอให้เจ้าหน้าที่ของอำเภอเป็นผู้อธิบายให้แก่ผู้ตอบคำถาม ในกรณีที่มีการสงสัยหรือมีข้อความที่ยังเคลือบคลุมไม่ชัดเจน ในบางอำเภอที่โอกาสอำนวย ผู้วิจัยได้ร่วมชี้แจงคำถามร่วมกับเจ้าหน้าที่ของอำเภอโดยตรงทวญ

๕. งานลงรหัสการตรวจสอบข้อมูลและการจัดทำตารางสถิติ

ข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดนั้นได้ถูกนำมาแยกหมวดหมู่ และนำไปลงรหัสเพื่อหาตัวเลขเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์ หลังจากนั้นได้นำมาจัดทำตารางสถิติ สำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ ดังนี้

๑. ลักษณะของหมู่บ้าน
๒. จำนวนประชากร และจำนวนครัวเรือน
๓. อาชีพและผลผลิตในหมู่บ้าน
๔. หน่วยงานและแหล่งสิ้นทางการ
๕. บริการชุมชน อาชญากรรมและการสาธารณสุข
๖. การตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน

รหัสข้อมูลที่ลงไว้เป็นตัวเลขนั้นได้มีการตรวจสอบความถูกต้องอย่างละเอียดรวม ๒ ครั้งก่อน ที่จะนำมาบรรจุลงในตารางสถิติ เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

๖. การทำแผนที่ประกอบ

เพื่อให้ผู้อ่านรายงานนี้ได้เข้าใจถึงลักษณะพื้นที่ของการสำรวจได้ดียิ่งขึ้น จึงได้จัดทำแผนที่แสดงลักษณะ และอาณาเขตของอำเภอต่าง ๆ ไว้พอเป็นสังเขปเพื่อใช้ประกอบกับรายงานการวิจัยในเรื่องนี้ แผนที่ต่าง ๆ เหล่านี้ได้คัดย่อมาจากที่ทางอำเภอแต่ละอำเภอได้ทำเอาไว้แล้ว

๗. การวิเคราะห์

รายงานผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารฉบับนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับทั้งจากข้อมูลที่ได้เก็บจากงานสนามโดยตรงกับข้อมูลที่ในส่วนที่เป็นเอกสารบันทึกของทางราชการ และจากผลงานวิจัยที่ได้มีผู้ทำไว้แล้ว ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นผลงานร่วมกันในระหว่างผู้ทำงานวิจัยโครงการนี้ และเป็นผลงานของผู้ที่ได้อธิบายให้เขาร่วมในงานวิจัยนี้ ในฐานะผู้อำนวยการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ รายงานฉบับนี้อาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจไม่มากนัก

๘. ผู้วิเคราะห์

ผู้ที่ทำการวิเคราะห์ เรื่องลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่ในเขตการชลประทาน ป่าสักไถนประกอบควย

๑. อาจารย์สุนันทา สุวรรณโณคม	ร.บ. เกียรตินิยมอันดับ ๒ (จุฬาฯ)
M.A. Political Science (San Jose)
M.A. Urban Studies (Akron)
๒. อาจารย์อรพินท์ บุณนาค	B.A. Sociology (Youngstown)
M.A. Urban Studies (Akron)
๓. อาจารย์ภัสสร ลิมานนท์	ร.บ. เกียรตินิยมอันดับ ๒ (จุฬาฯ)
สค.ม. (จุฬาฯ)
M.A. Sociology (Cornell)
๔. อาจารย์มาลินี ชุ่มพฤษ	ร.บ. เกียรตินิยมอันดับ ๒ (จุฬาฯ)
สค.ม. (จุฬาฯ)
M.A. Sociology-Demography (Hawaii)

อีกท่านหนึ่ง ซึ่งได้รับเชิญมาร่วมการวิจัย คือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เปี่ยมมัตติ

ศ.บ. เกียรตินิยมอันดับ ๒ (จุฬาฯ)

A.M. Sociology-Demography

University of Chicago

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อำเภอวังน้อยนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ก็ไม่ปรากฏร่องรอยทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองโบราณแห่งนี้ในเขตท้องที่อำเภอนี้

บริเวณที่ตั้งของอำเภอวังน้อยในปัจจุบันเดิมเรียกว่า "ทุ่งหลวงรังสิต" สภาพท้องที่ก็เป็นที่ราบไม่มีภูเขา ในตอนกลางทุ่งหลวงรังสิตคือในเขตท้องที่ตำบลวังจุฬา ในปัจจุบันนี้มีบึงขนาดใหญ่ประมาณเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ เรียกกันว่า "วังจุฬา" เคยเป็นที่อาศัยทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ เช่น ช้าง จระเข้ กวาง ฯลฯ เพราะได้เคยพบร่องรอยของทรากสัตว์เหล่านี้ในบริเวณนี้

ก่อนที่จะมีการตั้งอำเภอวังน้อยขึ้น ก็ปรากฏว่าบริเวณเหล่านี้มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานด้วยการทำการเกษตรอยู่เป็นหย่อม ๆ ขึ้นกับอำเภอหนองแคบ้าง อำเภออุทัยบ้าง อำเภอบางปะอินบ้าง เมื่อกรมพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดี กระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น ได้ทำการจัดระเบียบการปกครองประเทศเสียใหม่โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็นจังหวัด อำเภอ พระยาโบราณนราธิราช ผู้ว่าราชการเมืองได้พิจารณาเห็นว่าบริเวณนี้มีเนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาล การคมนาคมก็ยังไม่สะดวก ประชาชนได้รับความยากลำบากในการไปมาหาสู่กัน หรือติดต่อกับอำเภอ จังหวัด ข้าราชการจะออกทำการเยี่ยมเยียนราษฎรเพื่อรับทุกข์บำรุงสุขก็กระทำไม่ได้ทั่วถึง หากได้มีการจัดตั้งอำเภอขึ้นอีกทางเขตตำบลใต้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะช่วยให้ประชาชนในแถบนี้ติดต่อกับอำเภอได้สะดวกยิ่งขึ้น และเมื่อมีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้นก็จะได้ออกมาช่วยเหลือไต่สวนที่ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ทั้งราษฎรและแก่ทางการปกครองเป็นอันมาก จึงได้แจ้งไปยังกระทรวงมหาดไทยขอแยกพื้นที่แถบทุ่งหลวงรังสิตตั้งเป็นอำเภอใหม่ขึ้นอีกอำเภอหนึ่งโดยแบ่งท้องที่ของอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสระบุรี บางส่วนมารวมกันจัดตั้งเป็น "อำเภออุทัยน้อย" เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๐ ตรงกับ ร.ศ. ๑๒๐ คือเมื่อประมาณ ๖๓ ปีมาแล้ว มีขุนอุทัยบำรุงรัฐ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอุทัยบำรุงรัฐ

อำเภออุทัยน้อยนี้มี ๑๐ ตำบล แบ่งเป็นหมู่บ้านจำนวน ๖๖ หมู่บ้าน และหลังจากมีการจัดตั้งเป็นอำเภอขึ้นมาใหม่แล้วก็มีบริษัทกุณาสยามเข้ามาทำการขุดคลองจากคลองรังสิตไปถึงอำเภอหนองแค มีผลทำให้การทำนาของราษฎรดีขึ้น หลังจากตั้งอำเภอแล้วประมาณ ๔ ปี คือในพุทธศักราช ๒๔๕๔ ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อเสียใหม่เป็น "อำเภอวังน้อย" ซึ่งใช้เรียกมาจนถึงปัจจุบันนี้

อำเภอเริ่มเจริญขึ้นก็เมื่อสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งมีการสร้างถนนพหลโยธินเริ่มจากกรุงเทพฯ ผ่านอำเภอวังน้อย ถึงจังหวัดสระบุรี เชื่อมกับถนนไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

ปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ทางราชการได้ประกาศยกฐานะหมู่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลลำตาเสา ซึ่งเป็นที่ตั้งของหัวฝายการอำเภอลำตาเสาขึ้นเป็นสุขาภิบาล "ลำตาเสา" ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้ขยายเขตสุขาภิบาลให้กว้างขวางออกไปอีก คือรวมตำบลลำตาเสาทั้งตำบล จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน เป็นเขตสุขาภิบาล และรวมหมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๗ ตำบลลำไทร หมู่ที่ ๑ ตำบลชะแมบ เข้าไว้ด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้ประกาศยกฐานะของตำบลบ่อศาลี ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

ลักษณะท้องที่

ลักษณะท้องที่โดยทั่วไปของอำเภอลำตาเสาเป็นที่ราบลุ่ม มีเนื้อที่ในเขตทั้งหมดประมาณ ๒๒๔ ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นเนื้อที่นาทั้งหมดไม่มีภูเขาหรือป่าไม่อยู่ในบริเวณนี้ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนากสิกรรมในบริเวณนี้อาศัยน้ำจากคลองธรรมชาติ เช่น คลองบ่อตาโล่ คลองจิก คลองเสา วงศา คลองบ้านสร้าง คลองหนองน้ำส้ม ลำชะแมบ ลำวังจุก ลำบึงกระดาน ลำวังน้อย

นอกจากนี้ก็ยังได้อาศัยน้ำจากคลองชลประทาน ซึ่งมีดังนี้คือ

๑. คลองยี่สิบหก จากตะวันออกไปตะวันตกเฉียงเหนือ ยาวประมาณ ๒๒ กิโลเมตร
๒. คลองระพีพัฒน์ จากตะวันตกไปตะวันออกเฉียงเหนือยาวประมาณ ๒๒ กิโลเมตร
๓. คลองหก จากทิศเหนือไปทิศใต้ ความยาว ๑๑ กิโลเมตร
๔. คลองซอยแปดขวา เริ่มจากทิศตะวันตก ตำบลชะแมบไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือแล้ววกขึ้นไปทางทิศเหนือ ที่ตำบลสนับทึบ ความยาว ๑๑ กิโลเมตร
๕. คลองยี่สิบเจ็ด แยกจากคลองหกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเขตตำบลชะแมบ และหันตะเภา เลยเข้าไปจุดคลองซอยแปดขวาในตำบลสนับทึบความยาว ๘.๕ กิโลเมตร
๖. คลองซอยแยกสองขวา เริ่มจากตำบลหันตะเภาไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปจุดคลองซอยแปดขวา ตำบลสนับทึบ ความยาว ๖.๕ กิโลเมตร
๗. คลองยี่สิบหก เป็นคลองคอคอดจากคลองหกคานเหนือไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ แบ่งเขตทิศเหนือ ตำบลหันตะเภากับทิศใต้ อำเภอดุสิต ความยาว ๖ กิโลเมตร
๘. คลองสิบ เป็นคลองแบ่งเขตอำเภอลำตาเสา คานทิศตะวันอกกับอำเภอนอง แด จังหวัดสระบุรี ความยาว ๘.๕ กิโลเมตร

๕. คลองนครหลวง เริ่มจากประตูน้ำพระอินทร์ มาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ขนานกับทางหลวงสายพหลโยธิน ถึงถนนโรจนะแล้วเลี้ยวไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ เข้าเขตอำเภอดุสิต ความยาวประมาณ ๑๔ กิโลเมตร

๑๐. คลองสีขา จากเขตอำเภอบางปะอิน ผ่านเข้าอำเภอวังน้อยด้านตะวันตก บริเวณบ้านสร้างแล้วเลี้ยวไปทางทิศเหนือบริเวณที่ตำบลข้างระยะความยาวประมาณ ๕ กิโลเมตร

พื้นที่ทั้งอำเภอวังน้อยอยู่ในเขตโครงการชลประทานทั้งอำเภอรวม ๓ โครงการ คือ โครงการนครหลวง โครงการชลประทานรังสิตเหนือ และโครงการชลประทานท่าหลวง และถึงแม้จะอยู่ในเขตโครงการชลประทานดังกล่าว แต่เนื่องจากระบบส่งน้ำยังไม่ดีพอ จึงทำให้ได้ผลผลิตยังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทางอำเภอก็จึงเริ่มมีโครงการส่งเสริมการทำนาปีละ ๒ ครั้ง ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นต้นมา

อำเภอวังน้อยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ตั้งศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๒๑ กิโลเมตร และอยู่ทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานครประมาณ ๖๖ กิโลเมตร ที่ว่าการอำเภอต้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของทางหลวงแผ่นดินพหลโยธินอยู่ที่ตำบลลำไทรห่างจากถนนประมาณ ๓๐๐ เมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตอำเภอดุสิต อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตอำเภอนครหลวง อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตอำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตอำเภอนี้ ปรากฏตามรายงานสถิติทะเบียนราษฎรของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ มีประชากรจำนวน ๒๖,๓๔๑ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรทั้งสิ้น ๓๓,๕๔๔ คน เป็นชาย ๑๖,๔๕๔ คน และเป็นหญิง ๑๗,๐๘๙ คน ฉะนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรเพิ่มขึ้นจำนวน ๗,๒๐๓ คน

พิจารณาเป็นรายตำบลจะแลเห็นขนาดของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ดังนี้
(ประชากรเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐)

ตำบลหันตะเภา จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๙๔๔ คน เป็นชาย ๑,๒๘๐ คน
และเป็นหญิง ๑,๕๖๔ คน

ตำบลลำตาเสา จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๕,๔๕๐ คน เป็นชาย ๒,๖๓๓ คน
และเป็นหญิง ๒,๘๑๗ คน

ตำบลสนับทึบ จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๘๕๕ คน เป็นชาย ๑,๔๑๗ คน
และเป็นหญิง ๑,๔๓๘ คน

ตำบลชะแบบ จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๙๑๓ คน เป็นชาย ๑,๔๓๑ คน
และเป็นหญิง ๑,๔๘๒ คน

ตำบลวังน้อย จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๒๒๕ คน เป็นชาย ๑,๖๓๖ คน
และเป็นหญิง ๑,๕๘๙ คน

ตำบลบ่อตาโล่ จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๔,๘๗๑ คน เป็นชาย ๒,๓๕๓ คน และ
เป็นหญิง ๒,๕๑๘ คน

ตำบลวังจุก้า จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๑,๙๗๑ คน เป็นชาย ๙๓๓ คน และเป็น
หญิง ๑,๐๓๘ คน

ตำบลลำไทร จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๙,๐๐๙ คน เป็นชาย ๒,๔๙๒ คน
และเป็นหญิง ๖,๕๑๗ คน

ตำบลขาวงาม จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๑,๗๙๒ คน เป็นชาย ๘๙๖ คน
และเป็นหญิง ๘๙๖ คน

ตำบลพะยอม จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๙๐๙ คน เป็นชาย ๑,๓๗๓ คน
และเป็นหญิง ๑,๕๓๖ คน

พิจารณาขนาดของประชากรเป็นรายตำบล จะพบว่าตำบลลำตาเสาเป็นตำบลที่มีประชากร
อาศัยอยู่มากที่สุด รองลงมาคือตำบลบ่อตาโล่ ส่วนตำบลที่มีขนาดของประชากรน้อยที่สุดของอำเภอนี้คือ
ตำบลวังจุก้า ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่เพียง ๑,๙๗๑ คนเท่านั้น ที่ตำบลลำตาเสานี้เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ติดกับเขต
ของโครงการชลประทานป่าสักใต้ทางด้านทิศตะวันตกมีคลองส่งน้ำจากคลองระพีพัฒน์เข้าพื้นที่คือ คลองหก
ไปจกกับคลอง ๒๘ ที่ตำบลหันตะเภา ตำบลลำตาเสานี้ยังมีคลองนครหลวงพาคืออยู่กกลางตำบล ส่วนหนึ่ง

ของตำบลติดกับอำเภออุทัยมีอาณาเขตกว้างประมาณ ๓๑ ตารางกิโลเมตร มีฐานะเป็นสุขาภิบาลทั้งตำบล สำหรับตำบลวังจันทน์มีเนื้อที่ประมาณ ๑๗ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ตอนเหนือของตำบลวังน้อย มีคลองส่งน้ำ คือคลองยี่สิบหก ส่งน้ำเข้าถึงที่มีถนนพหลโยธินตัดผ่านแต่ไม่มีทางแยกประกอบกับลักษณะเด่นอื่น ๆ ไม่ปรากฏในตำบลนี้

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ประชากรส่วนใหญ่หรือแทบทั้งหมดในอำเภอวังน้อยนี้ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม มีเนื้อที่เพื่อการเกษตรประมาณ ๕๐% ของพื้นที่ทั้งหมด และส่วนมากก็เป็นการทำนาข้าว มีเนื้อที่ทำนาทั้งหมด ๑๒๘,๓๒๖ ไร่ เป็นนาหว่าน ๑๐๘,๘๕๓ ไร่ และนาค่า ๑๙,๔๗๓ ไร่ มีเนื้อที่ปลูกไม้ผลและพืชยืนต้น ๒,๔๕๕ ไร่ เนื้อที่ปลูกพืชผัก ๔๒๖ ไร่ พืชไร่ที่ปลูกก็มี เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ฝักต่าง ๆ ฝรั่ง มะพร้าว มะม่วง เป็นต้น

นอกจากการทำนาแล้ว ยังมีการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ฝักต่าง ๆ เช่น แตงกวา แตงโม ข้าวโพด มีการทำนาครั้งที่ ๒ หรือที่เรียกว่านาปรัง ซึ่งปรากฏว่านาปรังนี้ให้ผลต่อไร่ดีกว่านาปี กล่าวคือ ๕๐ - ๕๗ ถึงต่อไร่ และสูงสุดถึง ๘๐ ถึงต่อไร่ การทำนาปรังนี้มีอุปสรรคในเรื่องน้ำมัน ราคาปุ๋ย ศัตรูพืช พันธุ์ข้าวไม่บริสุทธิ์ และอุปสรรคสำคัญอีกเรื่องหนึ่งก็คือชาวนาไม่มีที่นาเป็นของตนเอง เจ้าของที่นาได้เรียกเก็บค่าเช่าจากนาปรังอีกด้วย ประมาณว่า ๘๐% ของที่นาทั้งหมด เป็นนาเช่า

เนื่องจากในอำเภอนี้มีหนองน้ำล้นคลองธรรมชาติอยู่บาง ชาวบ้านได้อาศัยจับปลาในหนองน้ำ ลำน้ำเหล่านี้เลี้ยงชีพได้บ้างเล็กน้อย

ด้านการอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ในอำเภอวังน้อยนี้ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงลักษณะของการใช้ที่ดินเป็นอย่างอื่น หน่วยทางอุตสาหกรรมที่มีอยู่ก็เป็นเพียงโรงสีข้าวขนาดกลาง ซึ่งมีอยู่เพียง ๔ แห่ง นอกนั้นก็เป็นร้านค้าย่อย ๆ เช่น ร้านซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในอำเภอนี้ก็มีสาขาของธนาคารตั้งอยู่ถึง ๒ แห่งด้วยกันคือ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาวังน้อย ๑ แห่ง และสาขาธนาคารสหกรณ์เพื่อการเกษตร ๑ แห่ง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในธุรกิจการเกษตรในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง

การทำนาครั้งที่ ๒ หรือที่เรียกว่านาปรังนั้น ราษฎรกำลังให้ความสนใจกันอย่างจริงจัง จากสถิติของทางอำเภอ ปรากฏว่าจากการส่งเสริมให้ราษฎรสนใจกับการทำนาครั้งที่ ๒ นั้น เมื่อฤดูการทำนาปี ๒๕๑๖ - ๒๕๑๗ มีผู้ทำนาครั้งที่ ๒ จำนวน ๒๙ ราย เนื้อที่นา ๓๐๒ ไร่ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ ทางอำเภอได้เร่งรัดการส่งเสริมขึ้นใน ๒๑ หมู่บ้าน มีผู้ทำนาจำนวน ๓๓๓ ราย เนื้อที่การทำนาเพิ่มขึ้นเป็น ๗,๕๔๔ ไร่

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ จากรายงานของอำเภอพบว่า อำเภอนี้มีพื้นที่นาถือครอง อยู่จำนวน ๑๓๐,๐๑๖ ไร่ เป็นเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเจ้า ๑๒๕,๗๗๔ ไร่ เนื้อที่เพาะปลูกข้าวเหนียว ๑๖๕ ไร่ ในจำนวนนี้รับความเสียหายจากน้ำท่วม ๒๘,๑๐๘ ไร่ เป็นพื้นที่ซึ่งถูกรบกวนจากศัตรูพืช ๑,๑๑๔ ไร่

ผลผลิตจากข้าวเจ้าในปี ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ ได้จำนวน ๒๕,๑๓๖.๓๐ เกวียน ข้าวเหนียว ๓๕.๗ เกวียน รวม ๒๕,๑๗๒ ผลผลิตโดยเฉลี่ย ๒๔.๕๕ ถึงต่อไร่

จากสถิติของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ อำเภอวังน้อยมีเนื้อที่ นาถือครองทั้งสิ้น ๑๓๐,๐๑๖ ไร่ เป็นชาวนาปีจำนวน ๑๒๕,๕๘๖ ไร่ เป็นชาวนาปรังจำนวน ๒,๕๔๐ ไร่ เมื่อเทียบจำนวนเนื้อที่นาถือครองกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอนี้แล้วจะเห็นว่า พื้นที่ทำกินเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ ๓.๕๑ นอกจากรายได้ที่ได้จากการทำนาชาวยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ประกอบกับยังมีอุปสรรคหลายอย่างในการทำนาครั้งที่ ๒ โดยที่มีปัญหาใหญ่คือเรื่องน้ำ ราษฎรใน อำเภอนี้ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการประกอบอาชีพจากเดิมทำนาเป็นอย่างเดียว มาเป็นการลงทุนในทางเกษตรกรรมอย่างอื่น เป็นการปลูกพืชผลต่าง ๆ นอกจากพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล แล้วยังสนใจที่จะทำการปลูกพืชเป็นต้น เช่น มะพร้าว มะม่วง อ้อยคั่ว ซึ่งปรากฏว่าในปี ๒๕๒๐ ได้มีการปลูกมะพร้าวถึง ๘,๐๐๐ ไร่ ส้มเขียวหวาน ๗,๐๐๐ ไร่ มะม่วง ๘,๒๐๐ ไร่ นับว่าเป็น การแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่นาสนใจของประชากรในเขตอำเภอนี้

อำเภอวังน้อยมีตำบลลำตาเสา และตำบลลำไทรที่มีเนื้อที่ประกาศเป็นเขตสุขาภิบาล โดยเฉพาะตำบลลำตาเสานั้น เป็นเขตสุขาภิบาลทั้งตำบล ส่วนตำบลลำไทรนั้นมีเพียง ๒ หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตสุขาภิบาล

สถาบันทางราชการที่สำคัญของอำเภอก็ได้แก่ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอวังน้อย ที่ทำการโครงการชลประทานนครหลวง ที่ทำการโครงการชลประทานวังลิตเหนือ สถานีตำรวจภูธร อำเภอวังน้อย สถานีอนามัยชั้นสอง สำนักงานคณะกรรมการตำบล โรงเรียนของกรมสามัญ ๒ โรงเรียน ของกรมสามัญ ๒ โรงเรียน และโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ๓๐ โรงเรียน มีวัด

พระพุทธศาสนา ๑๓ วัด ทุกวัดมีโรงเรียนตั้งอยู่มีมัธยมศึกษา ๓ แห่ง และมีศาลเจ้า ๓ แห่ง
มีวิทยาลัยสงฆ์ตั้งอยู่ในตำบลสนับทึบ ๑ แห่ง เป็นสถานศึกษาคนควาชั้นสูงในพระพุทธศาสนา

- การสาธารณสุข

- มีสำนักงานเป็นเอกเทศ ตามกฎหมายเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ให้การรักษาและป้องกัน
โรคติดต่อต่าง ๆ ในเขตอำเภอ และตรวจสุขภาพเด็กในเขตรับผิดชอบทุก ๖ เดือน มีการฉายยา
แม่คุ้มกำเนิดเผยแพร่ยาตำราหลวง

- การสาธารณูปโภค

๑. การไฟฟ้าขององค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค รับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าอันธ
สำนักงานการไฟฟ้าอยู่ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา

๒. กิจการประปาของสุขาภิบาล ไซประปาบาดาล

๓. มีการเดินรถในถนนพหลโยธิน และถนนโรจนะ อำเภอนี้อยู่ในเส้นทางผ่าน
มีรถยนต์จากกรุงเทพฯ ผ่านไปจังหวัดภาคเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือตลอดวัน

มีกิจการเดินรถยนต์ขนาดเล็ก ในถนนโรจนะจากตลาดอำเภอวังน้อย ถึงอำเภอ
พระนครศรีอยุธยา ระยะทาง ๒๐ กิโลเมตร

- การสหกรณ์

๑. กลุ่มเกษตรกร จำนวน ๑๓ กลุ่ม

๒. สมาคมชลประทานราษฎร เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ช่วยเหลือให้สมาชิก
ผู้กู้ยืมเงินและสินเชื่อจัดหารถจักรยาน รถไถนา เครื่องยนต์ สูบน้ำ ปุ๋ย

๓. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ได้รับเงินทุนหมุนเวียนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร จัดหาปุ๋ย รถไถนา เครื่องพ่นยา ฯลฯ

อำเภอวังน้อยนี้มีตลาดเอกชนอยู่ที่สุขาภิบาล ซึ่งมีกิจการค้ายังไม่คึก เพราะการ
คมนาคมยังไม่ดีพอ ประกอบกับยังมีเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถจะพัฒนากิจการการค้าแห่งนี้ได้

ราษฎรมีฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอาชีพทำนา แต่ ๘๐% ของชาวนาไม่มีที่นาเป็นของ
ตนเอง มีฐานะยากจน มีหนี้สินมาก ไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินหมักคุณภาพ
เพราะต้องใช้ทุนทรัพย์สูงและไม่แน่ใจว่าจะได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ ประกอบกับเขาที่นา
ค่อนข้างแพง มีปัญหาในเรื่องน้ำ เรื่องศัตรูพืช ประกอบกันด้วย จึงทำให้ไม่ปรากฏการพัฒนาขึ้น

ในท้องที่อย่างจริงจัง การชลประทานป่าสักก็โตถึงหากจะมีส่วนช่วยการทำนาอูมีไชนอย แต่ก็มิได้
ให้ผลดีจนทำให้ท้องที่นี้มีบทบาทสำคัญในเรื่องการเกษตร

การคมนาคมภายในหมู่บ้านด้วยกันประมาณ ๕๐% ไม่มีเส้นทางคมนาคมไปมาติดต่อกัน
หากันโดยทางสาธารณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและลักษณะท้องที่ของอำเภอกาฬ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อำเภอกาฬนั้นแต่เดิมมีฐานะเป็นเพียงที่ทำการของทางราชการ ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบท้องที่ในเขตตำบลพระแก้ว ตำบลคอนหวานางและตำบลไผ่ล้อมของอำเภอนครหลวง และรับผิดชอบในท้องที่ตำบลโคกม่วง ตำบลกระโจมและตำบลหนองน้ำใสของอำเภอกุทัย หน้าที่และความรับผิดชอบของที่ทำการบ้านกาฬนี้ก็มีเพียงรับเรื่องราวจากราษฎรในชั้นต้นแล้ว ส่งให้อาเภอเจ้าสังกัดทั้งสองดำเนินการต่อไป

เหตุที่ได้ชื่อว่า "บ้านกาฬ" นี้คงเนื่องมาจากเป็นที่อยู่อาศัยของราษฎรในเขตบริเวณชุมทางรถไฟสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือ ขบวนรถไฟที่แล่นมาจากกรุงเทพฯ จะมาแยกออกเป็นสองสายคั่นกลางตรงบ้านกาฬนี้ การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ตั้งชื่อสถานีรถไฟตรงนี้ว่า "สถานีชุมทางบ้านกาฬ" คำว่ากาฬนั้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลว่า แฉ่งหรือแยก ซึ่งหมายถึงทางแยกรถไฟนั่นเอง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกฐานะที่ทำการบ้านกาฬขึ้นเป็น "ที่ว่าการกิ่งอำเภอกาฬ" ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของทางราชการมาปฏิบัติราชการ มีเขตตำบลรับผิดชอบ ๖ ตำบล คือ ตำบลพระแก้ว ตำบลกระโจม ตำบลหนองน้ำใส ตำบลไผ่ล้อม ตำบลคอนหวานาง และตำบลโคกม่วง

ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะที่ว่าการอำเภอกาฬ เป็น "อำเภอกาฬ" มีเขตรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอีก ๑ ตำบล คือ ตำบลระโสม ซึ่งโอนมาจากอำเภอกุทัย

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้แบ่งการปกครองของตำบลโคกม่วงออกเป็น ๒ ตำบล คือ ตำบลโคกม่วงและตำบลกาฬ ดังนั้นในปัจจุบันอำเภอกาฬจึงมีเขตการปกครองทั้งหมด ๘ ตำบล มีหมู่บ้านทั้งหมด ๗๒ หมู่บ้าน ตำบลโคกม่วงเป็นตำบลที่มีหมู่บ้านมากที่สุด คือ ๑๒ หมู่บ้าน

ลักษณะท้องที่

ภูมิประเทศของอำเภอนั้นส่วนใหญ่เป็นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง ราษฎรทำนาโดยวิธีไถดำ ซึ่งอาศัยน้ำฝน และอาศัยน้ำจากคลองระบายน้ำของการชลประทานช่วยเหลือ ลักษณะท้องที่ทั่วไป

เป็นที่ราบโปร่งไม่มีทั้งป่าและภูเขา ในฤดูฝนมีฝนตกชุก แม่น้ำไม่ท่วมไม่ปรากฏว่ามีทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าอื่น ๆ ในอำเภอนี้

อาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอท่าเรือ
ทิศใต้ติดต่อกับอำเภออุทัย อำเภอหนองแค
ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอหนองแค อำเภอหนองแซง
ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอนครหลวง อำเภอท่าเรือ

อำเภอภาชีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากอำเภอพระนครศรีอยุธยาประมาณ ๒๐ กิโลเมตร

เส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่สุดของอำเภอนี้ ก็คือทางรถไฟสายกรุงเทพ - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ซึ่งมีชุมทางแยกอยู่ที่อำเภอนี้ ถนนที่ผ่านเข้าท้องที่ที่สำคัญก็คือ

๑. ถนนสุวรรณศร - จากอำเภอภาชีไปตำบลหินกอง
๒. ถนนสายภาชี - อุทัย
๓. ถนนสายภาชี - นครหลวง

เส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญก็คือคลองระพีพัฒน์ ซึ่งไหลผ่านตำบลคอนหม่า นางและตำบลหนองน้ำใส เพียงสองตำบล และมีคลองย่อยแยกออกมาเพียงไม่กี่สาย

การเดินทางจากตัวอำเภอภาชีไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปได้สะดวกทั้งทางรถไฟและทางรถยนต์ สำหรับทางรถไฟจะมีระยะทางประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๒๕ นาที ส่วนทางรถยนต์นั้นมีระยะทางประมาณ ๓๔ กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางสายเอเชียที่เชื่อมต่อกันใช้เวลาเดินทางประมาณครึ่งชั่วโมง

สำหรับการคมนาคมระหว่างอำเภอ ตำบลและหมู่บ้านนั้นสามารถติดต่อกันได้โดยทางรถยนต์ และจักรยานยนต์ ทัวถึงกันทุกหมู่บ้าน

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตอำเภอนี้ปรากฏตามรายงานสถิติทะเบียนราษฎรของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ มีประชากรจำนวน ๒๒,๕๓๑ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรทั้งสิ้น ๒๘,๕๓๐ คน เป็นชาย ๑๔,๑๘๘ คน และเป็นหญิง ๑๔,๓๔๒ คน ฉะนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรเพิ่มขึ้นจำนวน ๕,๙๙๙ คน

พิจารณาเป็นรายตำบลจะแลเห็นขนาดของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ดังนี้ (ประชากรเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐)

ตำบลลาฮี จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๓๙๑ คน เป็นชาย ๓,๖๘๕ คน และเป็นหญิง ๓,๓๐๕ คน

ตำบลโคกม่วง จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๖๑๙ คน เป็นชาย ๑,๘๒๔ คน เป็นหญิง ๑,๗๙๕ คน

ตำบลไผ่ล้อม จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๕,๓๒๘ คน เป็นชาย ๑,๖๘๔ คน เป็นหญิง ๑,๖๔๔ คน

ตำบลคอนหวานาง จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๓๖๙ คน เป็นชาย ๑,๓๖๘ คน เป็นหญิง ๑,๔๐๑ คน

ตำบลหนองน้ำใส จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๐๘๓ คน เป็นชาย ๑,๐๒๘ คน เป็นหญิง ๑,๐๕๕ คน

ตำบลระโสม จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๙๑๙ คน เป็นชาย ๑,๙๕๓ คน เป็นหญิง ๑,๙๖๖ คน

ตำบลกระจิว จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๐๓๓ คน เป็นชาย ๑,๔๙๙ คน เป็นหญิง ๑,๕๓๔ คน

ตำบลพระแก้ว จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๓๐๘ คน เป็นชาย ๑,๑๓๐ คน เป็นหญิง ๑,๕๓๘ คน

ตำบลที่มีประชากรอยู่หนาแน่นที่สุดสำหรับอำเภอนี้คือตำบลลาภี ซึ่งเป็นตำบลที่เป็นที่ตั้งของหัวการอำเภอและมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางของท้องที่ในเขตอำเภอนี้ ตำบลนี้ยังเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟสายเหนือ และมีถนนสุวรรณศร ตัดกับถนนลาภี - นครหลวง อยู่ในท้องที่ของตำบล ตำบลที่มีประชากรหนาแน่นรองลงมาคือตำบลไผ่ลอม ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของตำบลลาภี ตำบลนี้ไม่มีถนนสายสำคัญตัดผ่าน มีเพียงคลองซอยชลประทานซึ่งรับน้ำมาจากคลองระพีพัฒน์ ซึ่งขุดผ่านใจกลางตำบล และเป็นตำบลที่มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลลาภีและอำเภอนครหลวง สำหรับตำบลที่มีประชากรบางเบาที่สุดก็คือตำบลหนองน้ำใส ซึ่งตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกของตำบลลาภี มีคลองชลประทานระพีพัฒน์ไหลผ่าน คานทิศตะวันออกของตำบลหนองน้ำใสติดกับอาณาเขตของอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ในตำบลนี้ไม่มีถนนสายสำคัญตัดผ่านมีเพียงทางลูกรังจากตลาดลาภีไปอำเภอท่าเรือ ผ่านเนื้อที่ตำบลนี้บางส่วนเท่านั้น

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากสถิติของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาปี ๒๕๑๔ และปี ๒๕๑๙ พบว่าอำเภอลาภีมีเนื้อที่ถือครองอยู่จำนวน ๖๕,๓๒๑ ไร่ เป็นเนื้อที่สำหรับปลูกข้าวเจ้า ๖๕,๕๔๔ ไร่ เนื้อที่สำหรับปลูกข้าวเหนียว ๑๓๓ ไร่ ผลผลิตของข้าวเปลือกโคกขาวเจ้าจำนวน ๓๐,๙๕๓ เกวียน ข้าวเหนียว ๔๘ เกวียน รวม ๓๐,๘๐๒ เกวียน การทำนาครั้งที่ ๒ ทำได้ประมาณ ๑,๘๐๐ ไร่ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน

จากบันทึกรายละเอียดการปลูกพืชฤดูแล้งปี ๒๕๒๑ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปรากฏว่าอำเภอลาภีเป็นอำเภอ ๑ ใน ๒ อำเภอของจังหวัดที่ไม่มีรายงานการปลูกข้าวในฤดูแล้งมีการปลูกข้าวโพด ๓๐๐ ไร่ มันเทศ ๔๐ ไร่ ถั่วเหลือง ๘๐ ไร่ พืชผักอื่น ๆ ๑,๖๒๐ ไร่ ซึ่งจากรายงานของจังหวัดฉบับนี้พบว่าในจำนวน ๑๖ อำเภอของจังหวัด อำเภอลาภีเป็นอำเภอที่ปลูกพืชผักอย่างอื่นในฤดูแล้งนอกจากข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียว มันเทศ ถั่วเหลือง เป็นจำนวนเนื้อที่มากเป็นลำดับ ๒ ของจังหวัด (อำเภอมหาสารปลูกพืชผักในฤดูแล้งมากเป็นลำดับ ๑) คือปลูกในเนื้อที่จำนวน ๑,๖๓๐ ไร่

อำเภอภาษีไม่มีเขตเทศบาล มีสุขาภิบาล ๑ แห่ง คือ สุขาภิบาลโคกม่วง มีสถานตำบล ๘ แห่ง สถานีตำรวจมี ๒ แห่ง คือสถานีตำรวจภูธร อำเภอภาษี ตั้งอยู่ที่ตำบลภาษี และสถานีตำรวจภูธร ตำบล ตั้งอยู่ที่ตำบลระโสม สถานีอนามัยชั้นสองมี ๕ แห่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลภาษี ตำบลระโสม ตำบลไผ่ล้อม ตำบลคอนหวานาง และตำบลหนองน้ำใส

สำนักงานเขตกรรมมีอยู่ ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลระจิว และมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ตำบลภาษี ธนาคารออมสินสาขาภาษี ตั้งอยู่ที่ตำบลภาษี ที่ทำการไปรษณีย์ โทรเลขตั้งอยู่ที่ตำบลภาษี สถานีชุมทางรถไฟตั้งอยู่ที่ตำบลภาษี และมีสถานีวิทยุเสียงเอเซียเสรี ตั้งอยู่ที่ตำบลระโสม ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ อำเภอมีโครงการก่อสร้างโรงพยาบาลอำเภอภาษี ในบริเวณที่ดินประมาณ ๑๙ ไร่

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา โรงงานอุตสาหกรรมเท่าที่ทราบจากรายงานของอำเภอมีเพียง ๒ แห่ง ซึ่งเป็นประเภทโรงสีข้าวทั้ง ๒ แห่ง ธุรกิจการพาณิชย์ ก็มีเพียงห้างหุ้นส่วน ๒ แห่ง และร้านค้าทั่วไปจำนวน ๑๒๓ แห่ง ไม่มีโรงแรมที่พักในท้องที่อำเภอนี้

ด้านการศึกษปรากฏว่ามีโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา ๑ โรงเรียน โรงเรียนขององค์การบริหารของจังหวัด ๒๒ โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ ๑ โรงเรียน

ด้านการศาสนามีวัดจำนวน ๒๗ แห่ง มีสำนักสงฆ์ ๑ แห่ง มีวัดร้าง ๑๕ แห่ง และมีศาลเจ้า ๒ แห่ง

ด้านการสาธารณสุขโลก ในเขตอำเภอภาษีได้มีการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ราษฎรโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาภาษี สำหรับการประปานั้นมีการจัดบริการค่าน้ำสะอาด โดยการประปาของสุขาภิบาลโคกม่วง จัดจำหน่ายเฉพาะในเขตสุขาภิบาล

ด้านการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานสหกรณ์อำเภอภาษี มีสหกรณ์ อยู่ภายใต้การส่งเสริม ๒ สหกรณ์ มีสมาชิกจำนวน ๘๐๒ ครอบครัว มีกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด ๓ กลุ่ม

อำเภอภาชีเป็นอำเภอที่ไม่มีจุดเด่นทางด้านการเกษตรกรรม เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน เมื่อถึงฤดูร้อนมีสภาพแห้งแล้งมากมีความยากลำบากทั้งน้ำกินและน้ำใช้ ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นหลักโดยวิธีขุดคลองขุดเขื่อนในท้องที่ส่วนในของแทบทุกตำบล นับว่าคลองชลประทานนี้ (คลองระพีพัฒน์) เป็นเส้นเลือดสำคัญที่หล่อเลี้ยงการดำรงชีพของเกษตรกรในเขตอำเภอนี้ นอกเหนือจากน้ำฝนที่ได้รับตามธรรมชาติ ทางด้านอุตสาหกรรมก็แทบจะไม่มีเลยแต่อย่างใดสำหรับอำเภอนี้ เพราะผลผลิตที่สามารถป้อนให้โรงงานอุตสาหกรรมได้ นอกจากข้าวแล้วก็ไม่ใช่อะไรอื่นอีก จึงมีเพียงโรงสีข้าวอยู่ไม่กี่โรงเท่านั้น

สิ่งที่เพิ่มความสำคัญให้แก่ท้องที่นี้ก็คือสถานีวิจัยกระจายเสียงเอเชียเสรี ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลระโสม ดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และเริ่มออกอากาศเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ อยากรู้ก็ตามโดยทั่ว ๆ แล้ว การดำเนินชีวิตของคนในท้องที่นี้ก็ยังคงถือเอาวิถีชีวิตเกษตรกรรมเป็นหลัก และจากการสอบถามไปตามหมู่บ้านก็ได้พบว่าชาวนาได้พยายามชวนชวนเลี้ยงชีพโดยวิธีอย่างอื่นอีกบ้าง เช่น ทำงานรับจ้าง เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไร่ร้างงาน เช่น งานขุดดิน งานก่อสร้าง และพยายามปลูกพืชผลชนิดอื่นคน เช่น มะม่วง มะพร้าว กอวย และพืชล้มลุกบางอย่าง ซึ่งทำรายได้ให้ในปีหนึ่ง ๆ พอสมควร การเลี้ยงสัตว์ประเภทสัตว์ปีก และสุกรก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งซึ่งทำกันมากในเขตอำเภอนี้ รวมทั้งการเพาะเห็ดฟางขาย ก็เป็นอาชีพที่ขึ้นหน้าขึ้นตาของคนในอำเภอนี้เช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและลักษณะของท้องที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

อำเภอหนองแคแต่เดิมเป็นท้องที่อยู่ในความปกครองของเมืองสระบุรีมณฑลกรุงเก่า ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสักซึ่งเป็นที่ตั้งอยู่ตำบลหนึ่งในท้องที่อำเภอเสนาได้ในปัจจุบันนี้ ท้องที่ อำเภอหนองแคนี้ได้อยู่ในทำเลที่ดีตามธรรมชาติคือมีลำคลองนาเวียงไหลมา ซึ่งเป็นลำคลองดั้งเดิมที่แยกมาจากลำน้ำป่าสัก คลองนาเวียงนี้ในสมัยโบราณได้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไปจนถึงกรุงศรีอยุธยาได้ สำหรับประชากรในท้องที่นั้นนอกจากคนไทยพื้นบ้านแล้ว ก็ปรากฏว่ามีผู้คนซึ่งมีเชื้อสายคนเมืองเหนือเมืองเวียงจันทร์อาศัยอยู่ด้วยซึ่งสันนิษฐานว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ประเทศเคยมีศึกสงครามกับพม่า เขมร และลาว ซึ่งอาจมีการกวาดต้อนผู้คนมาพร้อมกับกองทัพที่รบชนะ จึงมีคนเชื้อชาติต่าง ๆ ประปนกับคนไทยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเรื่องนี้ยังหาหลักฐานได้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งขณะนี้ยังมีหมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งมีเชื้อสายลาวเวียงจันทร์ตั้งถิ่นฐานอยู่กับคนไทยในลักษณะที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของเขาไว้ได้สืบเนื่องจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

เป็นที่สันนิษฐานว่า ท้องที่นี้ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอราวปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ภายหลังจากการใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ แล้ว ๒ ปี นายอำเภอหนองแคคนแรกคือขุนพรหมสัสดีซึ่งดำรงตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๒

ลักษณะท้องที่

สภาพท้องที่แต่เดิมเป็นหนองน้ำมีต้นแคปกคลุมอยู่โดยทั่วไป จึงได้ถูกเรียกชื่อว่า หนองแคเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการขุดคลองระพีพัฒน์เพื่อการชลประทาน ผู้คนพลเมืองในเขตอำเภอนี้จึงได้ย้ายบ้านเรือนไปตั้งอยู่ริมคลองระพีพัฒน์ (คือบริเวณตลาด รานคาในเขตเทศบาลหนองแค) หรือบริเวณเทศบาลตำบลหนองแคในปัจจุบันนี้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้มีท้องที่อำเภอหนองแค บางตำบลได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอคือ ตำบลหนองหมู บ้านลำ และคลองเรือ เรียกกิ่งอำเภอหนองหมู ครั้นปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ทางกรมการโยธาธิการได้ทำการกิ่งอำเภอหนองหมูไปตั้งอยู่ที่บ้านคลองวิหารแดง ตำบลบ้านลำ ริมถนนสุวรรณศร

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอหนองหญ้า และในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ทางกรม
จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นอำเภอวิหารแดง

<u>อาณาเขต</u> ดังนี้	อาณาเขตอำเภอหนองแคตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดสระบุรีติดต่อกับท้องที่ใกล้เคียง
<u>ทิศเหนือ</u>	ติดต่อกับอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี
<u>ทิศตะวันออก</u>	ติดต่อกับอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี
<u>ทิศใต้</u>	ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อำเภอวังน้อย อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
<u>ทิศตะวันตก</u>	ติดต่อกับอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เนื้อที่อำเภอหนองแคมีทั้งหมดประมาณ ๒๗๓.๕๘ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีเนินเขาและเขาเป็นบางแห่ง เช่น ในตำบลโคกแย้ และตำบลหนองนากมีห้วยหนองคลองบึงอยู่ทั่วไปเหมาะอย่างยิ่งในการทำเกษตรกรรม มีต้นน้ำลำธารที่สำคัญคือลำคลองระพีพัฒน์ซึ่งมีบทบาทในการใช้ เป็นเส้นทางคมนาคมและการชลประทาน ตลอดจนใช้ในการสาธารณสุขอีกด้วย การใช้พื้นที่นอกจากเกษตรกรรมแล้วยังไม่ปรากฏว่ามีลักษณะเด่นอย่างอื่นและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ก็ยังไม่พบในท้องที่

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกับจังหวัดกระทำได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ทางบก ระยะทางประมาณ ๒๑ กิโลเมตร ส่วนทางน้ำนั้นต้องผ่านเข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้เสียเวลาเดินทางเป็นระยะเวลาหลายชั่วโมง

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกับตำบลหรือหมู่บ้านติดต่อกันได้ทั้งทางบกและทางน้ำ สำหรับทางบกนั้นเป็นทางที่สะดวกสบายมาก เพราะมีถนนดินลูกรังเชื่อมโยงกันอยู่ทั่วถึง ส่วนทางน้ำนั้นติดต่อเชื่อมโยงกันได้เพียงบางตำบลและเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ริมคลองระพีพัฒน์

เส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่ผ่านท้องที่อำเภอหนองแคคือ เส้นทางหลวงสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ (ถนนพหลโยธิน) และทางหลวงจังหวัดจากตำบลหนองนากแยกจากถนนพหลโยธินไป ถึงอำเภอหนองแซงระยะทางประมาณ ๑๕ ก.ม. สำหรับทางหลวงชนบทมีอยู่ถึง ๕ สายด้วยกัน

ซึ่งเป็นทางใช้สัญจรได้สะดวกในทุกฤดูกาลมีการใช้พื้นที่ประกอบการอุตสาหกรรมบ้าง แต่ยังไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นโรงงานสีข้าวและโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กเบาบางประเภทที่ยังไม่ขึ้นหน้าชั้นคา

จำนวนประชากร

จากสถิติทะเบียนราษฎรของกองกลางทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ ประชากรในอำเภอหนองแคมีจำนวน ๔๑,๐๒๐ คน เป็นชาย ๒๐,๖๐๘ คน เป็นหญิง ๒๐,๔๑๒ คน ปีพ.ศ. ๒๕๑๕ มีประชากรจำนวน ๕๓,๘๘๒ คน เป็นชาย ๒๘,๖๘๐ คน เป็นหญิง ๒๕,๒๐๒ คน ปี ๒๕๒๐ มีประชากรจำนวน ๕๘,๖๑๔ คน ฉะนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรเพิ่มขึ้น ๑๗,๕๙๔ คน

พิจารณาเป็นรายตำบลจะแลเห็นขนาดของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ดังนี้ (ประชากรเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐)

ตำบลหนองปลาหมอ	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๐๑๗ คน เป็นชาย ๑,๔๘๒ และเป็นผู้หญิงจำนวน ๑,๕๓๕ คน
ตำบลหนองจรเข้	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๙๐๔ คน เป็นชาย ๑,๔๖๐ คน และเป็นผู้หญิงจำนวน ๑,๔๔๔ คน
ตำบลหนองปลิง	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๐๕๕ คน เป็นชาย ๑,๔๗๕ คน และเป็นผู้หญิงจำนวน ๑,๕๗๖ คน
ตำบลห้วยขมิ้น	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๕,๓๕๒ คน เป็นชาย ๒,๙๓๗ คน และเป็นผู้หญิง ๒,๔๑๕ คน
ตำบลบัวลอย	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๓,๓๓๘ คน เป็นชาย ๑,๕๔๔ คน และเป็นผู้หญิง ๑,๗๙๔ คน
ตำบลโคกตูม	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๑,๙๗๗ คน เป็นชาย ๙๘๓ คน และเป็นผู้หญิง ๙๙๔ คน
ตำบลหนองไผ่น้ำ	จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๒,๔๗๐ คน เป็นชาย ๑,๒๐๖ คน และเป็นผู้หญิง ๑,๒๖๔ คน
ตำบลไผ่คำ	จำนวนประชากรทั้งหมด ๒,๕๖๔ คน เป็นชาย ๑,๒๘๓ คน และเป็นผู้หญิง ๑,๒๘๑ คน

ตำบลคชสิทธิ์	จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๖๓๘ คน เป็นชาย ๑,๘๐๘ คน และเป็นหญิง ๑,๘๓๐ คน
ตำบลหนองนาค	จำนวนประชากรทั้งหมด ๒,๖๓๔ คน เป็นชาย ๑,๓๑๑ คน และเป็นหญิง ๑,๓๒๓ คน
ตำบลหนองจิก	จำนวนประชากรทั้งหมด ๒,๓๐๘ คน เป็นชาย ๑,๑๘๖ คน และเป็นหญิง ๑,๑๒๒ คน
ตำบลหนองแวม	จำนวนประชากรทั้งหมด ๒,๑๗๗ คน เป็นชาย ๑,๐๘๖ คน และเป็นหญิง ๑,๐๙๑ คน
ตำบลกุ่มท่า	จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๘๔๖ คน เป็นชาย ๑,๘๘๘ คน และเป็นหญิง ๑,๙๕๘ คน
ตำบลห้วยทราย	จำนวนประชากรทั้งหมด ๖,๕๕๓ คน เป็นชาย ๓,๓๑๑ คน และเป็นหญิง ๓,๒๔๒ คน
ตำบลโพหนอง	จำนวนประชากรทั้งหมด ๑,๘๖๕ คน เป็นชาย ๘๘๖ คน และเป็นหญิง ๙๗๙ คน
ตำบลโคกแย้	จำนวนประชากรทั้งหมด ๖,๕๗๑ คน เป็นชาย ๓,๒๑๕ คน และเป็นหญิง ๓,๓๕๖ คน
ตำบลหนองโรง	จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๘๐๔ คน เป็นชาย ๑,๘๖๐ คน และเป็นหญิง ๑,๙๔๔ คน

ตำบลที่มีประชากรอยู่หนาแน่นที่สุด คือตำบลโคกแย้ รองลงมาคือตำบลห้วยทราย ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางถนนสุวรรณศร ส่วนตำบลที่มีประชากรอยู่น้อยที่สุดคือตำบลโพหนองมีประชากรอยู่เพียง ๑,๘๖๕ คน เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอ

จากรายงานของอำเภอพบว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ในท้องที่นี้มีบ้านเรือนอยู่ทั้งสิ้น ๘,๑๕๘ หลังคาเรือน ฉะนั้นอัตราความหนาแน่นของประชากรต่อครัวเรือนในปีนั้นเท่ากับ ๖.๓ คน อัตราการย้ายเข้าและย้ายออกของประชากรในเขตอำเภอนี้จากบันทึกของอำเภอตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ ปรากฏว่า อยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงกันในแต่ละช่วงปี อัตราการเกิดอยู่ในเกณฑ์ประมาณปีละอย่างต่ำสุดจำนวน ๑,๐๘๖ คน และอย่างสูงสุดจำนวน ๑,๒๕๗ คน ส่วนอัตราตายอยู่ในเกณฑ์ระหว่างปีละอย่างต่ำสุดจำนวน ๒๕๐ คน และอย่างสูงสุดจำนวน ๓๖๓ คน

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

อำเภอหนองแคมีเนื้อที่ประมาณ ๑๓๓,๔๔๐ ไร่ ซึ่งจำแนกเป็นที่ดินที่ใช้ในการทำนา ประมาณ ๑๖๒,๓๖๓ ไร่ ใช้ในการทำสวนประมาณ ๕๐ ไร่ ใช้ในการประกอบการอุตสาหกรรม ประมาณ ๔๐๐ ไร่ และเป็นที่ดินใช้ในประเภทอื่นประมาณ ๑๐,๒๒๗ ไร่

ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยแท้มีคนต่างดาวปะปนอยู่บางประมาณ ๔๐๐ คน ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ทางอำเภอได้ส่งเสริมให้มีการทำนาปีละ ๒ ครั้ง เนื้อที่ประมาณ ๕,๖๖๗ ไร่ ใน ๔ ตำบล ผลผลิตของข้าวในอำเภอนี้ได้ปีละประมาณ ๖๔,๑๔๓.๕ ตัน เขตอำเภอนี้ก็มีการทำไร่ ทำสวน เช่น สวนกล้วย สวนอ้อย มะม่วง าวลา ซึ่งผลผลิตจากพืชไร่และพืชสวนเหล่านี้สามารถทำรายได้ให้อำเภอถึงปีละประมาณ ๑๒.๕ ล้านบาท

อำเภอหนองแคเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และสระบุรี และยังมีถนนสายสำคัญของประเทศตัดผ่าน ซึ่งเป็นทำเลที่ค่อนข้างดีสำหรับประกอบการธุรกิจการอุตสาหกรรม ฉะนั้นเมื่อยกเว้นอำเภอธัญบุรีแล้วก็มีอำเภอหนองแค ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ในท้องที่โครงการชลประทานป่าสักใต้ที่ปรากฏว่ามีการใช้พื้นที่เพื่อกิจการอุตสาหกรรมอยู่มากกว่าเขตอำเภออื่นที่อยู่ในโครงการชลประทานป่าสักใต้นี้ จากการสำรวจพบว่าโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอหนองแคนี้มีประมาณ ๕๐ โรงงาน ส่วนมากจะเป็นโรงสีข้าว โรงทำเส้นไหม และวุ้นเส้น โรงงานทอเสื่อ โรงงานทำกระเบื้อง โรงงานเผาอิฐ โรงงานทำตะเกียบ าวลา นอกจากนี้จากการสอบถามทางอำเภอยังทราบว่ามีการที่จะก่อสร้างโรงงานผลิตกรดไถนาขึ้นในท้องที่อำเภออีกด้วย

การดำรงชีวิตของประชากรในเขตอำเภอนี้ก็เช่นเดียวกับชนบทอื่น ๆ ในภาคกลางของประเทศ ประชากรส่วนหนึ่งได้อาศัยล่าคูดองระพีพันธ์ และห้วย หนอง คลอง บึง ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในท้องที่นี้ประกอบอาชีพหาปลาพอเลี้ยงชีพไปได้วันหนึ่ง ๆ และถึงแม้พื้นที่บางแห่งจะเป็นชุมชนเขาย่าง แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีร้านค้าที่มีค้าชนิดใดในท้องที่อำเภอนี้จึงยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักของประชากรจากการทำนาเป็นอย่างอื่น

ในท้องที่อำเภอหนองแคนี้มีสถานประกอบการพาณิชย์รวม ๔ แห่งด้วยกัน มีร้านค้าย่อยประมาณ ๓๐๐ ร้าน มีธนาคาร ๒ แห่ง และมีโรงแรมสหพันธ์ ๒ จำนวน ๑ แห่ง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองแค

คานการศึกษานั้นมีโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา ๓ แห่ง โรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ๔๔ แห่ง โรงเรียนเทศบาล ๕ แห่ง และโรงเรียนราษฎร์ ๑ แห่ง มีวัดในพระพุทธศาสนา ๖๑ แห่ง มัสยิด ๑ แห่ง

อำเภอหนองแคประกอบด้วยเทศบาล ๑ แห่ง และสุขาภิบาล ๒ แห่ง มีสภาตำบล ๑๗ แห่ง สถานีตำรวจ ๓ แห่ง คือสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแค สถานีตำรวจทางหลวง หินกอง และสถานีตำรวจภูธรตำบล มีสถานีอนามัยรวม ๔ แห่งตั้งอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของอำเภอ

การสาธารณสุขในท้องที่นี้ก็มีน้ำประปาของเทศบาลตำบลหนองแคซึ่งส่งไปจำหน่ายให้แก่ราษฎรในเขตอำเภอหนองแคและเขตสุขาภิบาลหินกอง มีโรงไฟฟ้าของเอกชนรับสัมปทาน ๒ แห่ง คือ ในเขตเทศบาลตำบลหนองแคและในเขตสุขาภิบาลคชสิทธิ์มีทำการสหกรณ์การเกษตร ๑ แห่ง มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรรวม ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรชาวนาตำบลไผ่ดำ ตำบลหนองโรง และตำบลกุ่มห้า มีสมาคมชลประทานราษฎร์ อำเภอหนองแค ๑ แห่ง

อำเภอหนองแคนี้เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่กว้างขวางกว่าอำเภออื่น ๆ ในเขตโครงการชลประทานป่าสักไต่ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์พิเศษกว่าอีก ๕ อำเภอที่อยู่ในเขตโครงการฯ คือมีท้องที่บางแห่งเป็นชุมชนเขาประกอบอยู่ด้วย มีหมู่บ้านมากถึง ๑๗๔ หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยแท้ นับถือศาสนาพุทธ มีมัสยิดอยู่ ๑ แห่ง ก็คงจะมีผู้นับถือศาสนาอิสลามอยู่บ้างไม่มากนัก มีคนต่างศาอาศัยปะปนอยู่ประมาณ ๔๐๐ คนเท่านั้น ซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะเป็นผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ที่มีบทบาทในทางอุตสาหกรรมของอำเภอนี้ในระยะหลัง

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากรอยู่ในลักษณะกระจายอย่างทั่วถึงในทุกส่วนของพื้นที่ในเขตอำเภออันเนื่องมาจากเป็นอำเภอที่ตั้งตรงจุดศูนย์กลางระหว่างจังหวัดทั้ง ๓ คือ จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดปทุมธานี อำเภอหนองแคจึงสามารถติดต่อได้กับอำเภอหลายอำเภอของทั้ง ๓ จังหวัดนี้ ประกอบกับมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของประเทศ คือถนนพหลโยธินตัดผ่านและมีถนนและทางน้ำสำคัญอื่น ๆ อีกหลายสายพาดตัดกันในพื้นที่นี้ ทำให้อำเภอหนองแคเป็นอำเภอที่เหมาะสมที่จะตั้งถิ่นฐานประกอบการอาชีพทั้งทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมตามจุดที่เหมาะสม การพัฒนาอุตสาหกรรมบางประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจากผลผลิตของเกษตรกรรมในเขตอำเภอนี้จึงน่าจะรับกับอัตราส่วนของการถือครอง

ที่ดินที่นับวันแต่ละลด เพราะการเพิ่มของจำนวนประชากรเพื่อป้องกันปัญหาการย้ายถิ่นฐานไป
ประกอบอาชีพในแหล่งงานอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครหลวงขณะนี้อำเภอเองก็มีนโยบาย
ที่สร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้กับประชากรในเขตอำเภออยู่ด้วยแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและลักษณะท้องที่ของอำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี

อำเภอชัยบุรีนี้เดิมเป็นที่ตั้งของเมืองชัยบุรีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีเขตการปกครองรวม ๔ อำเภอด้วยกันคือ อำเภอเมือง อำเภอลำลูกกา อำเภอลองหลวง และอำเภอหนองเสือ มีพระยาสุรนาถเสนี (พระฤทธิจักรกำจร) เป็นผู้ว่าราชการเมืองคนแรก ถือศักดินา ๓,๐๐๐ เมืองชัยบุรีนี้ดำรงสถานะเป็นเมืองได้นานถึง ๓๑ ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลจึงได้ยุบเมืองชัยบุรีไปขึ้นกับจังหวัดปทุมธานีฐานะเป็นอำเภอชั้นนอกสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

อำเภอชัยบุรีนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกกันว่า "ทุ่งหลวง" ซึ่งเดิมนั้นขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเทพฯ กระทรวงโยธาธิการ ทุ่งหลวงตั้งกล่าวนี้ตามหลักฐานที่ปรากฏกล่าวว่าเป็นพงรชัญที่ดินอุดมสมบูรณ์ดีเสียแต่ขาดน้ำ เพราะเป็นท้องที่ซึ่งไม่มีแม่น้ำหรือลำคลองไหลผ่าน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริที่จะแก้ไขเกือกูลที่ดินในทุ่งหลวงนี้ให้เกิดประโยชน์แก่การทำมาหากินและการดำรงชีพของราษฎรด้วยการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้มีการชลประทานที่ดีเพียงพอแก่การเพาะปลูก เมื่อมีผู้ทราบกระแสพระราชดำริจึงได้ชักชวนกันตั้งบริษัทชุกคลองชื่อ "บริษัทชุกคลองและคุนาศยาม" แล้วขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตชุกคลองในท้องทุ่งหลวงแห่งนี้

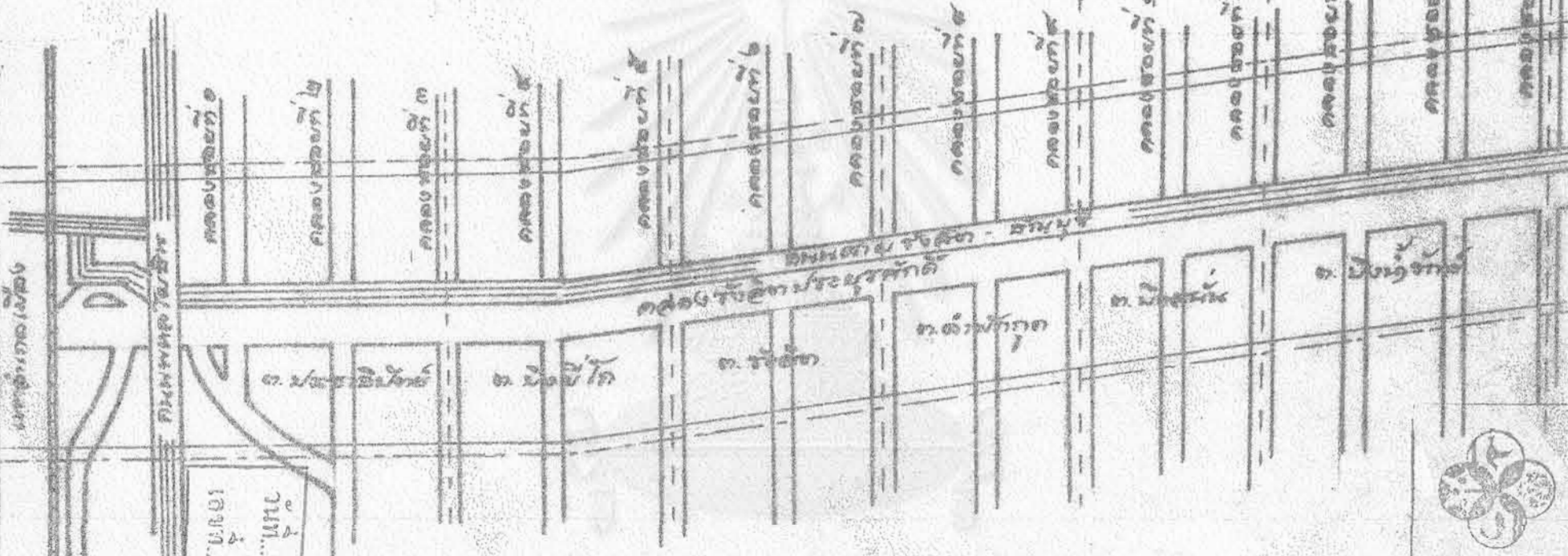
บริษัทชุกคลองและคุนาศยามได้ลงมือชุกคลองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นต้นมา โดยมีพระบรมวงศ์เชอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์เป็นประธานอำนวยการ ม.ร.ว.สุภาพรณ สนิทวงศ์ เป็นผู้ช่วย คลองที่ชุกนี้เริ่มจากริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองปทุมธานี ตรงไปทางทิศตะวันออกถึงเขตจังหวัดนครนายกและภายหลังได้รับพระราชทานชื่อคลองนี้ว่า คลองรังสิต ประมุขศักดิ์

บริเวณสองฟากคลองรังสิตประมุขศักดิ์มีคลองซอยห่างกันประมาณ ๖๐ เส้นจากคลอง ๑ - ๑๗ จึงทำให้น้ำซึ่งไหลมาจากภูเขาบรรทัดตามคลองรังสิตฯ และเข้าไปในคลองซอยทำให้เกิดประโยชน์ในทางกสิกรรมแก่ชาวนาชาวไร่ในแถบนั้นเป็นอย่างดีและมีผู้คนตั้งถิ่นฐานในท้องที่นี้หนาแน่นขึ้นตามลำดับ

โฉนดที่ดินอำเภอชัยบุรี

เขตอำเภอคลองใหญ่

เขตอำเภอคลองใหญ่

ห้องสมุด
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิจัยประชากร
และสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะท้องที่

อำเภอชัยบุรีตั้งอยู่ติดกับเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ ๑๑๑.๘๘ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๖๘,๘๒๕ ไร่

ทิศเหนือ จดเขตอำเภอคลองหลวงและอำเภอหนองเสือ

ทิศใต้ จดเขตอำเภอลำลูกกา

ทิศตะวันออก จดเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

ทิศตะวันตก จดเขตอำเภอเมืองปทุมธานี

ลักษณะท้องที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มมีคลองรังสิตประยูรศักดิ์ตัดผ่านกลางพื้นที่ข้างละประมาณ ๕๐ เส้น สองฝั่งคลองรังสิตมีคลองซอยรวมด้วยกัน ๑๔ สายสำหรับส่งน้ำเข้าไปในพื้นที่หัวเขตอำเภอ ตามรายงานของอำเภอปรากฏว่าในเขตอำเภอนี้มีน้ำใช้ตลอดปีเหมาะแก่การทำนา ทำสวนและทำไร่ ไม่ปรากฏว่ามีทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น แร่ธาตุอยู่ในบริเวณพื้นที่ในเขตอำเภอนี้

อำเภอชัยบุรีนี้อยู่ในเส้นทางสำคัญทั้งทางน้ำและทางบก ทางน้ำก็มีคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ส่วนทางบกก็มีถนนพหลโยธินตัดผ่านในท้องที่ตำบลประชาธิปไตยยาวประมาณ ๓.๒ กิโลเมตรและยังมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๕ คือถนนสายรังสิต-นครนายกตัดผ่านโดยแยกจากถนนพหลโยธิน ตรงเชิงสะพานแคว้นนิมิตรไปทางทิศตะวันออกถึงจังหวัดนครนายกและปราจีนบุรี ทางรถไฟก็มีรถไฟสายเหนือผ่านสถานีรังสิตก็มีรถไฟสายกรุงเทพฯ-รังสิตวิ่งรับส่งผู้โดยสารประจำ ฉะนั้นพื้นที่ในเขตอำเภอนี้จึงกลายเป็นศูนย์รวมของประชากรได้รวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพราะเหตุที่เป็นอำเภอซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับชานกรุงเทมหานครอีกด้วย

ในปัจจุบันปรากฏว่าได้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดต่าง ๆ ขึ้นในอำเภอนี้ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันถึง ๕๒ โรงงานด้วยกัน ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณสองฟากฝั่งถนนพหลโยธินและบนเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๕ และสิ่งที่มีควบคู่กันไปกับโรงงานอุตสาหกรรมก็คือ สภาพสังคมที่เกิดขึ้นมาอย่างรวดเร็วในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรม จากการสำรวจพบว่าในบริเวณใกล้เคียงกับถนนพหลโยธินนั้นมีสังคมเกิดขึ้นหลายจุดและมีแนวโน้มว่าจะขยายออกไปอย่างกว้างขวางในเวลาต่อไปข้างหน้า บางจุดได้เริ่มตนจากริมถนนใหญ่ขยายเป็นแนวตั้งยาวไปบรรจบกับหมู่บ้านเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิม บางจุดก็ขยายในแนวโน้มว่าจะขยายออกไปอย่างกว้างขวางในเวลาต่อไปข้างหน้า บางจุดได้เริ่มตนจากริมถนนใหญ่ขยายเป็นแนวตั้งยาวไปบรรจบกับหมู่บ้านเกษตรกรรม

ที่มีอยู่เดิม บางจุดก็ขยายในแนวนอนไปตามริมถนน สภาพของทุ่งนาที่เคยผลิตข้าวหรือพืชไร่
เมื่อหลายปีก่อนนั้นได้กลายเป็นพื้นที่เนา เข็มที่มีสิ่งปลูกสัสมพอกพูนขึ้นอย่างมากมายชิดกับ
บรรยากาศของท้องทุ่งนาซึ่งอยู่ติดต่อกันอย่างนาเสียดาย

จำนวนประชากร

อำเภอชัยบุรีมีจำนวนประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร กองการทะเบียนราษฎร
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ จำนวน ๒๙,๗๒๐ คน
แต่เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๙ มีประชากรในเขตอำเภอนี้ตามสถิติทะเบียนราษฎรของกองการ
ทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน ๔๔,๓๕๐ คน เป็นชาย ๒๑,๘๘๑ คน
และเป็นหญิง ๒๒,๔๖๙ คน ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรจำนวน ๔๕,๘๖๖ คน ซึ่งเพิ่มมาจาก
ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง ๑๖,๑๔๖ คน มีจำนวนครอบครัวตามบันทึกของอำเภอปี ๒๕๑๙ รวมทั้งสิ้น
๗,๓๑๑ ครอบครัวและมีบ้านเรือนรวมทั้งสิ้น ๕,๙๗๘ หลังคาเรือน สัดส่วนของประชากรต่อครัวเรือน
ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เท่ากับ ๗.๔ คน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ประมาณ ๔๐๐ คน
ต่อตารางกิโลเมตร

จำนวนประชากรที่กระจายอยู่ในตำบลต่าง ๆ เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ มีดังนี้
ตำบลประชาธิปไตย มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑๙,๕๘๓ คน เป็นชาย ๘,๙๙๘ คน
และเป็นหญิง ๑๐,๕๘๕ คน

ตำบลบึงยี่โถ มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๔,๘๕๒ คน เป็นชาย ๒,๓๗๘ คน
และเป็นหญิง ๒,๔๗๔ คน

ตำบลวังลึก มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๗,๙๘๘ คน เป็นชาย ๔,๕๘๖ คน
และเป็นหญิง ๓,๔๐๒ คน

ตำบลลำผักกูด มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๔,๒๐๘ คน เป็นชาย ๒,๐๘๕ คน
และเป็นหญิง ๒,๑๒๓ คน

ตำบลบึงสนั่น มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๓,๘๓๕ คน เป็นชาย ๑,๘๙๕ คน
และเป็นหญิง ๑,๙๔๐ คน

ตำบลบึงน้ำรักษ์ มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๕,๑๓๐ คน เป็นชาย ๒,๕๔๙ คน
และเป็นหญิง ๒,๕๘๑ คน

จากสถิติจำนวนประชากรในแต่ละตำบลปรากฏว่าในตำบลประชาธิปไตยเป็นตำบลที่มีประชากรอยู่หนาแน่นที่สุดคือมีจำนวนประมาณเป็นเกือบ ๖ เท่าของตำบลบึงสนั่น รองลงมาก็คือ ตำบลวังสลิศ เหตุที่ตำบลประชาธิปไตยเป็นตำบลที่มีประชากรอยู่หนาแน่นที่สุดก็เพราะเป็นบริเวณที่อยู่บนเส้นทางคมนาคมสายกรุงเทพมหานครตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ประกอบกับเป็นบริเวณที่มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอยู่อย่างมากมาย ทำให้มีจำนวนประชากรอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตนี้เป็นจำนวนมากกว่ตำบลอื่น ซึ่งสันนิษฐานว่าผู้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่นี้จะเป็นประชากรที่อพยพมาจากแหล่งอื่นที่มีประชากรในเขตอำเภอชนัญบุรีหรือบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น ซึ่งเรื่อง การอพยพเข้ามาในบริเวณนี้จะได้มีการทำวิจัยกันในโอกาสต่อไป

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากรายงานราชการของอำเภอชนัญบุรีเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พบว่า เนื้อที่ถือครองในเขตอำเภอชนัญบุรีมีประมาณ ๖๖,๓๐๐ ไร่ เป็นที่ดินซึ่งออกโฉนดและมีผู้ถือกรรมสิทธิ์ครอบครองแล้วทั้งหมด อาชีพหลักของประชากรคือการทำนา รองลงมาได้แก่การทำสวน เนื้อที่ที่ดินซึ่งใช้ในการทำนาของราษฎรมีประมาณ ๕๕,๕๐๐ ไร่ (เนื้อที่ซึ่งใช้สำหรับทำนาครั้งที่ ๒ ประมาณมีละ ๑๐,๐๐๐ ไร่) ไร่เป็นที่ทำสวนประมาณ ๙,๐๐๐ ไร่ นอกนั้นเป็นที่ดินซึ่งได้ประกอบการอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้าประเภทต่าง ๆ เช่น เป็นที่ตั้งของโรงงาน เป็นร้านค้า และใช้เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๓,๔๐๐ ไร่

ในท้องที่อำเภอชนัญบุรีนอกจากจะค้ำคั่งไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมนานาชนิดแล้ว ยังเป็นอำเภอที่มีศูนย์กลางการค้าที่เจริญพอสมควร มีตลาดขนาดใหญ่อยู่ ๒ แห่ง คือตลาดประชาธิปไตย หรือตลาดวังสลิศ มีธนาคารออมสินและธนาคารพาณิชย์รวม ๓ แห่ง นับว่าเป็นเขตอำเภอที่มีธุรกิจการค้าที่ค้ำคั่งกว่าอีก ๕ อำเภอ ในเขตโครงการฯ ถ้าจะวิเคราะห์อย่างคร่าว ๆ ก็จะพบว่าประชากรในเขตอำเภอนี้มี ๓ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

๑. ผู้ที่ประกอบอาชีพในด้านการเกษตรกรรมและกสิกรรม
๒. ผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง
๓. ผู้ที่ประกอบธุรกิจการค้าและการพาณิชย์

อย่างไรก็ตามเมื่อยกเว้นตำบลประชาธิปไตยแล้วในตำบลอื่น ๆ อาชีพหลักของราษฎรในตำบลนั้น ๆ ก็ยังคงเป็นการทำนา ทำสวนเหมือนกับท้องที่อื่น ๆ ในเขตการชลประทานป่าสักไคยกเว้นในบริเวณที่เป็นเขตติดต่อกับชานเมืองกรุงเทพฯ อาชีพก็ได้แปรไปตามความเจริญของท้องที่ตามลำดับ

อำเภอชัยบุรีนี้มีเขตสุขาภิบาลอยู่ ๒ แห่งคือ สุขาภิบาลชัยบุรีกับสุขาภิบาลประชาธิปไตย ซึ่งมีความเจริญของท้องดินพอควรกล่าวคือมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ ท้องดินอื่น ๆ ก็ยังคงมีสภาพเป็นหมู่บ้านเกษตรกรอยู่ แต่เป็นหมู่บ้านเกษตรกรที่ค่อนข้างจะได้รับการพัฒนาทางความรู้และเทคนิคทางการเกษตรที่ใกล้ชิดคือผู้สีกนอยตรงที่มีสถานีทดลองเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ข้าวและผสมพันธุ์ข้าว รวมทั้งการทดลองการปลูกพืชไร่บางชนิดที่เหมาะสมกับสภาพท้องที่ภาคกลางซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมวิชาการ เกษตร กระจาย เกษตรและสหกรณ์ มีศูนย์พัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินทำการทดลองปรับปรุงดินเปรี้ยวให้ดีขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านเกษตร มีหน่วยสหกรณ์นิคมชัยบุรี ซึ่งขึ้นอยู่กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ มีที่ทำการชลประทานรังสิตใต้ของกรมชลประทานและมีที่ทำการประจุน้ำพระธรรมราชา ซึ่งมีหน้าที่บริการน้ำให้เกษตรกรบ้านฝั่งเหนือคลองรังสิต

ในด้านการศึกษาที่มีโรงเรียนประชาบาลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑๐ โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ๑ โรงเรียนและโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ๕ โรงเรียน มีวิทยาลัยการปกครอง วิทยาลัยเกษตรกรรมพุมธานี และโรงเรียนสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช นับว่าในอำเภอชัยบุรีนี้มีสถานศึกษาภาคประถมศึกษาอยู่มากพอสมควรและยังมีวิทยาลัยที่สำคัญตั้งอยู่ในเขตอำเภอนี้ด้วยทำให้ท้องที่ที่มีความสำคัญขึ้นในทางสังคม

ด้านการศาสนาในท้องที่มีวัดรวมด้วยกัน ๘ วัด เป็นวัดในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สถานบูชาในนิกายหรือศาสนาอื่นไม่มีในท้องที่นี้

ด้านการสาธารณสุขมีที่ทำการอนามัยอำเภอชัยบุรีและมีสถานีอนามัยของตัวเอง จำนวน ๑ แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลบึงน้ำรักษ์ และที่สำคัญมีโรงพยาบาลชัยบุรี สังกัดกรมแพทย์และอนามัยรับทำการตรวจรักษาผู้ศึกษาเสพคดีให้โทษตั้งอยู่ในท้องที่นี้ด้วย

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของอำเภอได้รับทราบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในเขตอำเภอนี้มีฐานะเป็นเพียงผู้เช่าที่ดิน และการทำน่านนี้มีอุปสรรคใหญ่อยู่ที่สภาพของดิน ถึงแม้ว่าปัญหาเรื่องนี้จะมีไม่มากนัก แต่ดินบริเวณนั้น เป็นดินเปรี้ยวไม่เหมาะแก่การทำน่านัก เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงดินมาก ไม่คุ้มกับการลงทุน เพราะถึงแม้ว่าผลผลิตของข้าวในระยะ ๕ ปีที่แล้วมานี้เพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากการส่งเสริมให้มีการทำน่านปีละ ๒ ครั้ง แต่ต้นทุนการผลิตก็สูงมากเช่นกัน ในฤดูร้อนชาวนาส่วนใหญ่จะหาอาชีพเสริม เช่น การทำสวนหรือรับจ้างทั่วไปเพื่อช่วยค้ำครองชีพอีกทางหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ของในเรื่องสภาพของดินประการหนึ่งและยังมีปัญหาเรื่องน้ำอยู่บ้าง เพราะคลองส่งน้ำยังมีไม่เพียงพอ อำเภอจึงมีความเห็นว่าควรที่หาวิธีช่วยเหลือเศรษฐกิจของประชากร โดยการส่งเสริมให้มีการประกอบการอุตสาหกรรมหรือส่งเสริมให้ใช้พื้นที่เป็นสถานที่อยู่อาศัยแถบชานเมือง

ประวัติและลักษณะท้องที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

อำเภอคลองหลวง เดิมมีฐานะเป็นตำบลชื่อ "ตำบลบางหวาย" แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าขึ้นกับอำเภอใดจังหวัดใด

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้ยกฐานะเป็นอำเภอชื่อ "อำเภอบางหวาย" ขึ้นกับจังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งการปกครองออกเป็น ๖ ตำบล คือ

๑. ตำบลท่าโหลง
๒. ตำบลบางหวาย (ที่ตั้งตัวอำเภอ)
๓. ตำบลบึงอ้ายเสียบ
๔. ตำบลบึงเขายอน
๕. ตำบลบึงจรเข้
๖. ตำบลบึงตะเคียน

ในระยษะนี้รัฐบาลได้เริ่มขุดคลองส่งน้ำขึ้นในท้องที่อำเภอ เริ่มแต่คลองหนึ่ง, คลองสอง, คลองสาม, คลองสี่, คลองห้า, คลองหก และคลองเจ็ด ซึ่งเป็นเขตติดต่ออำเภอหนองเสือ แล้วเปลี่ยนชื่ออำเภอเสียใหม่ว่า "อำเภอคลองหลวง" เพื่อให้เหมาะสมกับอำเภอที่ตั้งอยู่ริมคลองที่ "หลวง" (รัฐบาล) ได้ขุดขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีประกาศยุบจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นเพียงอำเภอ ไปขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี อำเภอคลองหลวง จึงไปขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีประกาศให้เปลี่ยนชื่อตำบลในท้องที่อำเภอคลองหลวงใหม่ โดยให้ชื่อคลองที่รัฐบาลขุดขึ้นตั้งกล่าวเป็นชื่อ ตำบล คือ

๑. ตำบลท่าโหลง	เปลี่ยนชื่อเป็น	ตำบลคลองหนึ่ง
๒. ตำบลบางหวาย	เปลี่ยนชื่อเป็น	ตำบลคลองสอง
๓. ตำบลบึงอ้ายเสียบ	เปลี่ยนชื่อเป็น	ตำบลคลองสาม
๔. ตำบลบึงเขายอน	เปลี่ยนชื่อเป็น	ตำบลคลองสี่
๕. ตำบลบึงจรเข้	เปลี่ยนชื่อเป็น	ตำบลคลองห้า
๖. ตำบลบึงตะเคียน	เปลี่ยนชื่อเป็น	ตำบลคลองหก

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ย้ายตัวอำเภอมาตั้งใหม่ที่ริมถนนคลองหลวง ห่างจากตัวอำเภอเดิมริมคลองสอง ไปทางทิศตะวันออกเฉียงประมาณ ๓๐๐ เมตร ซึ่งใช้เป็นตัวอำเภอปัจจุบัน

อาณาเขต

อำเภอคลองหลวงตั้งอยู่ในเส้นทางถนนพหลโยธินห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดปทุมธานี ประมาณ ๑๗ กิโลเมตร

เขตท้องที่อำเภอ มีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบางปะอิน และอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมือง และอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ลักษณะท้องที่

ลักษณะท้องที่โดยทั่วไปของอำเภอคลองหลวงนี้ก็เช่นเดียวกับลักษณะท้องที่ของอำเภออื่น ๆ ในเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้กล่าวคือ เป็นที่ราบลุ่มและเป็นนาข้าวเสียเกือบจะทั้งหมด อำเภอคลองหลวงนี้มีเนื้อที่ประมาณ ๒๕๔ ตารางกิโลเมตร ไม่มีภูเขาหรือป่าไม้อยู่ในบริเวณเขตอำเภอนี้ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนา

การทำนาในเขตอำเภอนี้ได้อาศัยน้ำจากคลองชลประทาน ซึ่งมีคลองที่สำคัญรวม ๗ สาย คือ คลองหนึ่ง คลองสอง คลองสาม คลองสี่ คลองห้า คลองหก และคลองเจ็ด

พื้นที่การเกษตรของอำเภอคลองหลวงนี้อยู่ในเขตการชลประทานทั้งหมด การได้รับน้ำค่อนข้างจะได้เปรียบอำเภออื่น ๆ แปลงนาข้าวถูกจัดไว้เป็นระเบียบขนานกับลำคลองที่ขุดขึ้นเพื่อการชลประทานโดยเฉพาะ เมื่อคิดขนาดเนื้อที่เป็นไร่จะได้เนื้อที่ในเขตอำเภอนี้ทั้งสิ้น จำนวน ๑๗๕,๖๑๒ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่นา ๑๕๐,๒๓๖ ไร่ เป็นที่สวน ๒,๔๓๐ ไร่ อำเภอคลองหลวงนี้มีทางติดต่อกับ เขตชุมชนที่สำคัญทางด้านทิศตะวันตกที่ตำบลบางชัน มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความเป็นอยู่และอาชีพของประชากรอยู่บ้าง เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายโรงตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ทำให้ประชากรในอำเภอคลองหลวงสามารถหาซื้อของและบริการบางอย่างได้สะดวกและบางสิ่งบางอย่างก็ไม่ต้องเดินทางมาซื้อหาถึงในเมือง และเส้นทางสายนี้ก็ติดต่อกับถนนพหลโยธิน ทำให้ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ

การคมนาคมที่สำคัญ คือ

- ก. ทางน้ำมี ๗ สาย คือ คลองต่างทั้งแต่คลองหนึ่งถึงคลองเจ็ด
- ข. ถนนมี ๓ สาย คือ
- ๑) ถนนพหลโยธิน
 - ๒) ถนนคลองหลวง
 - ๓) ถนนเชียงใหม่
- ค. ทางรถไฟ มี ๑ สาย ที่อยู่ใกล้เคียงคือ ทางรถไฟสายเหนือหยุดที่สถานีเชียงใหม่

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตอำเภอนี้ ปรากฏตามรายงานสถิติทะเบียนราษฎรของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ มีจำนวน ๒๘,๙๘๖ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรทั้งสิ้น ๕๓,๓๓๔ เป็นชาย จำนวน ๒๖,๖๑๖ เป็นหญิงจำนวน ๒๖,๗๑๘ คน ฉะนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรเพิ่มขึ้น ๒๓,๕๓๘ คน

พิจารณาเป็นรายตำบลจะแลเห็นขนาดของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ดังนี้ (ประชากรเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐)

ตำบลคลองหนึ่ง จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๑๘,๓๓๒ คน เป็นชาย ๘,๘๙๑ คน เป็นหญิง ๙,๓๖๑ คน

ตำบลคลองสอง จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๙,๖๙๘ คน เป็นชาย ๔,๐๐๘ คน เป็นหญิง ๕,๖๙๐ คน

ตำบลคลองสาม จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๖,๐๘๒ คน เป็นชาย ๓,๑๐๔ คน เป็นหญิง ๒,๙๗๘ คน

ตำบลคลองสี่ จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๖,๙๓๘ คน เป็นชาย ๓,๓๑๐ คน เป็นหญิง ๓,๖๒๘ คน

ตำบลคลองห้า จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๖,๑๘๐ คน เป็นชาย ๓,๑๐๖ คน เป็นหญิง ๓,๐๗๔ คน

ตำบลคลองหก จำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน ๘,๒๘๑ คน เป็นชาย ๔,๐๖๐ คน เป็นหญิง ๔,๒๒๑ คน

พิจารณาขนาดของประชากรเป็นรายตำบลจะพบว่า ตำบลคลองหนึ่งเป็นตำบลที่มีประชากร
อยู่หนาแน่นที่สุด เพราะเป็นตำบลที่อยู่ใกล้ถนนที่มีชุมชนหนาแน่นกว่าตำบลอื่น ๆ อีก ๕ ตำบล เป็นตำบล
ที่มีขนาดประชากรใกล้เคียงกัน คือ ระหว่าง ๘ - ๖ พันคน อำเภอดงหลวงนี้มีจำนวนบ้านสำรวจ
แล้ว จำนวน ๘,๖๕๘ หลัง ฉะนั้นเฉลี่ยประชากรต่อครัวเรือนเท่ากับ ๖.๖ มีประชากรในวัยแรงงาน
ทั้งหมดประมาณ ๓๔,๑๒๕ คน

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ประชากรส่วนใหญ่หรือประมาณ ๘๐% ของประชากรทั้งหมดในอำเภอดงหลวงนี้ประกอบ
อาชีพทางการเกษตรกรรม คือทำนาข้าว ขณะนี้มีนาข้าวอยู่ประมาณ ๑๗๕,๖๑๒ ไร่ มีแนวโน้มว่าเนื้อที่
นาข้าวจะลดลงตามความรีบเร่งในการพัฒนาอุตสาหกรรม ขณะนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นแล้ว
ในท้องถิ่นจำนวน ๕๐ โรง มีคนงานรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๘,๕๐๐ คน พบว่ามีประชากรจำนวน ๕%
ของประชากรในเขตอำเภอนี้ประกอบการค้าพาณิชยกรรมต่าง ๆ

การทำนาข้าวในอำเภอนี้ได้พยายามส่งเสริมให้มีการทำนาปีละ ๒ ครั้ง และพยายาม
ช่วยเหลือราษฎรในการปรับปรุงพันธุ์ข้าว ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชหลังฤดูเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการเลี้ยง
ปลาและสัตว์ในครัวเรือน ผลผลิตของข้าวได้ประมาณปีละ ๕๑,๓๘๐ ตัน

พืชผลที่ทำรายได้ให้อำเภออีกอย่างหนึ่งก็คือส้มเขียวหวาน ซึ่งทำรายได้ให้อำเภอประมาณ
ปีละ ๘,๔๘๓,๕๐๐ บาท

ชาวนาในเขตอำเภอดงหลวงก็เช่นเดียวกับชาวนาในเขตอำเภออื่นในเขตการชลประทาน
ป่าสักใต้ คือมีฐานะเป็นเพียงผู้เช่านา มีชาวนาเพียงส่วนน้อยที่มีที่ทำกินเป็นของตัวเอง ชาวนา
จึงรอความหวังที่จะได้มีการปฏิรูปที่ดิน เพื่อโอกาสในการมีสิทธิถือครองที่ดิน เพื่อทำกินเลี้ยงชีวิตตนเอง
และครอบครัวต่อไป

ประชากรในเขตอำเภอดงหลวงนี้ ๕๕% เป็นคนไทย มีอิสลามปะปนอยู่จำนวน ๔%
และเป็นคนจีน ๑%

การปกครองแบ่งออกเป็น ๖ ตำบล ดังนี้

๑. ตำบลคลองหนึ่ง มี ๒๐ หมู่บ้าน
๒. ตำบลคลองสอง มี ๑๕ หมู่บ้าน
๓. ตำบลคลองสาม มี ๑๖ หมู่บ้าน

๔. ตำบลคลองดี มี ๑๖ หมู่บ้าน
๕. ตำบลคลองหา มี ๑๖ หมู่บ้าน
๖. ตำบลคลองหก มี ๒๓ หมู่บ้าน

มีสุขาภิบาล ๑ แห่ง คือ สุขาภิบาลคลองหลวง

คานการพัฒนารัฐชนน ทรพวงมหาคไทยได้เปิดเขตพัฒนาชุมชนแบบคลุมทั้งจังหวัดขึ้นในจังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ และได้มีการแต่งตั้งกรมการประสานงานพัฒนาจังหวัดและคณะกรรมการประสานงานพัฒนาการอำเภอ (กปอ.) และขณะนี้ยังได้มีการแต่งตั้งพัฒนาการอำเภอมาประจำอยู่ที่อำเภอควย

คานการพัฒนารเกษตร

๑. มีสมาคมชลประทานราษฎร์อำเภอคลองหลวง ๑ แห่ง ดำเนินการส่งเสริมการทำนา ๒ ครั้ง เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในด้านวิชาการและเครดิต มีสมาชิกประมาณ ๒,๐๐๐ ครอบครัว
๒. มีสถานีทดลองข้าวอำเภอคลองหลวง ๑ แห่ง ดำเนินการเกี่ยวกับการทดลองและค้นคว้าพันธุ์ข้าว
๓. มีศูนย์ฝึกการใช้เครื่องจักรกล ของกรมวิชาการเกษตร ๑ แห่ง ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรม การสอน และการใช้เครื่องจักรทำนา
๔. มีที่ทำการสหกรณ์ที่ดินอำเภอคลองหลวงของกรมสหกรณ์ที่ดินแห่งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินในรูปสหกรณ์เกษชาวนา
๕. มีกลุ่มชาวนาอำเภอคลองหลวง ในการดำเนินการของกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน ๑๔ กลุ่ม จำนวนสมาชิกประมาณ ๒,๐๐๐ ครอบครัว ทำหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกในด้านวิชาการและเครดิต

การศึกษาและการศาสนา

ก. การศึกษา

๑. โรงเรียนประชาบาล จำนวน ๓๓ โรง
 - โรงเรียนชั้นประถมต้น ป.๑ - ป.๔ จำนวน ๑๓ โรง
 - โรงเรียนชั้นประถมปลาย ป.๕ - ป.๗ จำนวน ๑ โรง
 - โรงเรียนชั้นประถมต้นและประถมปลายรวมกัน ป.๑ - ป.๗ มี ๑๙ โรง

ข. การทาสนา

๑. วัชพืช	จำนวน ๑๗	วัด
๒. พระภิกษุ	จำนวน ๓๐๐	รูป
๓. สามเณร	จำนวน ๒๕๐	องค์
๔. โบสถ์	จำนวน ๑๗	แห่ง
๕. มัสยิด	จำนวน ๓	แห่ง
๖. สำนักสงฆ์	จำนวน ๑	แห่ง

การสาธารณสุข

โรคภัยไข้เจ็บประจำท้องที่ส่วนมาก คือ โรคเกี่ยวกับระบบการหายใจ โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร และโรคเกี่ยวกับการขาดธาตุอาหาร ได้มีการดำเนินการสาธารณสุขดังนี้

ก. สถานอนามัยชั้น ๒ มี ๕ แห่ง คือ

๑. ทหุมที่ ๓ ตำบลคลองสอง
๒. ทหุมที่ ๔ ตำบลคลองหนึ่ง
๓. ทหุมที่ ๑๑ ตำบลคลองสาม
๔. ทหุมที่ ๖ ตำบลคลองสี่
๕. ทหุมที่ ๔ ตำบลคลองห้า

ข. หมู่บ้านพัฒนาการอนามัย มี ๓๒ แห่ง คือ

๑. ตำบลคลองหนึ่ง ทหุมบ้าน หุมที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐, ๑๑, ๑๔, ๑๕ และ ๑๖
๒. ตำบลคลองสอง ทหุมบ้าน หุมที่ ๑, ๕, ๗, ๘ และ ๙
๓. ตำบลคลองสาม ทหุมบ้าน หุมที่ ๕, ๗, ๘, ๙
๔. ตำบลคลองสี่ ทหุมบ้าน หุมที่ ๔, ๗, ๘, ๙, ๑๐ และ ๑๑
๕. ตำบลคลองห้า ทหุมบ้าน หุมที่ ๗ และ ๘
๖. ตำบลคลองหก ทหุมบ้าน หุมที่ ๒ และ ๙

การสาธารณูปโภค

ก. การไฟฟ้า มีการไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจัดจำหน่ายกระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้านครหลวง ปักเสาเดินสายแยกจากถนนพหลโยธินเข้าไปตามถนนคลองหลวง ถึงสถานีวิทยุ เครื่องส่งภาษาต่างประเทศของกรมประชาสัมพันธ์ ที่ตำบลคลองห้า ระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

ข. การประปา มีการประปาแบบโรงเรียนของกรมอนามัย ๘ แห่งคือ

๑. โรงเรียนวัดบางขันธุ์
๒. โรงเรียนคลองหลวง
๓. โรงเรียนวัดคุดหนิงส้มจีน
๔. โรงเรียนวัดเกิดการอุดม
๕. โรงเรียนวัดสว่างภพ
๖. โรงเรียนวัดหัตถสารเกษตร
๗. โรงเรียนวันครู ๒๕๐๒
๘. โรงเรียนวัดมิ่งคลุการาม

การสหกรณ์

มีสหกรณ์อำเภอคลองหลวง ๑ แห่ง ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินในรูปสหกรณ์ แก่สมาชิกชาวนา ปัจจุบันดำเนินการอยู่ ๒ หน่วย คือ ที่ตำบลคลองหนึ่ง และตำบลคลองห้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและลักษณะของท้องที่อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

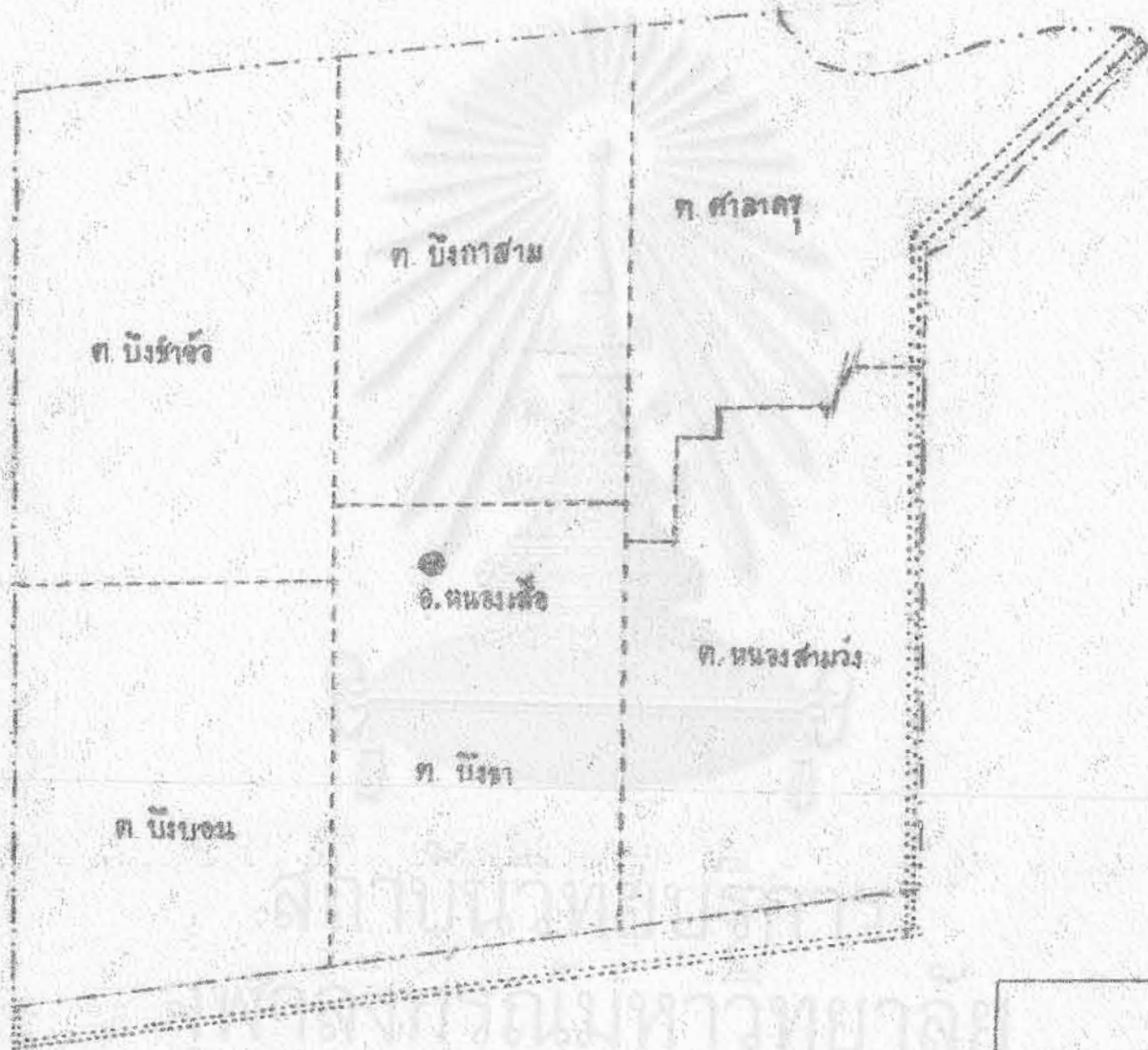
ท้องที่อำเภอหนองเสือเป็นส่วนหนึ่งของ "ทุ่งหลวง" ซึ่งเป็นแผ่นดินที่รกร้างว่างเปล่า
ค่อนข้างจะแห้งแล้งและกันดารมากในอดีต ไม่มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านเช่นในปัจจุบัน แต่เต็มไปด้วย
ป่าตะกั่ว ปรีอและกก มีหนองและบึงเป็นแหล่งน้ำที่คนและสัตว์ได้อาศัยดำรงชีพอยู่หลายแห่ง
ซึ่งเป็นต้นเคาของชื่อตำบลต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น หนองสามวัง บึงบอน บึงข้าวออบ บึงบา และบึงกาสาม
เป็นคน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสยุโรปได้
ทรงพบเห็นความเจริญทางด้านชลประทานของประเทศต่าง ๆ มาแล้ว ทรงพิจารณาเห็นว่าบริเวณ
"ทุ่งหลวง" เป็นที่รกร้างว่างเปล่าและเป็นพื้นที่ใหญ่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ หากได้มีการขุดคลอง
ชลประทานระบายน้ำเข้าไปให้ทั่วถึงแล้ว จะสามารถเพื่อผลผลิตทางเกษตรได้อีกเป็นจำนวนมาก
ทั้งยังใช้เป็นประโยชน์ ด้านการคมนาคมอีกทางหนึ่งด้วย เมื่อเสด็จคืนสู่ประเทศไทย จึงได้ทรงมอบให้
บริษัทคลองและคูนสยาม ภายใต้การควบคุมของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ทำการ
ขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๓ - ๒๔๓๕ คลองขอยส่งน้ำต่าง ๆ ในท้องที่อำเภอ
หนองเสือ จึงได้ถือกำเนิดขึ้นมาแต่ครั้งนั้น

พ.ศ. ๒๔๕๖ ทางราชการพิจารณาเห็นว่า อาณาบริเวณท้องที่อำเภอหนองเสือ เป็น
ท้องที่ที่อยู่ทางไกล กันดาร การคมนาคมไม่สะดวก ยากแก่การปกครองดูแลได้ทั่วถึง ประชาชนไม่ได้
ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร จึงได้จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอขึ้น โดยมีที่ว่าการกิ่งอำเภอตั้งอยู่สุดคลองระบาย
น้ำที่ลียบสายเหนือ ทรงบริเวณที่เป็นร้านค้าเห็นอัคราษฎรบำรุงในขณะนั้น

พ.ศ. ๒๔๖๐ เจ้าพระยายมราช (บัน สุ่ม) เสนาบดี กระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น
พิจารณาเห็นว่า ที่ว่าการกิ่งอำเภอไม่อยู่ในย่านกลาง จึงได้มอบที่ดิน จำนวน ๑๒ ไร่ (ซึ่งเป็นที่ตั้ง
อำเภอในขณะนี้) ให้เป็นที่ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอ แล้วย้ายกิ่งอำเภอมายังที่ตั้งใหม่ และได้ยกฐานะ
ขึ้นเป็นอำเภอให้อยู่ในความปกครองของจังหวัดชัยบุรีตั้งแต่นั้นมา

พ.ศ. ๒๔๙๔ หลังมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ประเทศไทยประสบกับภาวะเศรษฐกิจ
ตกต่ำ เช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวทางราชการจึงได้ยุบจังหวัดชัยบุรี
แล้วโอนการปกครองอำเภอหนองเสือ ไปสังกัดจังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

แผนที่ อำเภอ หนองเสือ

จังหวัด ปัตตานี

สำหรับชื่ออำเภอที่ได้ชื่อว่า "อำเภอหนองเสือ" นั้น มีที่มา ๒ นัยด้วยกัน คือ

๑. มีเรื่องเล่าว่า ณ บริเวณเหนือสุดของคลองสี่บมีหนองน้ำใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง เป็นที่อุดมสมบูรณ์กว่าที่แห่งอื่น "ตาเสือ" เป็นเจ้าของหนองน้ำนั้นคนจึงเรียกกันติดปากว่า "หนองตาเสือ" เมื่อมีประชาชนอพยพเข้ามาทำมาหากินมากขึ้น ทางราชการจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอและอำเภอตามลำดับ แต่คำว่า "ตา" ได้เลือนหายไปคงเหลือแต่เพียงคำว่า "หนองเสือ" ในขณะนี้

๒. จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ที่มี อายุมาก ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ได้รับคำชี้แจงว่า คำว่า "หนองเสือ" หมายถึงหนองน้ำที่มีโจรผู้ร้ายที่คนไทยนิยมเรียกกันว่า "เสือ" ได้หลบหนีกฎหมายมาซ่อนตัวอาศัยเป็นที่ทำมาหากินชั่วครั้งชั่วคราว ซึ่งในสมัยก่อนหากโจรผู้ร้ายหลบหนีมาซ่อนอยู่ในท้องที่นี้แล้ว จะปลอดภัยจากการติดตามของเจ้าหน้าที่ เพราะความแห้งแล้ง ภัยอันตราย และการคมนาคมไม่สะดวกนั่นเอง โดยนัยนี้ ท้องที่จึงได้ชื่อว่า "หนองเสือ"

เมื่อพิจารณาจากที่มาของคำว่า "หนองเสือ" ดังได้กล่าวมาแล้วมีเหตุผลน่าเชื่อว่าหลักฐานตามข้อ ๒ มีน้ำหนักควรแก่การเชื่อถือมากกว่า ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพท้องที่เป็นจริง บริเวณเหนือสุดของคลองสี่บไม่ปรากฏมีหนองน้ำ มีอยู่แห่งหนึ่งแต่อยู่ในเขตอำเภอทองหล่อ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเรียกว่าหนองโรง มีชื่อ "หนองเสือ" หรือ "หนองตาเสือ" เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ อำเภอหนองเสือเพิ่งตั้งมาได้ ๖๓ ปี แต่จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่อายุระหว่าง ๗๐ - ๘๐ ปี ไม่มีใครรู้จัก "ตาเสือ" เหตุผลอีกประการหนึ่งระยะเวลาเพียง ๖๓ ปี คำว่า "หนองตาเสือ" ไม่น่าจะเลื่อนเป็น "หนองเสือ" หากเกิดการเลื่อนไปจริง ๆ ผู้มีอายุเกินกว่า ๖๐ ปี น่าจะยืนยันประวัติความเป็นมาได้ แต่ก็ไม่มีใครยืนยัน

สถาบันวิทยบริการ

อาณาเขต

อำเภอหนองเสือตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดปทุมธานี ทิศว่าการอำเภอตั้งอยู่ หมู่ที่ ๖ ตำบลบึงบา ห่างจากจังหวัดปทุมธานีตามเส้นทางหัวถนนติวานนท์ประมาณ ๔๗ ก.ม. หรือตามเส้นทางสะพานนนทบุรี - ปทุมธานี ประมาณ ๖๓ ก.ม. เนื้อที่ประมาณ ๔๑๒.๗๓ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต อำเภอหนองเสือนี้อาณาเขตดังนี้
ทิศเหนือ ติดกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
ทิศใต้ ติดกับอำเภอนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ลักษณะท้องที่

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบเหมาะแก่การทำนา ทำสวน ทำไร่ มีคลองส่งน้ำ และระบายน้ำ เชื่อมติดต่อกันระหว่างคลองรังสิตประยูรศักดิ์กับคลองระพีพัฒน์ รวม ๔ คลอง ตั้งแต่ คลองระบายน้ำที่ ๗ ถึงคลองระบายน้ำที่ ๑๔ มีระยะทางห่างกันคลองละ ๒๐ เส้น (๒,๔๐๐ กม.) ลักษณะของดินเป็นดินเหนียวมีกรวดปนอยู่ในปริมาณค่อนข้างสูง ทำให้ดินมีรสเปรี้ยว ซึ่งเป็นปัญหาในทาง เกษตรกรรมอย่างหนึ่ง สภาพดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง ฤดูฝนฝนตกแรงและท้องฟ้าคะนอง ไม่มีลำน้ำสำคัญ นอกจากคลองระบายน้ำทั้ง ๔ คลอง เชื่อมระหว่างคลองรังสิตประยูรศักดิ์กับคลองระพีพัฒน์ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ไม่ปรากฏว่ามีในท้องที่นี้

การคมนาคมติดต่อกันระหว่างอำเภอกับจังหวัดไชยรณงค์ ซึ่งมีถนนลาดยางจากที่ว่าการ อำเภอไปทางทิศใต้ราวประมาณ ๑ ก.ม. และจากทางแยกถนนรังสิต - นครนายก ตามคันคลอง ระบายน้ำที่ ๑๐ ลาดยางยาวประมาณ ๓,๕๐๐ ก.ม. ยังมีช่องกลางประมาณ ๔,๕๐๐ ก.ม. เป็นถนนลูกรัง ซึ่งบางครั้งฝนตกชุกทำให้ถนนขรุขระเสียหาย รดน้ำไม่ได้หรือบางครั้งต้องลงเข็น เพื่อให้รถผ่านไปได้ มีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอถึงปากคลองสิบบ เป็นระยะทาง ๙ ก.ม. แล้วยังรถต่อไปยังรังสิตอีกประมาณ ๒๔ ก.ม. จากรังสิตถึงหัวถนนคิวนนท์ ประมาณ ๑๕ ก.ม. รวมเป็นระยะทางจากอำเภอถึงจังหวัดปทุมธานี ประมาณ ๔๘ ก.ม.

ถ้าเปลี่ยนเส้นทางที่รังสิตโดยเส้นทางข้ามสะพานนทบริสุทิว์จังหวัด จะเพิ่มระยะทาง อีก ๑๖ ก.ม. รวมเป็นระยะทางจากอำเภอถึงจังหวัดตามเส้นทางนี้ ประมาณ ๖๔ ก.ม.

การติดต่อกันระหว่างอำเภอกับตำบลและหมู่บ้าน โดยปกติใช้เรือยนต์ เรือ รถ จักรยานยนต์ และรถยนต์เป็นบางหมู่บ้านและตำบลเป็นพาหนะ และสภาพของการคมนาคมเป็นคลองถนนคันดิน และถนนลูกรัง

ทางหลวงจังหวัด มี ๑ สาย

จากปากคลองสิบบ ถึง คลองระพีพัฒน์ ยาว ๒๒ ก.ม.

ทางหลวงชนบท มี ๑ สาย

จากคลองเจ็ด ถึง คลองสิบสี่ ยาว ๑๘ ก.ม. สภาพทางจากคลองเจ็ด ถึงคลองสิบเอ็ด เป็นถนนดินลูกรัง จากคลองสิบเอ็ดถึงคลองสิบสาม เป็นถนนดิน และจากคลอง ๑๓ ถึงคลองสิบสี่ เป็นถนนดินลูกรัง ซึ่งถนนดังกล่าวมีสะพานชนิครถยนต์นานได้ ในช่วงระหว่างคลองสิบเอ็ดถึงคลองสิบสาม มีโครงการลงลูกรังตลอดสาย

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตอำเภอนี้ ปรากฏตามรายงานสถิติทะเบียนราษฎรของกองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๘ มีประชากรจำนวน ๒๓,๘๘๓ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรทั้งสิ้น ๓๐,๔๒๓ คน เป็นชาย ๑๕,๔๕๐ คน เป็นหญิง ๑๔,๙๗๓ คน ฉะนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๐ มีประชากรเพิ่มขึ้น จำนวน ๖,๕๔๐ คน

พิจารณาเป็นรายตำบล จะแลเห็นขนาดของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ดังนี้ (ประชากรเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐)

ตำบลบึงนา จำนวนประชากรทั้งหมด ๔,๕๘๐ คน เป็นชาย ๒,๓๑๕ คน เป็นหญิง ๒,๒๖๕ คน

ตำบลบึงกาสาม จำนวนประชากรทั้งหมด ๔,๐๕๕ คน เป็นชาย ๒,๑๕๔ คน เป็นหญิง ๑,๙๐๐ คน

ตำบลบึงข้าว จำนวนประชากรทั้งหมด ๕,๗๑๐ คน เป็นชาย ๒,๙๐๐ คน เป็นหญิง ๒,๘๑๐ คน

ตำบลบึงบอน จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๘๖๓ คน เป็นชาย ๑,๘๗๐ คน เป็นหญิง ๑,๙๙๓ คน

ตำบลหนองสามวัง จำนวนประชากรทั้งหมด ๖,๕๑๔ คน เป็นชาย ๓,๒๙๑ คน เป็นหญิง ๓,๒๒๓ คน

ตำบลศาลาครุ จำนวนประชากรทั้งหมด ๕,๖๓๘ คน เป็นชาย ๒,๘๘๑ คน เป็นหญิง ๒,๗๕๗ คน

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีบ้านเรือนสำรวจได้ ๕,๓๕๔ หลัง
ฉะนั้นเฉลี่ยประชากรต่อครัวเรือนเท่า ๕.๖ คน

ในอำเภอหนองเสือมีจำนวนประชากรต่อตำบลอยู่ในอัตราใกล้เคียงกันทั้ง ๒ ตำบล
แสดงว่าการตั้งถิ่นฐานของประชากรในเขตอำเภอนี้ได้กระจายอยู่ในระหว่างตำบลต่าง ๆ ทั่วท้องที่
ของอำเภอ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าลักษณะของท้องที่ในตำบลต่าง ๆ ของอำเภอมีลักษณะคล้ายคลึงกัน
ทั้งในลักษณะที่ดิน การได้รับน้ำจากคลองชลประทาน เนื่องจากเป็นอำเภอที่อยู่ในเขตโครงการ
ชลประทานทุกส่วนของท้องที่

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

อำเภอหนองเสือมีเนื้อที่ในเขตทั้งสิ้น ๒๕๙,๕๕๖.๒๕ ไร่ แบ่งเป็นที่นา ๑๓๑,๐๓๕ ไร่
เป็นที่สวน ๔,๐๐๐ ไร่ เป็นที่ดินซึ่งใช้ประกอบการอุตสาหกรรม ๒๐ ไร่ และเป็นที่ดินซึ่งทำประโยชน์
อย่างอื่น ๘๖,๕๐๑.๒๕ ไร่

ประชากรในเขตอำเภอมีอาชีพหลักคือการทำนา และส่วนใหญ่ชาวนาที่มีฐานะเป็น
เพียงผู้เช่าเช่นเดียวกับอำเภออื่น ๆ ในเขตโครงการนี้ รองลงมาได้แก่อาชีพทำสวนและรับจ้าง
ผลิตของชาวในเขตอำเภอมีประมาณ ๘๒,๙๕๘ คน ที่ผลิตที่ทำรายได้ให้อำเภอรองจากชาวก็คือ
ส้ม ซึ่งทำรายได้ให้อำเภอประมาณปีละ ๑๕๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ก็มีสวนสนที่ทำได้ผลดี ใน
บริเวณท้องที่อำเภอ

ในด้านการเพาะปลูกอำเภอพยายามส่งเสริมให้มีการทำนาปีละ ๒ ครั้ง ส่งเสริม
การปลูกกกทอ เลือเมล็ดพันธุ์คุณภาพทำนา ทำไร่มันเทศ และอื่น ๆ เป็นต้น

ขณะนี้อำเภอหนองเสือยังไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมอื่นใดเข้าไปตั้งอยู่ในท้องที่ นอกจาก
โรงสีข้าวซึ่งมีอยู่จำนวน ๔ โรง เป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ๑ โรง และขนาดเล็ก ๓ โรง

อำเภอหนองเสือนี้แม้จะอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯ เท่าใดนัก แต่เนื่องจากทิศที่ตั้ง
การคมนาคมยังไม่สะดวกมาเป็นเวลานาน จึงทำให้ดูเหมือนว่า อำเภอนี้เป็นอำเภอที่ค่อนข้างจะ
อยู่โดดเดี่ยวกว่าอำเภออื่น ๆ ที่อยู่ในเขตโครงการชลประทานป่าสักไถนี้ ขณะนี้ได้มีการปรับปรุง
ถนนแยกจากถนนริมคลองรังสิตเข้าไปสู่ที่ว่าการอำเภอ และจะเป็นถนนที่ใช้ได้ตลอดฤดูกาล ซึ่งคง
จะทำให้อำเภอมีโอกาสติดต่อกับชุมชนภายนอกได้สะดวกยิ่งขึ้น จะเป็นโอกาสให้การขนส่งสินค้า
ออกสู่ตลาดทำให้สะดวกยิ่งขึ้น

อำเภอหนองเสือแบ่งออกเป็น ๖ ตำบล คือ

๑. ตำบลบึงบา มี ๘ หมู่บ้าน
๒. ตำบลบึงบอน มี ๘ หมู่บ้าน
๓. ตำบลบึงกาสาม มี ๘ หมู่บ้าน
๔. ตำบลบึงชำอ้อ มี ๑๐ หมู่บ้าน
๕. ตำบลศาลครุ มี ๑๓ หมู่บ้าน
๖. ตำบลหนองสามแก้ว มี ๑๒ หมู่บ้าน

มีตำบลในเขตสุขาภิบาล ๑ ตำบล มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ๑ แห่ง มีสถานีอนามัย ๒ แห่ง มีโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา ๑ โรงเรียน มีโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ๒๒ แห่ง มีวัดพุทธศาสนา ๑๘ แห่ง มีสำนักสงฆ์ ๒ แห่ง และมีสยัค ๒ แห่ง

ค่านการสาธารณสุขมีประจำตัวน้ำ ๑ แห่ง มีสำนักงานสหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน ๑ แห่ง มีสมาคมชลประทานราษฎร์ ๑ แห่ง และมีกลุ่มเกษตรกร ๗ กลุ่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทางประชากร และการคาดประมาณจำนวนประชากร

แบบสอบถามของ โครงการศึกษาลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่ในเขตการ
 ชลประทานป่าสักไค ไคแจกจ่ายไปยังหมู่บ้านในเขตการชลประทานป่าสักไคและบริเวณใกล้เคียง
 จำนวน ๓๑๕ หมู่บ้านใน ๖ อำเภอ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหมู่บ้านในเขตการชลประทานป่าสักไค
 ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์ที่จะสอบถามข้อมูลสำคัญในแง่ต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะประชากรและการ
 ใช้พื้นที่ดินในเขตดังกล่าว แบบสอบถามนี้จำกัดคุณสมบัติของผู้ให้คำตอบไว้ว่า จะต้องเป็นกำนัน
 สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้โดยมีข้อพิจารณาไว้ว่า
 บุคคลดังกล่าว มีหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้านตลอดจนมีหน้าที่บางอย่างที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ
 อาทิเช่น การแจ้งการเกิด การตาย การย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน หรือการย้ายออกไปจาก
 หมู่บ้าน การดูแลสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎร อนึ่งบุคคลดังกล่าวยังสามารถรายงานความเคลื่อนไหว
 ในหมู่บ้านให้ฝ่ายบ้านเมืองทราบถึงความเป็นไปในด้านเศรษฐกิจสังคมของหมู่บ้านได้ ฉะนั้นเมื่อ
 ใดบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ตอบคำถามบางอย่างในระดับของหมู่บ้านก็จะได้คำตอบที่น่าเชื่อถือได้ และได้
 คำตอบที่ชัดเจนมีประโยชน์แก่การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างยิ่ง

๑. ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านในเขตป่าสักไค

จากการสอบถามเกี่ยวกับขนาดของหมู่บ้าน หมู่บ้านส่วนใหญ่มีขนาดใหญ่โดยดูจาก
 ขนาดพื้นที่ของหมู่บ้าน ซึ่งปรากฏว่าจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านในแถบบริเวณป่าสักไค
 จำนวน ๑๓๔ จาก ๓๑๕ หมู่บ้าน มีเนื้อที่ทั้งหมดอยู่ในระหว่าง ๑,๐๐๑ - ๒,๐๐๐ ไร่ กลุ่มรอง
 ลงมาคือ หมู่บ้านจำนวน ๘๕ หมู่บ้านที่มีเนื้อที่ขนาด ๒,๐๐๐ ไร่ขึ้นไป นอกจากนั้นก็หมู่บ้าน
 ที่มีขนาดรอง ๆ ลงไป คือ มีขนาดประมาณ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ ไร่ และ ๑๐๐ - ๕๐๐ ไร่ ตามลำดับ
 หมู่บ้านขนาดใหญ่ (๒,๐๐๐ ไร่ขึ้นไป) จำนวนมากอยู่ในเขตอำเภอหนองเสือ และขนาดใหญ่รองลงมา
 (๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ ไร่) อยู่ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี นอกนั้นก็กระจุกกระจาย
 ไปตามอำเภอต่าง ๆ

- ๖ อำเภอ รวม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
- อำเภอวังน้อย อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- อำเภอธัญบุรี อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ตั้งแต่ที่โคกกลาวแล้วในตอนต้นว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่ในทุกอำเภอมักจะมีขนาดใหญ่
นับพันไร่ขึ้นไป แต่หมู่บ้านเหล่านี้กลับเล็ก เมื่อพิจารณาถึงจำนวนครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน
เพราะเหตุที่ว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่ มักจะมีครัวเรือนต่ำกว่า ๕๐ ครัวเรือน กลุ่มที่รองลงมาคือ
หมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ขึ้นประกอบด้วยครัวเรือนตั้งแต่ ๕๐ - ๑๐๐ ครัวเรือน และมีจำนวนไม่มาก
คือ ประมาณ ๘ หมู่บ้าน ที่มี ๒๐๐ ครัวเรือนขึ้นไป รวมทั้งเมื่อสอบถามถึงการสร้างบ้านเรือน
เพิ่มเติมในแต่ละปี เพื่อจุดประสงค์ที่จะทราบถึงอัตราการขยายตัวของหมู่บ้าน แต่ละแห่งในทั้ง
๖ อำเภอ ดังกล่าว ปรากฏว่า ในรอบปีมีเพียง ๕ หมู่บ้านจากจำนวน ๓๑๕ หมู่บ้าน ที่มีการ
สร้างบ้านเรือนเพิ่มเติมมากถึง ๒๐ - ๒๕ หลัง ซึ่งเป็นหมู่บ้านในเขตอำเภอคลองหลวงและ
อำเภอหนองเสือ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีขนาดพื้นที่ค่อนข้างใหญ่ นอกจากนี้แล้วหมู่บ้านส่วนใหญ่ในทุกเขต
อำเภอจะมีการสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้นต่ำกว่า ๕ หลัง และกลุ่มที่รองลงมาคือกลุ่มหมู่บ้านที่มีการ
ปลูกสร้างบ้านเรือนเพิ่ม ๕ - ๙ หลัง และ ๑๐ - ๑๙ หลัง ตามลำดับ

จากลักษณะดังกล่าวอาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า หมู่บ้านใน ๖ อำเภอ ดังกล่าว
แม้จะเป็นเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร น่าที่จะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในเรื่องจำนวน
เรื่องจำนวนประชากรหรือการเคลื่อนย้ายอพยพของประชากรในเขตใกล้เคียงเข้ามาอาศัยอยู่
แต่ควยเหตุที่ในบริเวณนี้ยังเป็นเขตที่มีการประกอบกิจการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ความต้องการ
ใช้เนื้อที่ให้เป็นประโยชน์ต่อผลผลิตยังมีมากอยู่ จึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยสกัดกั้นการเปลี่ยนแปลง
ประเภทของการใช้ที่ดินในบริเวณนี้

๒. ลักษณะทางประชากร

ตั้งแต่ที่โคกกลาวมาแล้วในตอนต้นที่ว่าหมู่บ้านใน ๖ อำเภอนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้าน
ขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาจากขนาดของพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเหล่านี้กลับจัดเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก
เมื่อพิจารณาจากจำนวนครัวเรือนโดยเฉลี่ยและจำนวนประชากรเข้ามาประกอบ เพราะปรากฏว่า
หมู่บ้าน ๒๓๓ หมู่บ้าน ในจำนวนทั้งหมด ๓๑๕ หมู่บ้าน มีประชากรต่ำกว่า ๕๐๐ คน รองลงมา
ประมาณ ๕๕ หมู่บ้าน มีประชากรอยู่ในระหว่างจำนวน ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ คน หมู่บ้านเพียงจำนวนน้อย
ที่มีประชากรมากกว่า ๑,๐๐๐ คน มีเพียง ๑๖ หมู่บ้าน และเมื่อได้สอบถามถึงการเปลี่ยนแปลง
ในเรื่องขนาดของประชากรภายในหมู่บ้านในรอบ ๑๐ ปี ที่ผ่านมาแม้จะปรากฏว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่
(๖๕ หมู่บ้าน) ที่สามารถให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากร

ในลักษณะที่เพิ่มขึ้นก็ตาม (ปรากฏชัดในเขตอำเภอหนองเสือ อำเภอภาชี) แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่นับว่าต่ำมาก เพราะปรากฏว่าในแต่ละปี หมู่บ้านส่วนใหญ่ (๑๒๑ หมู่บ้าน) ของทุกเขตอำเภอมีคนเกิดประมาณ ๑ - ๕ คน กลุ่มที่รองลงมาได้แก่หมู่บ้านในเขต ๓ อำเภอ คือ อำเภอวังน้อย อำเภอลองหลวง และอำเภอหนองเสือที่เฝ้าขอมูลว่าในปีหนึ่ง ๆ มีคนเกิดอยู่ในช่วงระหว่าง ๖ - ๑๐ คน อย่างไรก็ตามที่หมู่บ้านจำนวนไม่น้อย (๒๓ หมู่บ้าน) ที่รายงานไว้ในแต่ละปีประชากรเพิ่มขึ้น ๑๐ - ๑๕ คน และที่เพิ่มถึง ๒๐ คน ขึ้นไปมีจำนวนถึง ๑๘ หมู่บ้าน

อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่ใน ๖ อำเภอนี้ ยังเป็นเขตพื้นที่ที่มีการประกอบการเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการใช้ประเภทของที่ดินอยู่ในวงจำกัด การที่จะเป็นแหล่งดึงดูดให้ประชากรจากแหล่งอื่นโยกย้ายอพยพเข้ามาทำกิน เช่น เขตอุตสาหกรรมก็ยอมเป็นไปโดยยากกว่า ดังนั้นหมู่บ้านส่วนใหญ่ (๘๓ หมู่บ้าน จาก ๓๑๕ หมู่บ้าน) จึงไม่ปรากฏว่ามีประชากรจากแหล่งอื่นอพยพเข้ามาทำกิน และแม้จะมีการย้ายเข้ามาอยู่ในบางหมู่บ้านก็นับว่าเป็นจำนวนไม่มากนักคือประมาณ ๓๕ หมู่บ้าน ที่มีรายงานว่ามีคนอพยพเข้ามาในปีหนึ่ง ๆ ประมาณ ๑ - ๕ คน และมี ๒๑ หมู่บ้าน ที่มีประชากรอพยพเข้ามาอยู่ประมาณ ๖ - ๑๐ คน แต่ในเขตอำเภอหนองเสือมี ๔ หมู่บ้าน ที่มีคนอพยพย้ายเข้ามามากถึง ๒๕ - ๓๕ คน

ทั้งนี้ก็น่าจะเนื่องมาจากว่าในเขตอำเภอนี้ได้มีการพัฒนาพื้นที่เป็นการเกษตรกรรมอย่างอื่นที่ไม่ใช่ชาวยูบ่าง เช่น มีการทำสวนสน สวนส้ม และพืชไร่อย่างอื่นแทนการผลิตข้าว จึงเป็นสาเหตุจูงใจให้มีการย้ายเข้ามาอยู่ใหม่เพื่อทำกิจการต่าง ๆ เหล่านี้ แต่ก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก มีข้อน่าสังเกตสำหรับท้องที่ในเขตอำเภอชัยบุรี ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับชานเมืองกรุงเทพมหานครในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และขนาดเล็กอยู่มาก ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามี การอพยพย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอนี้โดยเฉพาะบริเวณสองฟากฝั่งถนนพหลโยธินอยู่เป็นอันมาก ซึ่งอยู่ในรัศมีที่จะสามารถเดินทางไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้สะดวก จากการสังเกตพบว่าผู้ที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในบริเวณใกล้เคียงถนนพหลโยธินดังกล่าว เป็นครอบครัวของผู้ที่มีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ลักษณะที่อยู่อาศัยของคณาญาติที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม จึงมีความสัมพันธ์กันตามรูปแบบที่เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป ในเขตที่มีการพัฒนาการทางอุตสาหกรรมขึ้น

เมื่อถึงพื้นเพของคนในหมู่บ้านจะพบว่าคนในหมู่บ้านต่าง ๆ เหล่านี้ มักจะเป็นคนที่เกิดในหมู่บ้านนั้น ๆ นั้นเองและประชากรส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านที่มีอยู่บางนั้น ส่วนมากก็มักจะโยกย้ายมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงหรือเขตอำเภออื่น ๆ ภายในจังหวัดเดียวกัน มีหมู่บ้านจำนวนน้อยที่รายงานว่ามี คนอพยพเข้ามาจากเขตจังหวัดอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงการอพยพออกของคนในหมู่บ้านของ ๖ อำเภอ ในท้องที่การชลประทานป่าสักไต่และบริเวณใกล้เคียง เพื่อไปหางานทำยังแหล่งอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งอุตสาหกรรมสำคัญ ปรากฏว่า หมู่บ้านจำนวน ๔๑ หมู่บ้าน จาก ๑๘๘ หมู่บ้าน ไม่มีประชากรในหมู่บ้านของตนอพยพไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมนอกเขตพำนัก

อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่จะต้องระมัดระวังในเรื่องคำตอบที่ได้มาทั้งหมดนี้ว่าอาจจะมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้างไม่มากนัก เพราะหลักฐานในเรื่องการอพยพเข้า-ออก ของประชากรในแต่ละหมู่บ้านนั้นมิได้มีการจดบันทึกอยู่ตลอดเวลาหรือแม้จะมีการจดบันทึกบ้างก็อาจจะกล่าวได้ว่า ข้อมูลในเรื่องนี้จะครบถ้วนสมบูรณ์ควมมิได้มีการแจ้งจากผู้ที่อพยพย้ายถิ่นออกไป

ในกลุ่มหมู่บ้านของอำเภอนั้นปรากฏว่า หมู่บ้านในเขตอำเภอคลองหลวงมีประชากรอพยพไปทำงานอุตสาหกรรมมากที่สุด จำนวนประชากรที่ย้ายไปก็มีค่าสุดตั้งแต่ ๑ - ๕ คน จนถึงมากกว่า ๓๐ คน ที่ย้ายออกไปเพื่อหางานทำที่อื่น ประเภทของงานที่ทำนั้นส่วนใหญ่เป็นงานประเภท การก่อสร้าง (รวมถึงช่างไม้, ช่างปูน, ช่างก่อสร้าง, รับจ้างซุกดิน) งานรับจ้างทั่วไป นอกนั้นก็มีส่วนรับจ้างทำงานในโรงงานทอผ้า โรงงานหลอxygen ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในแถบอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ๆ อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่ว่าใน ๖ อำเภอนี้ยังมีบางอำเภอซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางไปกลับในวันเดียวได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นจึงมีประชากรจำนวนไม่น้อย คือ ประมาณ ๖๐ กว่าหมู่บ้านในทุกเขตอำเภอ เดินทางเข้าไปทำงานประเภทไปเช้า-เย็นกลับในกรุงเทพมหานคร แต่ก็ยังมีหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยเช่นกันคือ จำนวน ๑๐๘ หมู่บ้าน ที่รายงานว่ามีประชากรในหมู่บ้านของตนยังคงยึดงานประเภทเกษตรกรรมในหมู่บ้านไม่ได้เดินทางไปทำงาน ณ ที่ใด

๓. การคมนาคมติดต่อ

จากการสำรวจครั้งนี้ได้สอบถามถึงระยะทางจากตัวหมู่บ้านไปยังเขตอื่น ๆ (เช่น ตำบลอำเภอ, ตำบลจังหวัด ฯลฯ) เพื่อจะตรวจสอบถึงสภาพการคมนาคมติดต่อระหว่างเขตที่ตกสำรวจ ในบริเวณโครงการชลประทานป่าสักไถว่าเป็นอย่างไร เพราะแน่นอนว่า หากหมู่บ้านส่วนใหญ่ มีเขตที่ตั้งซึ่งไม่ไกลจากจุดศูนย์กลางของความเจริญนัก ก็เท่ากับหมู่บ้านเหล่านี้มีปัจจัยสำคัญ ปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นหลักผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดได้ง่าย และเร็วขึ้น ผลจากการสำรวจเกี่ยวกับระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอที่ไกลที่สุด ปรากฏดังนี้ คือ หมู่บ้านจำนวน ๑๘๖ หมู่บ้าน สามารถติดต่อกับอำเภอที่ไกลที่สุดในระยะทางประมาณ ๕ - ๑๐ กิโลเมตร รองลงมาคือ กลุ่มหมู่บ้านประมาณ ๘๕ หมู่บ้าน ที่อยู่ห่างจากอำเภอที่ไกลที่สุด อยู่ในระยะทาง ๑๐ - ๒๐ กิโลเมตร และอีกประมาณ ๑๓ หมู่บ้าน ที่อยู่ห่างจากอำเภอที่ไกล ออกไปมากกว่า ๒๐ กิโลเมตร ซึ่งนับว่าเป็นระยะทางที่ไม่สู้จะใกล้นัก มีเพียง ๖๕ หมู่บ้าน ที่อยู่ภายในรัศมีที่ต่ำกว่า ๕ กิโลเมตร ที่จะติดต่อกับอำเภอที่ไกลที่สุด

ซึ่งพิจารณาคู่ระยะทางจากหมู่บ้านกับตัวจังหวัดที่ไกลที่สุดแล้วพบว่า ส่วนใหญ่ (๒๐๓ หมู่บ้าน) อยู่ห่างจากตัวจังหวัดตั้งแต่ ๒๑ กิโลเมตรขึ้นไป รองลงมา ๗๐ หมู่บ้าน ที่มีเขต ของหมู่บ้าน ห่างจากตัวจังหวัดอยู่ในระยะ ๑๐ - ๒๐ กิโลเมตร มีเพียงหมู่บ้านส่วนน้อยที่อยู่ห่าง จากตัวจังหวัด ภายในระยะ ๑๐ กิโลเมตร หรือน้อยกว่านั้น และเช่นกันที่หมู่บ้านประมาณ ๑๑๖ แห่ง มีที่ตั้งอยู่ไกลจากสถานีรถไฟมากกว่า ๒๐ กิโลเมตรขึ้นไป นอกนั้นมีหมู่บ้านจำนวนกว่าครึ่งที่อยู่ ในระยะทางที่ห่างกับสถานีรถไฟประมาณ ๒๐ กิโลเมตรลงมา จนถึงอยู่ในรัศมี ๕ กิโลเมตร ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเหตุที่ว่าเขตหมู่บ้านเหล่านี้มีโคอยู่ในเส้นทางผ่านของรถไฟ แต่โคอาศัย เอาถนนใหญ่ ๆ หรือทางหลวงเป็นทางของการคมนาคมเพราะปรากฏว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่ (๑๕๗ หมู่บ้าน) อยู่ใกล้กับถนนใหญ่สายสำคัญ ภายในระยะทางไม่เกิน ๕ กิโลเมตร ซึ่งเส้นทางเหล่านี้เป็นปัจจัย สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความสะดวกในการติดต่อคมนาคมของประชากรในแต่ละหมู่บ้านกับ โลกภายนอก ดังนั้นการอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ตำบลอำเภอหรือทางรถไฟเป็นระยะทางไกล ๆ ก็ไม่อาจทำให้หมู่บ้านในเขต ๖ อำเภอนี้ถูกตัดขาดไปเสียทีเดียว และแม้จะมีหมู่บ้านอีกจำนวนหนึ่ง (๑๐๔ หมู่บ้าน) จะตั้งอยู่ไกลออกจากถนนสายสำคัญ แต่ก็ยังอยู่ในระยะทางที่นับว่าไม่ไกลจนเกินไป คือประมาณ ๕ - ๑๐ กิโลเมตร

ลักษณะของถนนจากหมู่บ้านไปสู่ทางหลวงส่วนใหญ่แล้ว เป็นถนนลูกรัง (๑๒๖ หมู่บ้าน) รองลงมาก็เป็นถนนที่ก่อขึ้นด้วยดิน หรือไม้ไผ่เป็นทางเกวียน มีหมู่บ้านจำนวนไม่มากนัก (๒๓ หมู่บ้าน) ที่ใช้ถนนลาดยางจากทางหลวง เขาสุตัวหมู่บ้าน หมู่บ้านนอกนั้นก็ใช้ประเภทยัดปะปนกันไป ทั้งถนนลูกรัง ถนนดินหรือทางเกวียน จากจำนวน ๓๑๕ หมู่บ้าน มีเพียง ๓ หมู่บ้าน ที่รายงานว่าไม่มีถนนจากทางหลวงเขาสุตัวหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะมีการติดต่อกับเขตอื่น ๆ โดยทางเรือ ถนนส่วนใหญ่ของทุกหมู่บ้าน (๑๔๒ หมู่บ้าน) จะเป็นถนนที่สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี แต่ก็มีไม่น้อย (๑๑๒ หมู่บ้าน) ที่รายงานว่าถนนที่ใช้เขาไปในหมู่บ้าน เป็นถนนที่ใช้ได้บางฤดูกาลเท่านั้น

การเดินทางจากหมู่บ้านไปยังอำเภอ นั้น ประชากรส่วนใหญ่ใช้รถสองแถวหรือรถประจำทาง เป็นส่วนใหญ่ สำหรับหมู่บ้านใน ๖ อำเภอ นั้น นอกนั้นก็มีการใช้รถจักรยานยนต์ หรือจักรยานเป็นหลัก จะมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่มีการใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง หรือใช้การเดินทางก็มีบ้าง ควดยเหตุที่หมู่บ้านส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ในระยะทางอันสั้นระหว่างตัวหมู่บ้านและอำเภอ ดังนั้นระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจึงมักจะอยู่ในระยะที่ไม่ถึงครึ่งชั่วโมง หรือภายในครึ่งชั่วโมงจะมีบ้างก็เพียงส่วนน้อยที่ใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงในการเดินทาง ซึ่งอาจจะจะเป็นหมู่บ้านที่ประชากรต้องใช้การเดินทางเป็นหลัก มากกว่าที่จะใช้พาหนะอย่างอื่นในการเดินทาง

ค่าโดยสารสำหรับการเดินทางจากหมู่บ้านไปยังอำเภอ นั้นว่าไม่สูงเกินไปนักที่ประชากรของหมู่บ้านแถบนี้ (๑๑๑ หมู่บ้าน) จะต้องจ่าย คือประมาณ ๑ - ๕ บาท ที่สูงขึ้นมาก็เล็กน้อยก็เป็นค่าโดยสารประมาณ ๖ - ๑๐ บาท และ ๑๑ - ๒๐ บาท

การเดินทางจากหมู่บ้านไปยังตัวจังหวัดส่วนใหญ่ก็เช่นกัน มีรถสองแถว และรถประจำทาง เป็นพาหนะหลักในการเดินทาง ส่วนการเดินทางไปจังหวัดด้วยรถจักรยานยนต์ หรือเรือก็มีไม่มากนัก ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางมีแตกต่างกันออกไปตามความไกลไกลระหว่างหมู่บ้าน และตัวจังหวัด มีประมาณ ๓๓ หมู่บ้าน ที่ต้องใช้เวลากว่า ๑ ชั่วโมง ๒๒ หมู่บ้าน ใช้เวลาภายใน ๑ ชั่วโมง ที่เหลือก็เป็นหมู่บ้านที่ใช้เวลาไม่ถึงครึ่งชั่วโมง และภายในครึ่งชั่วโมงเป็นลำดับ ค่าโดยสารจากหมู่บ้านไปยังตัวจังหวัดก็ไม่แตกต่างกันไปจากค่าโดยสารที่ต้องใช้สำหรับการเดินทางจากหมู่บ้านไปยังอำเภอเท่าใดนัก คือค่าโดยสารจะอยู่ในช่วง ๑ - ๕ บาท, ๖ - ๑๐ บาท และ ๑๑ - ๒๐ บาท เป็นส่วนใหญ่ มีเพียง ๑๑ หมู่บ้าน ที่ต้องเสียค่าโดยสารมากกว่า ๒๐ บาท

การคาดประมาณจำนวนประชากร ในบริเวณเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๕

การคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตจำแนกตามตำบล

เนื่องจากข้อมูลที่ใช่เป็นพื้นฐานการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตสำหรับท้องที่การชลประทานป่าสักใต้จำแนกเป็นรายตำบลมีอยู่จำกัด การจะใช้วิธีการคาดประมาณจำนวนประชากรโดยวิธีฉายภาพ (Population Projection)* จึงมีอาจกระทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากขาดข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุในระดับตำบลต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตโครงการ จำนวนการเกิดตามกลุ่มอายุของสตรี การตาย และการย้ายถิ่นจำแนกตามกลุ่มอายุในระดับตำบลเช่นกัน ดังนั้น การคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตจำแนกตามระดับตำบล ในที่นี้จึงเป็นการคาดประมาณ (Population Estimate) โดยถือเอาค่าของอัตราเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยในช่วงปีเป็นเกณฑ์

อัตราเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยที่น่ามาพิจารณาประกอบการตั้งสมมติฐานในที่นี้เป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยของแต่ละตำบล โดยจำแนกเป็นเขตตำบลอำเภอต่าง ๆ ที่มีท้องที่อยู่ในเขตสำรวจ อัตราที่ใช่ในที่นี้ก็คือทั้งอัตราเฉลี่ยในช่วงเวลาเท่าที่ตัวเลขทะเบียนราษฎร จะเอื้ออำนวยให้ โดยถือเอาอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๐ เป็นระยะยาว และ ๒๕๑๗-๒๕๒๐ เป็นระยะสั้น การคาดประมาณจำนวนประชากรดังกล่าวนี้ได้คาดประมาณเป็นช่วง ๕ ปี ทั้งนี้โดยใช่ข้อมูลของปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นพื้นฐานและคาดประมาณจำนวนประชากรจนถึงปี ๒๕๓๕ (ดูรายละเอียดจากตาราง)

การคาดประมาณดังกล่าว ใช้สูตร $P_n = P_0 (1+r)^n$ โดยที่ n เป็นระยะเวลาในที่นี้เท่ากับ ๕ ปี และ r เป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ย

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*วิธีการของ Population Projection มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับรายละเอียดของข้อมูลที่ใช่เป็นฐานสำหรับคำนวณ ผู้ที่สนใจอาจดูได้จาก Hemy S. Shryock, Jacob S. Siegel and Associates, The Methods and Materials of Demography Vol. Ch. 24

"Population Projection", (US. Bureau of Census, 1973), pp. 771-809

ประชากรเพียงวันที่ ๓๑ ธันวาคมของปี พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๒๐

อำเภอ	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๑๐	๒๕๑๑	๒๕๑๒	๒๕๑๓	๒๕๑๔
หนองแค	๔๑,๐๒๐	๔๑,๘๔๐	๓,๙๒๘	๔๔,๑๘๐	๘,๖๕๒	๔๕,๘๙๔	๔๖,๕๕๓
ภาชี	๒๒,๕๙๑	๒๓,๐๐๖	๒๓,๕๒๖	๒๓,๙๙๐	๒๔,๔๒๔	๒๔,๘๙๙	๒๖,๙๒๐
วังน้อย	๒๖,๓๔๑	๒๗,๓๙๘	๒๘,๑๐๖	๒๘,๙๙๖	๒๙,๕๑๖	๓๐,๒๓๗	๓๒,๐๖๖
คลองหลวง	๒๙,๙๙๖	๓๐,๖๘๑	๓๑,๔๙๓	๓๒,๓๑๔	๓๓,๖๖๘	๓๔,๙๖๘	๓๕,๖๖๐
ชัยบุรี	๒๙,๗๒๐	๓๐,๘๒๔	๓๑,๕๙๕	๓๓,๒๗๒	๓๓,๘๔๑	๔๐,๓๘๑	๔๑,๘๕๐
หนองเสือ	๒๓,๙๘๓	๒๔,๙๒๘	๒๕,๓๓๕	๒๖,๐๕๖	๒๖,๖๐๙	๒๗,๑๓๔	๒๗,๕๓๓

อำเภอ	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐
หนองแค	๔๙,๑๖๐	๔๙,๙๕๑	๕๐,๖๐๕	๕๒,๖๘๑	๕๓,๘๙๒	๕๔,๖๘๙
ภาชี	๒๓,๐๕๓	๒๓,๒๓๐	๒๓,๔๑๕	๒๓,๕๕๓	๒๔,๔๑๓	๒๔,๕๓๐
วังน้อย	๓๒,๕๕๘	๓๓,๕๖๐	๓๔,๑๑๑	๓๔,๙๕๕	๓๕,๒๕๘	๓๖,๕๕๘
คลองหลวง	๓๙,๙๒๕	๔๐,๘๓๘	๔๑,๐๕๒	๔๑,๙๔๑	๔๑,๙๙๙	๔๓,๓๓๔
ชัยบุรี	๓๘,๓๙๖	๓๙,๗๓๘	๔๐,๙๓๐	๔๑,๙๓๒	๔๔,๓๕๐	๔๕,๙๙๙
หนองเสือ	๒๓,๙๓๓	๒๔,๓๑๖	๒๔,๖๐๙	๒๕,๒๑๗	๒๕,๙๕๒	๓๐,๕๒๓

ที่มาของตัวเลข สถิติทะเบียนราษฎร กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การคาดประมาณจำนวนประชากร ในบริเวณเขตโครงการชลประทานป่าสักใต้ พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๕.

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๐	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๕	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๓๐	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๓๕	I
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา					
อำเภออุทัย					
ตำบลโพธิ์สาวหาญ	๓,๗๒๕	๔,๑๔๗	๔,๖๑๗	๕,๑๔๑	$\frac{I}{2525-20} = 0.02070$
ตำบลหนองน้ำส้ม	๒,๔๕๗	๒,๕๔๔	๒๗๖๓๔	๒,๗๒๗	$\frac{I}{2525-20} = 0.0๖๔๙$
ตำบลบ้านทับ	๒,๔๘๕	๓,๘๑๘	๔,๘๘๓	๖,๒๔๕	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๔๐๔๕$
ตำบลสามัคคี	๓,๖๔๔	๔,๑๐๘	๔,๖๓๑	๕,๒๒๑	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๒๕๒๗$
ตำบลเสนา	๒,๕๒๒	๒,๗๙๒	๓,๐๘๑	๓,๔๒๓	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๒๐๕๗$
ตำบลหนองไม้ซุง	๒,๔๘๕	๒,๕๒๘	๒,๓๗๑	๒,๓๑๗	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๐๕๖๖^*$
อำเภอวังน้อย					
ตำบลหินตะเภา	๒,๗๔๔	๒,๗๑๘	๒,๖๕๓	๒,๖๖๗	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๐๘๘๘^*$
ตำบลชะแบบ	๒,๔๑๓	๓,๗๒๘	๔,๗๗๑	๖,๑๐๖	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๕๐๕๘$
ตำบลสนับทึบ	๒,๘๕๕	๓,๐๖๔	๓,๓๑๐	๓,๕๗๐	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๑๕๒๕$
ตำบลข้าวงาม	๑,๗๙๒	๑,๘๑๖	๑,๘๔๑	๑,๘๖๕	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๑๓๔๘$
ตำบลวังน้อย	๓,๒๒๕	๓,๒๖๕	๓,๓๐๕	๓,๓๔๖	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๑๓๔๐$
ตำบลวังจุฬา	๑,๔๗๑	๑,๔๗๔	๑,๔๗๗	๑,๔๘๑	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๐๐๓๐$
ตำบลพะยอม	๒,๗๐๙	๒,๕๔๙	๒,๓๙๙	๒,๒๕๗	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๑๒๐๙^*$
อำเภอภาชี					
ตำบลตอกหน้านาง	๒,๗๖๙	๓,๐๔๑	๓,๓๓๔	๓,๖๖๗	$\frac{I}{2525-20} = 0.๑๑๘๙๑$
ตำบลหนองน้ำใส	๒,๐๘๓	๒,๔๓๙	๒,๘๕๕	๓,๓๔๓	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๓๒๐๔$
ตำบลไผ่ล้อม	๕,๓๒๘	๙,๖๔๒	๑๗,๔๔๙	๓๑,๕๗๘	$\frac{I}{2525-20} = 0.๑๒๔๙๖$
ตำบลพระแก้ว	๒,๓๐๘	๒,๙๙๖	๓,๘๘๘	๕,๐๔๖	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๕๓๕๕$
ตำบลภาชี	๗,๓๙๑	๖,๐๘๓	๕,๐๒๕	๔,๑๕๒	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๓๗๘๗^*$
ตำบลกระวี	๓,๐๗๗	๓,๖๕๒	๔,๓๑๑	๕,๑๐๒	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๓๕๒๙$
ตำบลโคกม่วง	๓,๖๑๙	๓,๕๖๑	๓,๕๐๕	๓,๔๔๗	$\frac{I}{2525-20} = 0.๐๐๓๒๓^*$

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๐	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๕	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๓๐	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๓๕	I
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา					
อำเภอท่าเรือ					
ตำบลหนองขนาก	๔,๘๗๖	๖,๓๐๒	๘,๑๔๕	๑๐,๕๒๘	$\frac{I}{2537-20} = 0.05266$
ตำบลท่าหลวง	๗,๗๑๘	๘,๓๑๘	๘,๙๖๕	๙,๖๖๓	$\frac{I}{2537-20} = 0.04990$
ตำบลท่าเจ้าสนุก	๓,๒๑๔	๔,๗๔๐	๖,๔๘๑	๑๐,๓๑๐	$\frac{I}{2537-20} = 0.0๘๐๘๑$
ตำบลท่าเรือ	๖,๔๐๔	๗,๒๙๖	๗,๗๐๕	๘,๑๓๖	$\frac{I}{2537-20} = 0.0๑๑๐๖$
ตำบลจำปา	๘,๒๔๗	๑๓,๐๘๘	๒๐,๗๗๒	๓๒,๙๖๖	$\frac{I}{2537-20} = 0.๑๖๗๗๘$
อำเภอบางปะอิน					
ตำบล เชียงรากน้อย	๖,๗๑๕	๘,๒๗๕	๑๐,๑๘๘	๑๒,๕๖๗	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๕๒๖๔$
จังหวัดปทุมธานี					
อำเภอธัญบุรี					
ตำบลประชาธิบดี	๑๙,๕๘๓	๒๓,๑๖๒	๒๗,๓๙๔	๓๒,๕๐๐	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๓๕๑๔$
ตำบลปึงยี่โต	๔,๘๕๒	๖,๑๖๖	๗,๘๓๖	๙,๙๕๙	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๔๙๑๑$
ตำบลรังสิต	๗,๙๘๘	๙,๖๖๒	๑๑,๖๘๖	๑๔,๑๓๕	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๓๘๗๘$
ตำบลลำผักกูด	๔,๒๐๘	๕,๐๒๕	๖,๐๐๐	๗,๑๖๘	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๓๖๑๑$
ตำบลปึงสนั่น	๓,๘๓๕	๔,๓๓๕	๔,๙๐๑	๕,๕๔๐	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๒๕๘๓$
ตำบลปึงน้ำรัก	๕,๑๓๐	๕,๖๘๐	๖,๒๙๐	๖,๙๖๕	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๒๐๖๐$
อำเภอหนองเสือ					
ตำบลปึงชำอ้อ	๕,๗๑๐	๖,๒๐๗	๖,๗๔๗	๗,๓๓๕	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๑๖๘๓$
ตำบลปึงขอน	๓,๘๖๓	๔,๔๑๓	๕,๐๕๒	๕,๗๖๑	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๒๗๐๑$
ตำบลปึงบา	๔,๕๙๐	๕,๔๕๐	๖,๔๓๒	๗,๖๘๕	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๓๔๙๖$
ตำบลปึงกาสาม	๔,๐๕๙	๔,๓๗๓	๔,๗๑๒	๕,๐๗๗	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๑๕๐๓$
ตำบลศาลาคู	๕,๖๓๘	๖,๐๒๑	๖,๔๓๐	๖,๘๖๗	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๑๓๒๔$
ตำบลหนองสามวัง	๖,๕๑๕	๖,๗๒๗	๖,๙๕๖	๗,๑๗๓	$\frac{I}{2537-20} = 0.๐๐๖๔๕$

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๐	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๕	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๓๐	ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๓๕	I
<u>จังหวัดปทุมธานี</u>					
<u>อำเภอคลองหลวง</u>					
ตำบลคลองหนึ่ง	๑๘,๓๓๒	๒๘,๗๘๗	๔๕,๒๓๕	๗๑,๐๕๗	$\frac{I}{2536-20} = 0.04443$
ตำบลคลองสอง	๗,๖๗๔	๑๐,๒๓๗	๑๓,๖๕๘	๑๘,๑๙๕	$\frac{I}{2536-20} = 0.04520$
ตำบลคลองสาม	๖,๐๕๒	๗,๙๓๕	๑๐,๕๒๒	๑๓,๖๘๔	$\frac{I}{2536-20} = 0.0460๘$
ตำบลคลองสี่	๖,๗๓๔	๘,๕๕๓	๑๐,๘๐๓	๑๓,๗๓๐	$\frac{I}{2536-20} = 0.0๔๘๔๔$
ตำบลคลองห้า	๖,๑๙๐	๗,๙๐๘	๑๐,๑๐๓	๑๒,๙๐๘	$\frac{I}{2536-20} = 0.0๕๐๒๒$
ตำบลคลองหก	๘,๒๕๑	๑๐,๓๑๖	๑๒,๙๑๓	๑๖,๑๖๔	$\frac{I}{2536-20} = 0.0๕๕๙๕$
<u>จังหวัดสระบุรี</u>					
<u>อำเภอหนองแค</u>					
ตำบลหนองปลิง	๓,๐๕๕	๔,๓๐๕	๖,๐๖๗	๘,๕๕๐	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๗๑๐๒$
ตำบลหนองแขม	๒,๑๗๗	๒,๑๕๓	๒,๑๓๐	๒,๑๐๗	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๒๒๑๗^*$
ตำบลไม้ตำ	๒,๕๖๔	๓,๒๑๙	๔,๐๕๒	๕,๐๗๕	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๔๖๕๗$
ตำบลกุ่มห้า	๓,๘๔๖	๕,๕๙๖	๗,๘๕๕	๑๑,๒๒๕	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๗๔๐๒$
ตำบลหนองโรง	๓,๙๐๕	๕,๙๓๗	๖,๒๕๕	๗,๘๙๖	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๔๘๐๘$
<u>อำเภอวิหารแดง</u>					
ตำบลหนองหมู	๓,๖๑๒	๓,๘๑๘	๓,๘๖๑	๓,๙๐๕	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๑๑๑๘$
ตำบลบ้านลำ	๔,๕๗๔	๘,๕๙๒	๗,๗๑๐	๖,๘๑๘	$\frac{I}{2536-20} = 0.๐๒๑๕^*$

* อัตราเพิ่ม โดยเฉลี่ยในช่วงปี มีค่าเป็นลบ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ในการศึกษาถึงลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่ในเขตของการชลประทานป่าสักไค์ นั้น ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงลักษณะทั่ว ๆ ไป ทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนรูปลักษณะทางวัฒนธรรม ต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตของการสำรวจ ลักษณะทางเศรษฐกิจในที่นี้มุ่งพิจารณาถึง อาชีพหลัก ผลผลิต โครงการอุตสาหกรรมโครงการเลี้ยงสัตว์ ที่ดินที่เพาะปลูก ขนาดที่ดินถือครอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจระดับหมู่บ้านดังกล่าวไว้ในตอนต้น

๑. อาชีพหลัก

จากข้อมูลที่ได้รับการสำรวจครั้งนี้ปรากฏว่า อาชีพหลักของประชากรในเขตอำเภอต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย อำเภอหนองแค อำเภอวังน้อย อำเภอลองหลวง อำเภอหนองเสือ และอำเภอภาชี ได้แก่ อาชีพทำนา รองลงมาได้แก่ประกอบอาชีพทั้งทำนาคูยและรับจ้างทั่วไปด้วยการที่ราษฎรส่วนใหญ่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ในภาคกลางนั้นมีอาชีพหลักคืออาชีพทำนา เพราะเหตุที่ว่าอำเภอทั้ง ๖ ที่ทำการสำรวจนั้นเป็นอำเภอที่ อยู่ในจังหวัดภาคกลาง ซึ่งเป็นภาคที่มีการเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก ประกอบกับอำเภอทั้ง ๖ ดังกล่าวเป็นอำเภอที่มีท้องที่บางส่วน หรือส่วนใหญ่ได้รับการจัดระบบชลประทานแล้ว ซึ่งจึงมุ่งหมายก็เพื่อพัฒนาการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญ ราษฎรในเขตนี้จึงยึดอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก และเนื่องจากเหตุผลที่ว่าในการทำนานั้นได้ทำกันเป็นฤดูกาล ผู้มีอาชีพทำนาจึงมีช่วงเวลาว่างจากการทำนาในรอบปีหนึ่งเป็นเวลานานพอสมควร ราษฎรส่วนใหญ่ในเขตอำเภอต่าง ๆ จึงมักใช้เวลาว่างจากการทำนาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามที่ต่าง ๆ บางคนอาจจะเข้ามาทำงานทำในเขตจังหวัดกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง หรือบางครั้งก็รับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในละแวกนั้น และเมื่อถึงฤดูทำนาก็หวนกลับไปทำนาอีก เมื่อหมดหนานาก็ออกมารับจ้างทำงานทำอีก ชนิดของงานรับจ้างเท่าที่สำรวจพบ ก็ได้แก่งานซุกคิน เพื่อยกเป็นร่องสวน หรือทำขอล้างปลา ซึ่งส่วนมากเป็นงานในละแวกใกล้เคียงแทบทั้งสิ้น นอกจากนั้นก็เป็งานรับจ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น งานก่อสร้างบ้านเรือน งานรับจ้างเกี่ยวข้าว รับจ้างแบกหรือขนเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนใหญ่แล้วราษฎรในเขตที่ทำการสำรวจมักจะหางานรับจ้างในบริเวณใกล้เคียง ๆ บ้านเรือนที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องละทิ้งบ้านของไปชั่วคราวสักครา จากการสำรวจพบว่าที่ดินในบริเวณที่ทำการวิจัยนี้ กำลังถูกใช้ประโยชน์ในด้านการทำสวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยแรงงานในการขุดลอกตกแต่งพื้นที่เพื่อการทำสวนผลไม้ และอื่น ๆ จึงเป็นโอกาสให้ชาวนาได้มีงานรับจ้างบ้างในฤดูที่ว่างเว้นจากการทำนา

นอกจากอาชีพรับจ้างแล้ว ก็มีการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ขายของชำ ขายพืชผักต่าง ๆ เป็นต้น และยังมีประชากรบางตำบลที่มีโอกาสได้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นในบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัย

๒. ผลผลิตที่สำคัญของอำเภอ

ผลผลิตที่สำคัญของอำเภอทั้ง ๖ ท้องในเขตการสำรวจก็คือ ข้าว ซึ่งในปีน้ำปกติแล้ว เฉลี่ยจะโคโรละประมาณ ๔๐ - ๔๕ ถึง ที่สูงกวาคือโคโรละ ๕๐ ถึงขึ้นไปก็มีอยู่บ้าง แต่มีจำนวนไม่มากนัก จากข้อมูลพบว่าอำเภอคลองหลวงเป็นอำเภอที่มีผลิตผลของข้าวต่อไร่กอนข้างคี่ในเขตอำเภอหนองเสือมี ๔ หมู่บ้าน ที่รายงานวาโคขาวไม่ถึง ๒๐ ถึงต่อไร่ ในขณะที่อำเภอคลองหลวงไม่มีหมู่บ้านคี่ที่รายงานวาโคขาวต่อไร่ต่ำกว่า ๒๐ ถึง และมีเพียง ๓ หมู่บ้านในอำเภอคลองหลวงที่รายงานวามีผลิตผลของข้าวต่อไร่ ๒๐ - ๒๕ ถึง นอกนั้นรายงานวาโคขาวต่อไร่ตั้งแต่ ๓๐ ถึงขึ้นไปสำหรับอำเภอหนองแคมี ๒๐ หมู่บ้าน ที่รายงานวาโคขาวต่อไร่ ๓๐ - ๓๕ ถึง และมี ๑๕ หมู่บ้านโคขาวต่อไร่ ๕๐ - ๕๕ ถึงมีเพียง ๓ หมู่บ้านที่รายงานวาโคขาวต่อไร่ ๕๐ ถึงขึ้นไป สำหรับอำเภอวังน้อยนั้น ๑๘ หมู่บ้าน รายงานวาโคขาวต่อไร่ประมาณ ๓๐ - ๓๕ ถึง และมี ๑๓ หมู่บ้านโคขาวต่อไร่ ๒๐ - ๒๕ ถึง มี ๒ หมู่บ้าน รายงานวาโคขาวต่อไร่ ๕๐ ถึงขึ้นไป

อำเภอชัยบุรี ตามรายงานปรากฏวามี ๖ หมู่บ้านโคขาวต่อไร่ ๒๐ - ๒๕ ถึง มี ๓ หมู่บ้าน ที่โคขาว ๓๐ - ๓๕ ถึง มี ๑ หมู่บ้านที่รายงานวามีผลิตผลของข้าวต่อไร่ไม่ถึง ๒๐ ถึง ส่วนอำเภอภาชีนั้นมี ๓๐ หมู่บ้าน รายงานวามีผลิตผลของข้าวต่อไร่ ๔๐ - ๔๕ ถึง มี ๔ หมู่บ้าน รายงานวาโคขาวต่อไร่ ๕๐ ถึงขึ้นไป และมี ๒ หมู่บ้านรายงานวาโคขาว ๓๐ - ๓๕ ถึงต่อไร่

นอกจากข้าวแล้วก็มีพืชผักและผลไม้พอเลี้ยงครัวเรือนและพอส่งออกขายที่ตลาดโคบาย เช่น ที่อำเภอหนองเสือ อำเภอวังน้อย และอำเภอหนองแค พืชผลที่ปลูกไว้ เช่น มะม่วง มะพร้าว ข้าวโพด ถั่ว แตง สม ฯลฯ เป็นต้น

๓. การใช้ปุ๋ยเคมีและเครื่องทุ่นแรง

ในการเพาะปลูกไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชไร่ หรือพืชสวนนั้น พบว่าราษฎรผู้ประกอบอาชีพนี้เกือบทั้งหมดคือ ๒๕๗ หมู่บ้านจาก ๓๑๕ หมู่บ้าน หรือประมาณร้อยละ ๘๑ รายงานวาใช้ปุ๋ยเคมีช่วยในการเพาะปลูก จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าจะมีน้ำฝนฟ้าตกลงตามฤดูกาล แต่ปุ๋ยก็เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่เกษตรกรต้องการในการเพาะปลูก นอกเหนือไปจากนี้พบว่าในการเพาะปลูกการใช้เครื่องจักรเขาช่วยในการเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำนาร้อยละ ๘๒ ของหมู่บ้านที่สำรวจรายงานวาราษฎรในหมู่บ้านได้ใช้เครื่องจักรเขาช่วย เช่น เครื่องสูบน้ำ รถแทรกเตอร์ไถนา เป็นต้น

๔. สภาพที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก

จากคำตอบของหมุ่บ้านในเรื่องสภาพของที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก พิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่าในเขตอำเภอหนองแคพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งขาดน้ำและไม่อุดมสมบูรณ์คือมี ๔๒ หมุ่บ้าน ที่ตอบมาว่าที่ดินในหมุ่บ้านของตนเป็นที่ดินซึ่งขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกมีเพียง ๖ หมุ่บ้าน ที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านไม่ขาดน้ำ แต่ที่ดินก็ยังไม่ได้ว่าเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ อำเภอวังน้อยมี ๒๕ หมุ่บ้าน ที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านเป็นที่ขาดน้ำ และไม่อุดมสมบูรณ์ แต่มีถึง ๓๕ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินของหมุ่บ้านอยู่ในเขตที่ไม่ขาดแคลนน้ำ และอุดมสมบูรณ์ อำเภอธวัชบุรีมี ๙ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านไม่ขาดแคลนน้ำ และที่ดินอุดมสมบูรณ์มีเพียง ๒ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินขาดแคลนน้ำและเป็นที่ดินที่ไม่สมบูรณ์ อำเภอคลองหลวงมี ๕๕ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านเป็นที่ดินซึ่งไม่ขาดแคลนน้ำและมี ๔๐ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านเป็นที่ดินที่ขาดน้ำและไม่อุดมสมบูรณ์ อำเภอหนองเสือ มี ๒๖ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านเป็นที่ดินที่ไม่ขาดน้ำและอุดมสมบูรณ์ มี ๒๔ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินขาดน้ำและไม่อุดมสมบูรณ์ อำเภอภาชีมี ๒๔ หมุ่บ้านที่ตอบว่าที่ดินในหมุ่บ้านของตนไม่ขาดแคลนน้ำ แต่ไม่อุดมสมบูรณ์

๕. ขนาดที่ดินถือครองของครัวเรือน

จากการสอบถามถึงขนาดที่ดินที่ถือครองอยู่ในแต่ละครัวเรือนทั้งที่มีกรรมสิทธิ์ เป็นของตนและเป็นที่ดินที่เขาเพื่อทำการเกษตรกรรมพบว่าขนาดที่ดินถือครองส่วนใหญ่ คือจำนวน ๑๕๕ ไร่ หมุ่บ้านที่ตอบว่าราษฎรในหมุ่บ้าน ถือครองที่ดินอยู่ประมาณ ๓๐ ไร่ขึ้นไปต่อครัวเรือนหนึ่ง มี ๓๔ หมุ่บ้านที่ตอบว่าราษฎรในหมุ่บ้านถือครองที่ดิน เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๐-๓๐ ไร่ มี ๒๕ หมุ่บ้านที่รายงานวาระราษฎรในหมุ่บ้านถือครองที่ดินอยู่ครัวเรือนละประมาณไม่ถึง ๑๕ ไร่ มีอยู่ ๙ หมุ่บ้านที่รายงานวาระราษฎรในหมุ่บ้านถือครองที่ดินประมาณครัวเรือนละ ๑๕-๒๐ ไร่

๖. ครัวเรือนที่ตองเช่าที่ดินทำกิน

ราษฎรที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ในท้องที่การชลประทานป่าสักใต้ ส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ตองเช่าที่ดินมาทำการเกษตรกรรม จากการสอบถามในระดับหมุ่บ้านพบว่า ที่อำเภอหนองแคมี ๖ หมุ่บ้านที่รายงานว่า มีราษฎรในหมุ่บ้านที่ตองเช่าที่ดินทำกินถึง ๓๐-๔๕ ครัวเรือนด้วยกัน และมี ๑๒ หมุ่บ้านที่รายงานว่า ราษฎรในหมุ่บ้านของตน ตองเช่าที่ดินทำกิน ประมาณ ๑๕-๒๕ ครัวเรือน และมี ๒๕ หมุ่บ้านที่รายงานวาระราษฎรในหมุ่บ้าน ที่เช่าที่ดินทำกิน มีน้อยกว่า ๑๕ ครัวเรือน อำเภอวังน้อย มี ๑๙ หมุ่บ้าน ที่รายงานวาระราษฎรในหมุ่บ้านเป็นผู้เช่าที่ดินทำกินประมาณ ๕๐-๕๕ ครัวเรือน

มี ๒๕ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีราษฎรเป็นผู้เช่าที่ดินประมาณ ๓๐-๔๙ ครัวเรือนจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน รายงานว่ามีราษฎรเป็นผู้เช่าที่ดินประมาณ ๑๕-๒๙ ครัวเรือน มี ๔ หมู่บ้าน ที่รายงานว่ามีราษฎรเป็นผู้เช่าที่ดินทำกินต่ำกว่า ๑๕ ครัวเรือน มีอยู่ ๑ หมู่บ้าน ที่รายงานว่ามีราษฎรในหมู่บ้านเช่าที่ดินทำกินถึง ๑๒๐-๑๓๙ ครัวเรือน ซึ่งดูเหมือนว่าทั้งหมู่บ้านจะเป็นผู้เช่าที่ดินทำกินทั้งสิ้น สำหรับอำเภอธัญบุรี นั้น มี ๓ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินอยู่ ๑๕-๒๙ ครัวเรือน อีก ๓ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินทำกินอยู่ประมาณ ๓๐-๔๙ ครัวเรือน อีก ๒ หมู่บ้านรายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินทำกิน ๕๐-๕๙ ครัวเรือน อำเภอคลองหลวงมี ๓๖ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินอยู่ประมาณ ๓๐-๔๙ ครัวเรือน ๒๓ หมู่บ้านรายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินอยู่ประมาณ ๑๕-๒๙ ครัวเรือน มี ๑๒ หมู่บ้าน รายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินอยู่ประมาณไม่ถึง ๑๕ ครัวเรือน มี ๑๐ หมู่บ้านรายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินทำกินอยู่ประมาณไม่ถึง ๑๕ ครัวเรือน มี ๑๐ หมู่บ้านรายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินทำกินอยู่ประมาณ ๕๐ - ๕๙ ครัวเรือน อำเภอหนองเสือ มี ๒๐ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีราษฎรในหมู่บ้านตongเช่าที่ดินทำกินประมาณ ๓๐-๔๙ ครัวเรือน อีก ๒๐ หมู่บ้าน ตongเช่าที่ดินประมาณ ๕๐-๕๙ ครัวเรือน ๔ หมู่บ้านตongเช่าที่ดิน ๕๐-๑๐๙ ครัวเรือน อีก ๔ หมู่บ้านตongเช่าที่ดินทำกินประมาณ ๑๕-๒๙ ครัวเรือน มี ๓ หมู่บ้าน ที่มีราษฎรเช่าที่ดินทำกินน้อยกว่า ๑๕ ครัวเรือน และมีอยู่ ๑ หมู่บ้าน ที่มีราษฎรเช่าที่ดินทำกินระหว่าง ๑๒๐-๑๓๙ ครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นครัวเรือนในหมู่บ้านนั้นทั้งหมด อำเภอภาชี มี ๑๖ หมู่บ้าน ที่รายงานว่ามีราษฎรในหมู่บ้านที่ตongเช่าที่ดินทำกินประมาณ ๓๐-๔๙ ครัวเรือน ๑๕ หมู่บ้านรายงานว่ามี ๑๕-๒๙ ครัวเรือนที่ตongเช่าที่ดินทำกิน มี ๒ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีราษฎรเช่าที่ดินทำกินประมาณ ๕๐-๕๙ ครัวเรือน และมี ๖ หมู่บ้านที่มีราษฎรเช่าที่ดินทำกินน้อยกว่า ๑๕ ครัวเรือน

ในเรื่องของที่ดินนี้ มีข้อน่าคำนึงอีกประการหนึ่ง คือ ในเขตอำเภอที่อยู่ในเขตการชลประทานป่าสักไค้น ได้เริ่มมีการเปลี่ยนที่ดินจากการทำนาไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ๆ เช่น ทำที่ดินจัดสรรตั้งโรงงาน ทำที่อยู่อาศัย ขุดบ่อเลี้ยงปลา ทำถนน ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดินเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นมากกว่าอำเภออื่น ๆ ในเขตสำรวจ ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าที่ดินในเขตอำเภอตั้งกล่าวอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ มหานครมากกว่าอำเภออื่น ๆ ที่ทำการสำรวจ และในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้น กรุงเทพฯมหานครก็มีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว เขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดปทุมธานี จึงค่อย ๆ กลายสภาพมาเป็นชานเมืองของกรุงเทพฯ ซึ่งปัจจุบันเป็นบริเวณที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น โรงงานผลิตยารักษาโรค ที่อำเภอธัญบุรี โรงงานทอผ้า ปั่นฝ้าย ที่อำเภอคลองหลวง

โรงงานสร้างเครื่องร่อนแร่ ที่อำเภอหนองเสือ เป็นต้น ซึ่งจากการที่นำที่ดินไปใช้ประโยชน์ดังกล่าว คือ เปลี่ยนสภาพการใช้จากการเกษตรมาเป็นอุตสาหกรรม มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของราษฎรในเขตอำเภอดังกล่าว และอำเภอใกล้เคียงเป็นอันมากและเป็นเหตุให้ที่ดินในย่านนั้นมีราคาสูงขึ้นกว่าเดิม ราษฎรที่มีที่ดินก็อาจจะทำการค้าเกี่ยวกับที่ดินได้ บางคนก็เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นการรับจ้างทำงานกับโรงงานอุตสาหกรรมดังนี้ เป็นต้น

๘. การเลี้ยงสัตว์เพื่อขายหรือบริโภคในครัวเรือน

นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ราษฎรในเขตอำเภอต่าง ๆ ก็ได้มีการเลี้ยงสัตว์ประเภทสัตว์เลี้ยงในบ้านควบคู่กันไปด้วย พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านที่ตอบคำถามซึ่งอยู่ในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายงานว่ามีการเลี้ยงสัตว์บางประเภทในบริเวณหมู่บ้านด้วย นอกเหนือไปจาก วัว ควาย ซึ่งเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานในการเพาะปลูก ซึ่งได้แก่สัตว์ซึ่งเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนและสามารถขายได้ด้วย เช่น หมู ห่าน เป็ด ไก่ ฯลฯ เป็นต้น

๘. ระดับมาตรฐานทางเศรษฐกิจของประชากรโดยทั่ว ๆ ไป

จากการสำรวจครั้งนี้ได้ขอให้ผู้ตอบคำถามได้ประมาณฐานะทางเศรษฐกิจของราษฎรในหมู่บ้านของตนไว้ด้วย ก็ปรากฏว่ามี ๑๕๒ หมู่บ้าน ได้ประเมินฐานะของคนในหมู่บ้าน ไว้ว่ามีฐานะในระดับปานกลาง มี ๒๓ หมู่บ้านที่ประเมินฐานะราษฎรในหมู่บ้านของตนว่าดีหรือค่อนข้างดี มี ๒๐ หมู่บ้านที่ไม่ตอบคำถามนี้ นอกนั้นรายงานวารราษฎรในหมู่บ้านของตน มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำหรือค่อนข้างต่ำ

อำเภอหนองแค มี ๓ หมู่บ้านที่ตอบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท ๑๕ หมู่บ้านตอบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๑,๕๐๐-๔,๙๙๙ บาท ๑๔ หมู่บ้านตอบว่ามีประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๕,๐๐๐-๒๙,๙๙๙ บาท ๔ หมู่บ้านตอบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ไม่ตอบคำถามเสีย ๑๐ หมู่บ้าน

อำเภอวังน้อยมี ๖ หมู่บ้านที่ตอบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท ๑๓ หมู่บ้านตอบว่า ๑,๕๐๐-๔,๙๙๙ บาท ๑๓ หมู่บ้านตอบว่า ๕,๐๐๐-๒๙,๙๙๙ บาท ๒ หมู่บ้านตอบว่า ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ๑๔ หมู่บ้านไม่ตอบคำถามนี้

อำเภอชัยบุรีมี ๑ หมู่บ้านที่ตอบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๓,๐๐๐-๔,๙๙๙ บาท ๒ หมู่บ้านตอบว่า ๕,๐๐๐-๒๙,๙๙๙ บาท ๓ หมู่บ้านไม่ตอบคำถามนี้

อำเภอคลองหลวง ๓๕ หมู่บ้านตอบว่าประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ๑,๕๐๐-๔,๙๙๙ บาท ๒๗ หมู่บ้านตอบว่า ๕,๐๐๐-๒๙,๙๙๙ บาท ๘ หมู่บ้านตอบว่าราษฎรมีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท ๑ หมู่บ้านตอบว่า ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ๒๔ หมู่บ้านไม่ตอบคำถามนี้

อำเภอหนองเสือมี ๓๐ หมู่บ้าน ที่รายงานว่าราษฎรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ๕,๐๐๐-๒๙,๙๙๙ บาท ๑๖ หมู่บ้าน ตอบว่า ๑,๕๐๐-๔๙,๙๙๙ บาท ๓ หมู่บ้านตอบว่า ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ๒ หมู่บ้านตอบว่าต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท ๕ หมู่บ้านไม่ตอบคำถามนี้

อำเภอภาชี ๑๙ หมู่บ้านตอบว่ามีราษฎรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ๑,๕๐๐-๔,๙๙๙ บาท ๘ หมู่บ้านตอบว่า ๕,๐๐๐-๒๙,๙๙๙ บาท ๔ หมู่บ้านตอบว่าต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท ๒ หมู่บ้านตอบว่า ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ๑๐ หมู่บ้านไม่ตอบคำถามนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันสังคมและวัฒนธรรม

สถาบันในวิชาสังคมวิทยาหมายถึงสิ่งที่เป็รูปรูขรรรม (concrete) ที่มีลักษณะแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นไปในแบบของการรวมม้อกันตลอดไปภายใต้กฎเกณฑ์หนึ่ง พฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นสถาบันไ้จะต้องมีลักษณะเฉพาะตัวและเปลี่ยนแปลงยากซึ่งไม่ใช่การประพฤติปฏิบัติอย่างเป็นกันเองที่ทำกันไ้ในระหว่างสมาชิกของกลุ่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งไ้แก่บรรทัดฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ทุกสังคมอันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่ว ๆ ไป มนุษย์ที่เกิดมาทุกคนจะตองมีประสบการณ์กับสถาบันสังคมไม่มากก็น้อยเพราะชีวิตทางสังคมจะตองมีการกระทำร่วมกับผู้อื่นตามบทบาทและสถานภาพที่มีแบบอย่างบรรทัดฐานที่แน่นอน

สถาบันสังคมและวัฒนธรรมของ หองถิ่น ไ้ก็ตามสามารถชี้ให้เห็นสภาพของ หองถิ่นนั้นไ้ว่ามีความเจริญมากน้อยเพียงไ้ เพราะสถาบันสังคมนั้นหมายถึงการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปสำหรับการสำรวจหมู่บ้านในเขตชลประทานป่าสักไ้ดี สภาพความเป็นอยู่โดยทั่ว ๆ ไปคล้ายคลึงกับสภาพของสังคมในชนบทภาคกลางของประเทศเป็นอันมากถึงแม้ว่าจะอยุ่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ในการพิจารณาสถาบันสังคมและวัฒนธรรมของบริเวณที่ทำการสำรวจนี้จะศึกษาแต่สถาบันที่สำคัญ ๆ ไ้ไ้รวบรวมข้อมูลไว้พอเป็นสังเขปเท่านั้น เช่น สถาบันทางครอบครัว สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางศาสนา ตลอดจนสถาบันที่เป็นหน่วยงานของทางรัฐบาลและหน่วยสันหนากการ เป็นต้น

สถาบันครอบครัว

ระบบเศรษฐกิจและสังคมนั้นเป็นของคู่กัน สังคมใดมีสภาพทางเศรษฐกิจดี องค์กรต่าง ๆ ไ้ประกอบในสังคมนั้นก็ย่อมจะสลับซับซ้อนและเป็นเรื่องเป็นราวมากกว่าในสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบง่าย ๆ ดังที่ทราบแล้วว่า ผู้ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวทำการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ฉะนั้นองค์กรต่าง ๆ ในระบบสังคมจึงเป็นไปในลักษณะที่ง่าย ๆ เช่น ระบบครอบครัวซึ่งอาจจะกล่าวไ้ได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญที่สุดไ้ในสังคมชนบท เพราะเป็นระบบที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นรากฐานของระบบสังคมทั้งหลาย เมื่อกล่าวโดยทั่ว ๆ ไป ครอบครัวชนบทจึงมีลักษณะ

- ๑. มีหน้าที่มากมายคือทำไ้เสียทุกสิ่งทุกอย่างในทางเศรษฐกิจ (Various functions) ในการหุงหาอาหาร การประกอบเกษตรกรรม การหาเลี้ยงชีพ เป็นต้น

๒. ลักษณะความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวมีลักษณะที่มั่นคง โดยมากมักจะอยู่
รวมกันอันมี พ่อ แม่ ลูก บางแห่งอาจมี ปู่ ยา ตา ยาย

๓. ลักษณะการรวมตัวของครอบครัวมีลักษณะคล้ายคลึงอย่างเดียวกัน
จึงจะเห็นว่าในท้องถิ่นใดที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงปลา ปลูกผลไม้
ก็อาจจะมียุทธลักษณะคล้ายคลึงกัน ในย่านนั้น ความคิดอ่านของครอบครัวจึงมีลักษณะมุ่งใจไปในทาง
เดียวกัน ซึ่งผิดกับลักษณะครอบครัวที่อยู่ในเมือง ซึ่งมีอคุมคติไปในทางส่วนตัวมากกว่าที่จะเอา
แบบอย่างคล้าย ๆ กัน

นอกจากสถาบันครอบครัวแล้วในบริเวณที่ทำการศึกษาที่นั่นแทบจะไม่มีองค์กรที่สำคัญ ๆ
ทางสังคมซึ่งเป็นลักษณะของสังคมเมืองปรากฏอยู่เลย นอกจากการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ทางการ
เกษตร ซึ่งปรากฏว่ามี ๑๗ หมู่บ้านเท่านั้นที่รายงานว่าในหมู่บ้านของตนมีสำนักงานสหกรณ์เพื่อ
การเกษตรตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน

สถาบันเศรษฐกิจ

จากการสำรวจหน่วยสำคัญทางเศรษฐกิจในหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างของการวิจัยพบว่า
ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก มีหมู่บ้านจำนวนเกือบครึ่ง
หนึ่งของหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม คือ จำนวน ๑๔๘ หมู่บ้าน ในจำนวนทั้งหมด
๓๑๕ หมู่บ้าน ที่รายงานว่าในหมู่บ้านของตนนั้น มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นในหมู่บ้าน นอกจากนี้
ก็พบว่ามีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ขึ้นในบางจุด ในบริเวณพื้นที่ในเขตโครงการ
ซึ่งเป็นที่ให้บริการด้านการเงินแก่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่น

จากความจริงที่ปรากฏดังกล่าว จึงเป็นการเน้นให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัจจัยสำคัญ
ในระบบเศรษฐกิจในหมู่บ้านนี้ คือการเกษตรกรรม ซึ่งรวมทั้งการทำนา ทำไร่ ทำสวน ควบ
ในฤดูที่เว้นว่างจากการทำนา ได้มีการปลูกพืชไร่นานี้ดอื่น ๆ เช่น สม มะม่วง กล้วย ข้าวโพด ถั่ว
มัน ฯลฯ เป็นต้น บางแห่งทำได้ผลดีจนถึงถือเป็นอาชีพหลักของผู้ประกอบการนั้นได้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญรองลงมาจากผลผลิตทางด้านเกษตรก็ได้แก่ การ
อุตสาหกรรม ซึ่งปรากฏว่าในเขตโครงการที่ศึกษานี้มีพื้นที่บางส่วนได้เปลี่ยนสภาพการใช้จากการ
ทำการเกษตรกรรม มาเป็นการอุตสาหกรรม เช่น ในท้องที่อำเภอชัยบุรี อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี และที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบขนาดเนื้อที่ของโครงการทั้งหมดกับแหล่งประกอบการอุตสาหกรรมที่มีอยู่บ้างในบางท้องที่ดังกล่าว ก็ยังไม่อาจถือได้ว่า การอุตสาหกรรมที่มีอยู่ใดเอื้ออำนวยให้ฐานะทางเศรษฐกิจในท้องที่โครงการชลประทานป่าสักโตดีขึ้น ส่วนสถาบันทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ร้านค้าย่อยและตลาดนั้นมีหมู่บ้านอยู่ไม่ถึง ๑๐ % ของหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอยางที่รายงานไว้ในเขตหมู่บ้านของตนมีตลาดการค้าตั้งอยู่ในหมู่บ้าน จึงถือได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านในเขตโครงการชลประทานป่าสักโต ส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพที่ไม่ดีนัก เพราะการขยายตัวทำได้นอวงที่จำกัดมาก ไม่มีสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่จะช่วยพัฒนาให้บริเวณเหล่านี้มีความเจริญรวดเร็วขึ้นมาได้เลย

สถาบันทางศาสนา

ในชนบทไทยศาสนามีความสำคัญต่อสังคมพอ ๆ หรือรองลงมาจากระบบครอบครัว เพราะหน้าที่ทางสังคมของศาสนานี้สัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ ของสังคมอย่างมากมาย เช่น ในด้านการศึกษาพบว่า พระมีบทบาทสำคัญในการสอนวิชาซึ่งบางอย่างรวมทั้งการเรียนภาษาชั้นยาก ๆ ด้วย นอกจากนั้นยังพบว่าสมภาร เจ้าวัดหรือพระอาวุโสยังทำหน้าที่ในด้านการปกครองให้กับชาวบ้าน ในแง่ของการให้คำปรึกษาแนะนำหรือไม่ก็รับเป็นศูนย์กลางอบรมเด็กต่าง ๆ ที่ขออาศัยเป็นลูกศิษย์วัดเป็นคน ส่วนในด้านของสังคมนั้นพระมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยชาวบ้านหลายทางด้วยกันและที่เห็นในชนบททั่ว ๆ ไป ก็คือการสร้างศาลาประชุมประจำหมู่บ้านหรือโรงเรียน เป็นต้น

สำหรับในบริเวณที่ทำการศึกษาจากการสอบถามพบว่า มีหมู่บ้านจำนวน ๑๐๐ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีวัดตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าสิ่งที่คนชนบทประพฤติปฏิบัติกันโดยทั่วไปนั้น ถ้าชุมชนใดมีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือค่อนข้างดี สิ่งที่เขานิยมทำกันก็คือ การสร้างวัด วาอาราม และบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะวัดเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาในหมู่บ้านเป็นที่สำหรับประกอบงานตามประเพณีเทศกาลต่าง ๆ หรือโอชะคารของวัดเป็นสำนักเรียนของเยาวชนไปช่วยในตัว ในเขตที่สำรวจนี้ อัตราส่วนของวัดต่อหมู่บ้านตามข้อมูลที่ได้มานับว่าดีพอใช้ ถึงแม้จะไม่ม้วัดครบทุกหมู่บ้าน แต่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่า ในจำนวนหมู่บ้านที่สำรวจทั้งหมด มีบางหมู่บ้านที่โชคดีในเรื่องการจัดระบบน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินทำให้ได้รับโอกาสทางเศรษฐกิจดีกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ แม้วางจะอยู่ในเขตโครงการชลประทานเหมือนกัน

สถาบันหน่วยงานของรัฐบาล

นอกจากสภาพทางเศรษฐกิจที่มีส่วนสำคัญทำให้บริเวณที่ทำการสำรวจไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควรแล้วยังมีปัจจัยที่สำคัญอื่น ๆ ประกอบอีกด้วย ตัวอย่างเช่น โครงการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลซึ่งควรจะมีความสำคัญในการพัฒนาช่วยเหลือนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก จากการสอบถามพบว่าเจ้าหน้าที่ทางเกษตรที่เข้ามาให้คำแนะนำต่อชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนมากกว่าหน่วยอื่น ๆ คือมีประมาณร้อยละกว่าครึ่ง ในขณะที่เจ้าหน้าที่ทางงานพัฒนาชุมชน การบริการวางแผนครอบครัวและอื่น ๆ นั้นมีประมาณอยู่ไม่ถึง ๑๐ % จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีภาระให้ความสนใจต่อพื้นที่ในบริเวณดังกล่าวมีน้อยมากถึงแม้ว่าจะได้มีโครงการชลประทานป่าสักโตมาเป็นเวลาเกือบสามสิบปีแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ทำให้เจริญขึ้นมากกว่าเดิมมากนัก จึงทำให้คิดไปไคว่ายังไม่ได้มีการติดตามประเมินผลงานอย่างใกล้ชิดในเรื่องนี้ รวมทั้งขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็เป็นได้

ส่วนระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการภายในหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างก็คล้ายคลึงกับสภาพของหมู่บ้านชนบททั่ว ๆ ไปที่ยังไม่ได้รับการบริการจากทางรัฐบาลและถูกปล่อยให้ไปตามยถากรรม จากจำนวนหมู่บ้านที่สอบถามทั้งหมดมีเพียง ๑๔ หมู่บ้าน เท่านั้น ที่มีไฟฟ้าใช้และเพียง ๑๑ หมู่บ้านที่รับน้ำจากบอบาคาล ส่วนการบริการทางด้านสาธารณสุขยังมีจำนวนไม่เพียงพออีกด้วย ดังจะเห็นได้จากจำนวนสถานีอนามัยและหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ กล่าวคือมีเพียง ๔๒ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีสถานีอนามัยตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน และมี ๘๓ หมู่บ้าน จาก ๓๑๕ หมู่บ้านที่รายงานว่ามีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เข้าไปให้บริการถึงหมู่บ้าน

การศึกษา

สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ในท้องถิ่นก็มีเพียงโรงเรียนชั้นประถม ภาคการศึกษาบังคับของรัฐบาล ซึ่งมี ๑๓๒ หมู่บ้านที่มีโรงเรียนชั้นประถมตั้งอยู่ในหมู่บ้าน การศึกษาขั้นมัธยม โรงเรียนมัธยมนั้นแทบจะไม่มีตั้งอยู่เลยในบริเวณหมู่บ้านเหล่านี้ นอกจากที่ตัวอำเภอบางอำเภอ ซึ่งมีโรงเรียนมัธยมอยู่บางเช่น ที่อำเภอวังน้อย เรื่องนี้ทำให้เด็ก ๆ ที่ประสงค์จะเรียนชั้นมัธยมต่อไม่สามารถหาที่เรียนได้ไกล ๆ หมู่บ้าน ต้องเดินทางมาเรียนที่ตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือ ในการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ

หน่วยสันตนาการ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าวัดมีความสำคัญจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งสันตนาการที่สำคัญอย่างหนึ่งในชนบทเพราะวัดจะเป็นที่ที่ชาวบ้านเลือกเป็นศูนย์กลางสำหรับประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพิธีการต่าง ๆ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงอื่น ๆ ส่วนการพักผ่อนหย่อนใจในคานอื่น ๆ นั้นมีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปของการฟังวิทยุและดูโทรทัศน์ ซึ่งมี ๑๖๑ หมู่บ้านที่ตอบว่าในหมู่บ้านที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ ส่วนวิทยุนั้นส่วนใหญ่จะเป็นแบบวิทยุกระเป๋าคือหิ้วซึ่งมีราคาถูกจึงพบเห็นอยู่โดยทั่ว ๆ ไป สำหรับโทรทัศน์นั้นจะมีอยู่ตามบ้านของผู้มีเงินจะกินกับตามร้านขายของต่าง ๆ ซึ่งจะมีชาวบ้านมานั่งรวมกลุ่มกันอยู่เป็นประจำ ส่วนโรงมหรสพนั้นมีอยู่เพียงที่อำเภอหนองแคหมู่บ้านเดียวที่มีโรงมหรสพนอกนั้นไม่ปรากฏว่ามีอยู่ นอกจากโรงมหรสพขายสินค้าต่าง ๆ ที่เข้ามาขายหนึ่งในหมู่บ้านซึ่งมักจะมีอยู่โดยทั่ว ๆ ไป ในชนบทนั้นปรากฏว่ามีหมู่บ้านประมาณครึ่งหนึ่งของที่ทำการสำรวจตอบว่ามีโรงมหรสพสินค้าขายยาเข้ามาในบริเวณหมู่บ้านของตน ในเวลาเดียวกันสิ่งที่จะทำให้อยู่ในบริเวณที่ทำการสำรวจได้ทราบความเป็นไปนอกสถานที่ที่เลือกทางหนึ่งก็คือหนังสือพิมพ์แต่ก็พบว่ามีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอยู่เพียงไม่กี่หมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวได้ทราบความเป็นไปต่าง ๆ โดยอาศัยจากวิทยุ โทรทัศน์ เป็นหลัก จึงทำให้ดูเหมือนว่าประชากรในหมู่บ้านในโครงการป่าสักไต้หวันอยู่ในลักษณะที่ค่อนข้างจะโดดเดี่ยวและไม่มีการติดต่อกับโลกภายนอกเป็นประจำเพราะขาดการคมนาคมที่ดี จากการสอบถามพบว่าจำนวนคนภายนอกที่เข้าไปในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นในรูปของธุรกิจ เยี่ยมเยียน และอื่น ๆ ก็ยังมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเนื่องจากไม่มีสิ่งจูงใจอะไรปรากฏอยู่เลย

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าในบริเวณที่ทำการสำรวจโดยทั่ว ๆ ไปนั้นยังไม่เจริญเท่าที่ควร โครงการชลประทานที่สร้างขึ้นเป็นเวลานานแล้วยังไม่ส่งผลให้เศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นกว่าท้องที่ชนบทอื่น ๆ ทั้งนี้ โดยพิจารณาจะเห็นได้จากสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งมีอยู่ในท้องที่เห็นจำนวนน้อยและไม่มียุทธศาสตร์ที่สำคัญให้เห็นอย่างเด่นชัด นอกจากนั้นลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในบริเวณดังกล่าวก็ยังมีคึกคักแตกต่างกับสังคมชนบทอื่น ๆ ภายในประเทศที่มีได้มีการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจโดยอาศัยประโยชน์จากการจัดระบบชลประทานเป็นสำคัญ

บทสรุป

รายงานฉบับนี้เป็นผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะทางประชากรและการใช้พื้นที่ในเขตการชลประทานป่าสักใต้ ของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิฟอร์ดแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นโครงการหนึ่งในโครงการแม่บท เรื่องการใช้น้ำจากโครงการชลประทานป่าสักใต้ ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยคณาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งสิ้น การวิเคราะห์ลักษณะของชุมชนในเขตการชลประทานป่าสักใต้ที่น่าจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถวาทภาพการดำรงชีวิตของประชากรในท้องถิ่นได้บ้าง และอาจใช้เป็นตัวอย่างของการวิเคราะห์ชุมชนในเขตชนบทของประเทศไทยในสภาพท้องที่ทางภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกันนี้ได้ตัวอย่างหนึ่ง

เขตโครงการชลประทานป่าสักใต้ได้ครอบคลุมเนื้อที่ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน ของอำเภอต่าง ๆ ดังนี้คือ อำเภอธัญบุรี อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อำเภอรังษายอง ลือ อำเภอท่าเรือ อำเภออุทัย อำเภอภาชี อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอวิหารแดง อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี รวม ๑๐ อำเภอด้วยกัน

ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณโครงการชลประทานป่าสักใต้และในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง มีประมาณ ๑๑๕,๑๗๕ คน จากข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจพบว่าคนในหมู่บ้านต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มิพินเพหรือรกรากอยู่ในบริเวณนั้นนั่นเอง มีประชากรอพยพย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ บางเหมือนกันแต่ก็มีจำนวนน้อย และก็มีมักจะเป็นผู้ที่โยกย้ายมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงหรือเขตอำเภออื่นภายในจังหวัดเดียวกัน มีหมู่บ้านเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่รายงานว่ามีคนอพยพเข้ามาจากเขตจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ในบริเวณที่ทำการสำรวจนี้มีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมบางประการ เช่น ในเขตหมู่บ้านบางหมู่บ้านในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เส้นทางหลวงสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ และในบริเวณนั้นกำลังมีความเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์จากที่ดินจากการทำนาข้าวหรือทำเกษตรกรรมแต่เดิมมาเป็นพื้นที่ซึ่งใช้ในกิจกรรมของงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลทำให้ย่านนั้นหรือบริเวณนั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในองค์ประกอบทางประชากรและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ แต่เดิมนั้นชุมชนเดิมเป็นชุมชนที่มีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่เมื่อเกิดมีโรงงานอุตสาหกรรมไปตั้งปะปนอยู่ในตอนแรก ๆ ชุมชนในท้องที่นั้นก็จะมีเริ่มลักษณะของการผสมผสานระหว่างชุมชนเกษตรกรรมกับชุมชนอุตสาหกรรม ต่อมาเมื่ออิทธิพลของกิจการใดมีเหนือกว่าก็จะแผ่รัศมีออกไปครอบคลุมพื้นที่ และชุมชนนั้นก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกิจการนั้น

ในตัวอย่างของชุมชนป่าสักที่ฉันได้จากการสำรวจพบว่า ระบบการชลประทานที่มีอยู่
แล้วนั้น ยังไม่สามารถช่วยสนับสนุนในการทำการเกษตรได้เท่าที่ควร เพราะนอกจากการขาดแคลน
น้ำแล้ว เกษตรกรยังพบกับอุปสรรคในเรื่องอื่น ๆ อีกหลายอย่างเช่น ปัญหาเรื่องสภาพของดินที่ยัง
ต้องการการปรับปรุงหากจะไ้ประโยชน์ในทางการเกษตร ปัญหาเรื่องหนี้และศัตรูพืชชนิดต่าง ๆ
ตลอดจนปัญหาที่ดินไม่พอทำกินหรือปัญหาการไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง สิ่งเหล่านี้กำลังรอกการแก้ไข
และจะเป็นปัจจัยผลักดันอย่างสำคัญต่อไปในอนาคต เมื่อขนาดของประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
ทำให้การดำรงชีพฝืดเคืองยิ่งขึ้นก็จะเกิดมีปัญหาคาระทั่งถิ่นฐานเข้าสู่เมืองเหมือนเช่นที่เกิดขึ้นอยู่
ในภาคต่าง ๆ ของประเทศโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะการดำรงชีพของคน
ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตการชลประทานนี้ได้อาศัยผลิตผลจากข้าวเป็นหลัก และยังมีพืชอื่น ๆ ที่ปลูก
หมุนเวียนทำรายได้เสริมให้มีโชนอย ถ้าวัดว่าคนในท้องถิ่นนี้ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ที่ผลิตผลทาง
การเกษตรเป็นสำคัญ ปัจจุบันได้มีการคิดหาวิธีใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์หลังจากการทำนาปีเสร็จสิ้น
ไปแล้ว เช่น การทำนาครั้งที่สอง และการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น พืชประเภทถั่ว หรือข้าวโพด
เป็นต้น ซึ่งจากรายงานบางจังหวัด ก็ปรากฏผลว่าเป็นที่น่าพอใจ มีแนวโน้มว่าในการต่อไปจะมีการ
นำเอาพืชผลต่าง ๆ มาทดลองปลูกในที่ดินบริเวณนี้มากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันที่ดินซึ่งเคยใช้ในการทำนาแต่เพียงอย่างเดียว ได้เปลี่ยนสภาพการไ้เป็นส่วนสน
สวนส้ม สวนมะม่วง สวนมะพร้าว เป็นจำนวนหลายพันไร่ ซึ่งคาดว่าจะทำรายได้ให้ดีกว่าการทำนา
อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการประกอบกิจการเกษตรอย่างอื่นนอกจากการทำนานั้น บางอย่าง
ต้องใช้ทุนทรัพย์ในการดำเนินการสูง ฉะนั้นเท่าที่ปรากฏจึงพบว่ามีประชากรจากที่อื่นเข้าไปลงทุน
ในกิจการเกษตรประเภทนี้ในเขตท้องถิ่นแทนที่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน
จากผู้มีถิ่นฐานอยู่ที่นั่นเอง ทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าประชากรที่ประกอบอาชีพทำนา
ในบริเวณนี้ ส่วนใหญ่มีฐานะเป็นเพียงผู้เช่าที่นา ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีแต่ก็เป็นที่ดินจำนวนน้อย
ฐานะของชาวนาในบริเวณนี้จึงไม่สู้จะดีนัก ประกอบกับผลิตผลจากชาวนั้นยังไม่ถึงขนาด เพราะขาด
ปัจจัยหลายสิ่งหลายอย่างในการปรับปรุงคุณภาพของดิน

จากข้อมูลที่ได้รับจากหมู่บ้านและจากทางอำเภอประกอบกัน พอได้เห็นภาพได้ว่ยังมี
ปัจจัยบางอย่างที่ทำให้การดำรงชีวิตของประชากรในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตการชลประทานนี้ยังสามารถ
เลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องโยกย้ายไปแสวงหาโชคในทางทำมาหากินที่อื่น ปัจจัยเหล่านั้นก็ได้แก่

๑. การที่ท้องที่นั้นอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวจังหวัด บางจังหวัดไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครเท่าใดนัก จึงพอมีแหล่งงานที่มีโรงงานการเกษตรอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่บริเวณที่ต่อเนื่องกับเขตชานกรุงเทพมหานคร

๒. จากข้อมูลที่ได้รับปรากฏว่ามีรายงานจากหมู่บ้านอยู่บ้างที่ตอบว่าในหมู่บ้าน จากหมู่บ้านในระยะทางไกลไกลของตนมีประชากรเดินทางมาทำงานในตัวจังหวัดหรือในเขตกรุงเทพมหานครชนิดที่เข้าไปเป็นกลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในโรงงานที่มีอยู่มากมายในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

๓. แหล่งอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในท้องที่ใกล้เคียงและในท้องที่การชลประทานบางส่วน เช่นในย่านรังสิต หรือที่อำเภอหนองแค หรือที่อำเภอคลองหลวง ทำให้เพิ่มโอกาสในการทำงานแก่ชุมชนในบริเวณนี้บ้าง ประกอบกับมีนโยบายของอำเภอบางอำเภอที่ประสงค์จะพัฒนากิจการทางอุตสาหกรรมขึ้นในท้องที่เพื่อแก้ปัญหาการครองชีพของราษฎรในท้องที่ของตน จึงพอมามีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กบางอย่างนอกจากกิจการโรงสีข้าวเกิดขึ้นบ้างในเขตการชลประทานป่าสักไคน์ แต่ก็ยังไม่ขึ้นหน้าขึ้นตาคนัก ยกเว้นในเขตอำเภอคลองหลวง หรือในเขตอำเภอบึงบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นแหล่งการลงทุนทางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ดังที่ได้พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

๔. ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประชากรในท้องที่นี้ได้รับประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น คือ โอกาสของการทำนาครั้งที่สองเพื่อเพิ่มผลผลิตของข้าวต่อปีที่สูงขึ้น ซึ่งมีอยู่บ้างแม้จะไม่มากนักแต่ก็ยังรอโอกาสการปรับปรุงและความช่วยเหลือในด้านการจัดสรรน้ำใช้ให้ต่อไปอีกประการหนึ่ง คือ การปลูกพืชไร่นอกเขตนาเวียน เช่น ปรเภทถั่ว มัน ข้าวโพด และสวนผักต่าง ๆ ทำรายได้ให้ครอบครัวเกษตรกรได้พอจุนเจือครอบครัวประจำวันไค่บ้าง แต่เนื้อที่ที่จะทำการปลูกพืชนาเวียนนี้ก็มีอยู่จำกัดควยปริมาณของน้ำและสภาพดินฟ้าอากาศ ประกอบกับมีศัตรูพืชที่สำคัญ เช่น แมลง หรือหนู ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายในปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก หรือมีฉะนั้นต้นทุนการผลิตก็สูงมาก เนื่องจากต้องลงทุนในการซื้อยาปราบศัตรูพืช การขุดลอกคูคลองส่งน้ำเป็นต้น

๕. การคืนร่นต่อสู้กับธรรมชาติเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ในทุกกาลสมัย ในขณะที่โอกาสยังมีเลือกได้ การโยกย้ายดินก็จะยังไม่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการย้ายแบบชั่วคราวหรือการย้ายดินอย่างถาวร ในเขตการชลประทานที่สำรวจนี้พบว่า ได้มีการใช้ความพยายามที่จะเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินจากนาข้าวบางส่วนมาใช้ลงทุนทำประโยชน์เพื่อผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่นที่คิดว่า หรือเชื่อว่าหรือได้พิสูจน์แล้วว่า จะส่งผลทางเศรษฐกิจให้ได้ดีกว่าการปลูกข้าวแต่เพียงอย่างเดียว

จากการสำรวจพบว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปของการใช้ที่ดิน จากการทำนาข้าว เป็นการทำการเกษตรอย่างอื่น เช่น ทำสวนมะพร้าว สวนสน สวนส้ม ซึ่งบางอย่างก็เห็นผลแล้ว แต่บางอย่างก็กำลังอยู่ในระหว่างรอผลต่อไป นับว่า ได้มีความเปลี่ยนแปลงในทางที่น่าจะถือได้ว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนั้นชนบาง

๖. การดำรงชีวิตของมนุษย์ในเขตชนบทนั้น ใคอาศัยลักษณะของธรรมชาติเป็น เครื่องช่วยในการหาเลี้ยงชีวิตอยู่มาก เช่น ผู้ที่อยู่แถบทะเลก็อาศัยสัตว์ทะเลและผลิตภัณฑ์จากทะเลซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็นอาหารสำหรับครัวเรือน โดยไม่ต้องซื้อหาเป็นตัวเงิน ในเขตชนบทเช่น ที่ได้ทำการสำรวจพบว่า ลักษณะพื้นที่ธรรมชาติ เช่น บึง คลอง แม่น้ำ หรือหนองน้ำ ที่มีอยู่ก็ช่วยให้ชาวชนบทหลายครอบครัวสามารถหาเลี้ยงชีวิตของตนและครอบครัวด้วยการจับปลาที่มีอยู่ในบึง หรือหนองน้ำ ล่าคลองตามธรรมชาติไคบาง ถึงแม้ว่าจะทำไคเล็กน้อย แต่ก็มีความหมายสำหรับชาวชนบทเหล่านั้น

ปัญหาที่ค้นพบในปัจจุบันและที่คาดว่าจะมีต่อไปในอนาคต สำหรับผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่แห่งนั้น นั้น ก็พอจะประมวลได้เป็นเรื่อง ๆ ดังนี้

๑. ปัญหาการเพิ่มขนาดของประชากรในท้องถิ่น จะทำให้ชนชาติที่ถิ่นถ่อครองและที่ถิ่นทำกิน ลดลงไปตามส่วน ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่จะกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาทุกฝ่าย โดยเฉพาะแต่เพียงประชากรในท้องถิ่น แต่จะกระทบไปถึงการพัฒนาระดับประเทศด้วย

๒. ปัญหาการที่ชาวนาไม่มีที่นาทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่ามาจากเจ้าของอีกต่อหนึ่ง ประกอบกับผลผลิตของชาวยังไม่คงเสถียรคงว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายสิ่งหลายอย่าง ในปีที่มีผลผลิตของชาวดีก็พอใช้ชาวนาก็รอดตัว แต่ถาในปีไคที่มีผลผลิตของชาวดีไคไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย หรือต้องเสียหายเพราะเหตุไค ๆ ก็ตาม ชาวนาก็ต้องประสบกับภาวะยากจน ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้เลี้ยงดูครอบครัวซึ่งเป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับครอบครัวชาวนาหลายร้อยหลายพันครอบครัวที่อยู่ในเขตสำรวจ

๓. การที่ชาวนามีฐานะแรนแค้นเสียส่วนมาก ทำให้โอกาสที่จะคิดปรับปรุงดินมีอยู่น้อยหรือแทบไม่มีเลย เพราะการปรับปรุงดินนั้นต้องใช้ทุนทรัพย์สูง แม้จะทราบวิธีการปรับปรุงดิน หรือกำจัดศัตรูพืช แต่ถาขาดทุนทรัพย์เสียอย่างหนึ่ง ก็ไม่บังเกิดผลอะไรขึ้นมา และอีกประการหนึ่งเป็น เรื่องทางจิตวิทยา เมื่อไม่ใช้ที่นาของตน ความคิดสร้างสรรค์ก็มักจะไม่ค่อยมี เพราะถ่อว่าทำไปก็เท่านั้นเอง เมื่อสภาพของดินดีขึ้น เพราะการตกแต่งก็ไม่ไชของตนส่วนมากจึงไม่คิดปรับปรุง ตัวอย่างเช่นถาจะเปลี่ยนแปลงรูปการใ้เป็นส่วนผลไม้ยืนต้นชนิดไคผลดวาว ก็ไม่แน่ใจในกรรมสิทธิ์ถ่อครองว่าจะไคนานสักเท่าไคเท่าที่เห็นโดยทั่วไปก็ถือการปล่อยให้พื้นที่เป็นไปเพียงเพื่อใ้ประโยชน์ในการทำนาเป็นหลักเท่านั้น

๔. ในขณะนี้ปรากฏว่ามีผู้มั่งอันจะกินบางรายได้พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้จ่ายเงินจากนาข้าวให้ใช้ประโยชน์เป็นอย่างอื่น และในปีหนึ่ง ๆ สภาพการใช้จ่ายเหล่านี้ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ ซึ่งจะรุกที่นาข้าวเขาไปทุกปี ซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้แลเห็นอนาคตของขนาดเนื้อที่นาสำหรับชาวนาที่ยากจนน่าจะมีเหลือน้อยลงในเวลาต่อไปอย่างแน่นอนถ้าชาวนาเหล่านี้พยายามหาโอกาสรอดโดยการพ่นยาให้โดยลึกลับเต็มเม็ดเต็มหน่วยหรือช่วยตัวเองโดยการปรับลักษณะการใช้จ่ายเงินในทางที่โดยลึกลับที่สุด ก็จะไม่เกิดปัญหามากนัก แต่ถ้าวนายยังอยู่ในสภาพยากไร้ หมกกำลังใจและไม่มีการช่วยเหลือแต่อย่างใด ก็เกรงว่าความยากจนจะทับถมตัวคุณให้กับชาวนาดังเดิมยิ่งขึ้นไปอีก

๕. ความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นเรื่องสำคัญ อาทิเช่น การปรับปรุงระบบกระจายน้ำให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ไม่ใช่ว่าที่อยู่ที่คนน้ำเท่านั้นที่มีโอกาสดีกว่า การคมนาคมก็เช่นกัน ถ้าถนนหนทาง การติดต่อสะดวกขึ้น โอกาสที่จะนำผลผลิตออกสู่ตลาดก็จะทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น หรืออาจเดินทางเข้ามาหางานรับจ้างทำในเขตเมืองชนิคนำไปยื่นกับ โดยยังคงรักษาอาชีพเดิมไว้ได้ ก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นโดยไม่ตองมาแออัดกันอยู่แต่เพียงในเมืองเท่านั้น

๖. การพัฒนาในคานอาชีพ การให้คำแนะนำแก่เกษตรกร การให้ความช่วยเหลือในเรื่องใหญ่ ๆ เช่นการกำจัดหนูหรือแมลงที่เป็นศัตรูร้ายของพืช ก็จะช่วยให้เกษตรกรมีกำลังใจในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น

๗. ด้านการศึกษาปรากฏว่าโรงเรียนระดับมัธยมยังมีอยู่น้อย และตั้งอยู่ในท้องที่ซึ่งเด็ก ๆ จากหมู่บ้านไม่สามารถเดินทางเข้ามาเรียนได้โดยไม่ต้องขยายที่อยู่ หากรัฐบาลจะเหลียวแลในเรื่องนี้ให้มากขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์ในการกระจายการศึกษาให้แก่ประชากรในท้องที่นี้ เพราะเป็นท้องที่ไม่ไกลจากเขตเมืองเท่าใดนัก และครอบครัวชาวนาจะได้มีโอกาสให้การศึกษาแก่บุตรเพิ่มขึ้นจากระดับประถม โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

๘. สำหรับในคานอื่น ๆ ที่ยังรอการพัฒนาที่มีอยู่ก็มากแต่ก็คงจะเป็นไปในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป เช่น การสาธารณสุข การสาธารณสุขเป็นต้น ซึ่งเท่าที่ทำการสำรวจก็อยู่ในลักษณะเดียวกับชนบทอื่น ๆ ของประเทศ จะได้เปรียบกว่าก็ตรงที่สามารถเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองหรือกรุงเทพมหานคร ได้ในระยะเวลาไม่นานจนเกินไปนัก

หนังสือและเอกสารอ้างอิง

๑. เอกสารรายงานขอราชการอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
๒. เอกสารรายงานขอราชการอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
๓. เอกสารรายงานขอราชการอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
๔. เอกสารรายงานขอราชการอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
๕. เอกสารรายงานขอราชการอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๖. เอกสารรายงานขอราชการอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๗. สถิติทะเบียนราษฎร กองการทะเบียน กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย
๘. อาสนจินดา, พูนพล พ.อ., ๒๕๑๔. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
๙. สถิติการเพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๕๒๐
๑๐. เอกสารรายละเอียดการปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๒๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๑. เสนาณรงค์, สวาท, ๒๕๑๖. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย